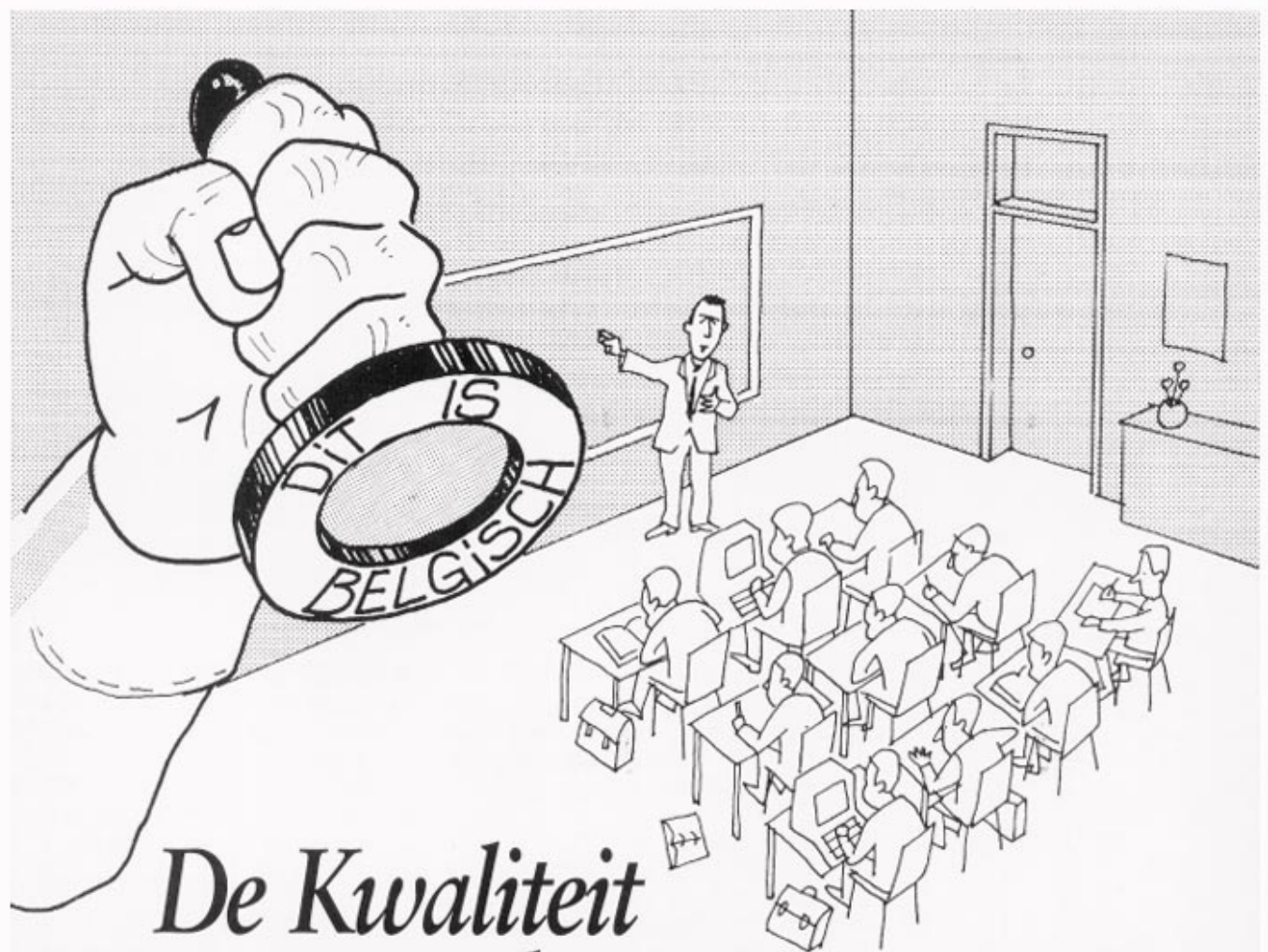

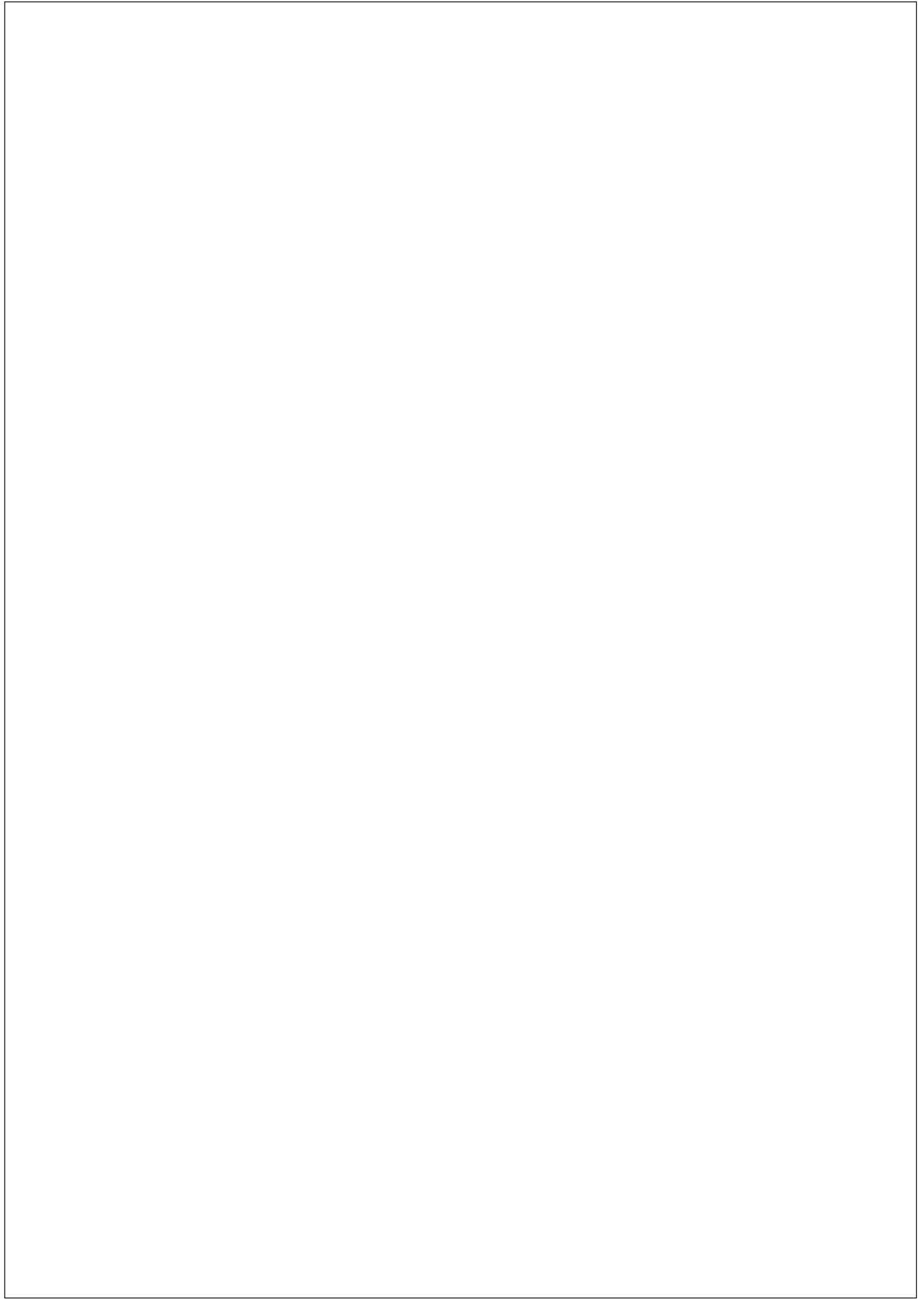
KLASSE

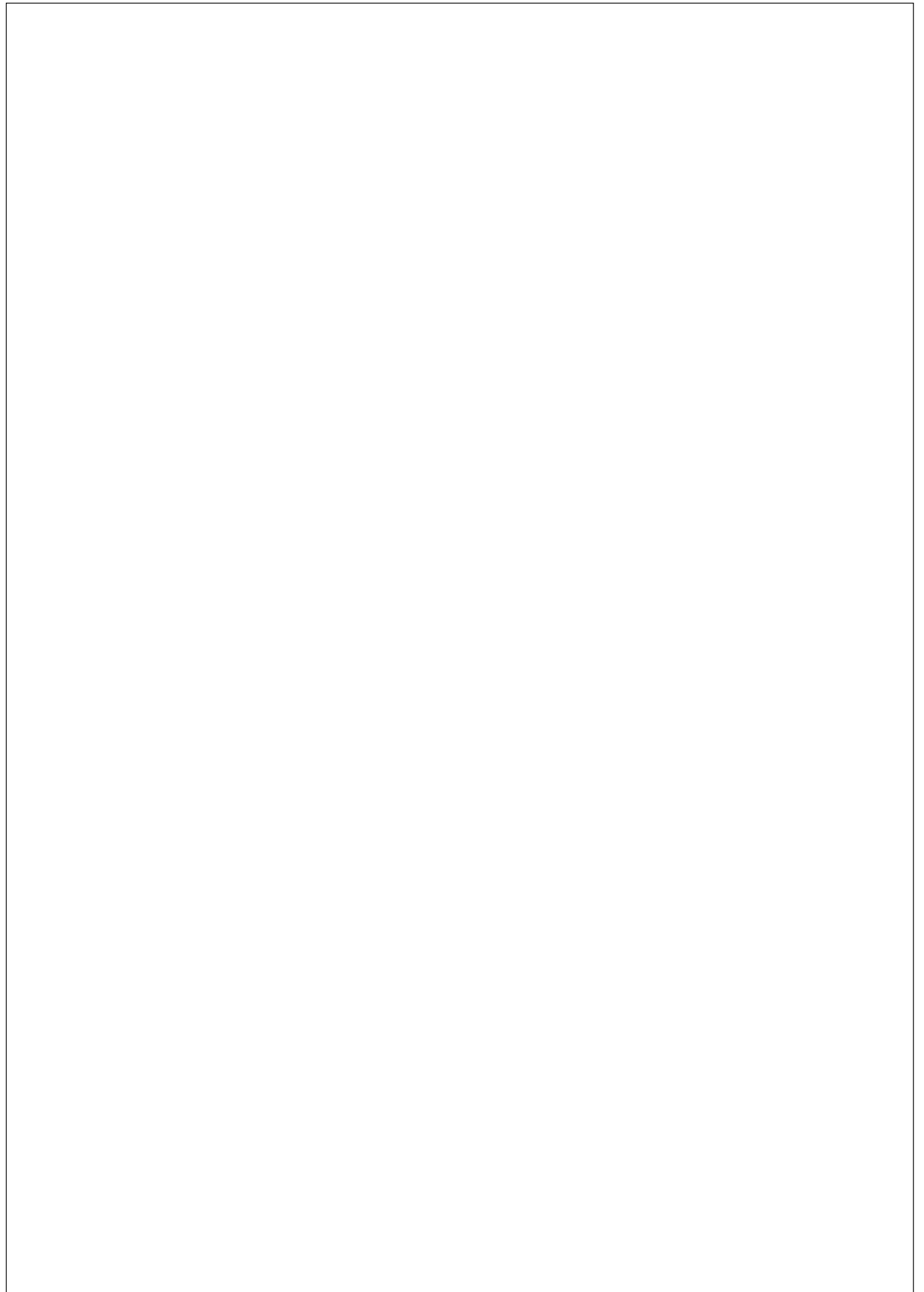
Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen

*De Kwaliteit
van ons Onderwijs*

APRIL 92

(advertentie)

Verbazing en een schok in alle leraarskamers, en zelfs in alle Vlaamse huiskamers : Daniël Coens overleden, 53 jaar, enkele weken na zijn lang en vruchtbaar ministerschap.

Plots voelt iedereen aan, hoezeer hij met het Vlaams onderwijs vergroeid is en hoe hij dit onderwijs onomkeerbaar gestuurd heeft.

Vanaf de eerste dag –17 december 1981– wilde hij sectoren, leerlingen en leraars, die volgens hem tot dan wat in het vergeetboek waren geraakt, de waardering geven die ze verdienden : het kleuter- en lager onderwijs, het buitengewoon onderwijs en het beroepsonderwijs. Hij zou van die lijn nooit afwijken. Onderwijs was voor hem de sterkste hefboom om (ogenschijnlijk) zwakkere jongeren op te tillen. Met zijn geliefde uitdrukking : ze weerbaar maken, zowel voor de arbeidsmarkt als voor het (samen)leven. Beide zijn zo veeleisend geworden... Leerplichtverlenging –volgens hem zijn belangrijkste realisatie– was dan ook essentieel verbonden aan het omvormen en meer leerlinggericht maken van het beroepsonderwijs.

Daniël Coens

Gelijke behandeling van alle leerlingen, ouders en scholen was voor hem een prioritaire doel, en maakte hem controversieel. Naarmate hij het terrein beter leerde kennen, was hij nog meer overtuigd van zijn doel, maar legde hij ook aan iedereen uit dat de overheid moet rekening houden met objectief verschillende situaties en behoeften.

Met evenveel energie ging hij de autonomie van het gemeenschapsonderwijs verdedigen : niet een principiële behandeling «als een serreplantje», maar de stimulering van interne dynamiek moet de bloei van gemeenschapsscholen herstellen.

Na hem zal de verhouding tussen de overheid en het vrij onderwijs nooit meer zo gespannen zijn als vóór 1981.

De gelijke behandeling van het Vlaams en Franstalig onderwijs nam hij even sterk ter hand. Zo maakte hij door zwaar dagelijks labeur gedurende vele jaren de overdracht mogelijk van het onderwijs naar de gemeenschappen. Samen met Jean-Luc Dehaene, Luc Van den Bossche, Jaak Van de Meulebroucke en enkele anderen smeedde hij in 1988 een oude slogan om tot een werkbare formule.

Nadien heeft hij van de Vlaamse autonomie maximaal gebruik gemaakt om de oude Belgische regelgeving in diverse sectoren te herschrijven en te moderniseren : universiteiten en hogescholen, de structuur en omkadering van het secundair onderwijs, de inspectie en begeleiding enz. enz.

Hij was tien jaar Minister van Onderwijs in een moeilijke tijd. Naar buiten moest hij argumenteren dat het onderwijs betaalbaar moest blijven, naar binnen verdedigde hij altijd het onderwijs, desnoods één tegen allen.

Van zijn sociologische opleiding hield hij wel een scherp inzicht in mens en samenleving over, maar niet het volksvreemde jargon. Steeds bleef zijn gezond «boerenverstand» primeren. Hij bleef trouwens opvallend trouw aan zijn oorsprong. Wat de gewone vrouw of man uit Sijsele hem zei, bleef bij hem doorzinderen. Meest vanal gold dit voor zijn vrouw. Niet alleen was ze voor hem

een onmisbare steun, ook was ze bij echt belangrijke keuzen zijn allereerste adviseur.

Dienstbaar zijn, werken en nog eens werken, altijd maar door, was voor hem plicht. Verpozen en ontspannen kon hij wel begrijpen voor anderen; voor zichzelf had hij er meestal moeite mee.

Toch gingen er van hem een grote menselijke warmte en gemoedelijkheid uit. Wie lang met hem werkte, kon niet anders dan van hem gaan houden.

Hij was een man met diepgewortelde overtuiging : christelijk, Vlaams en sociaal-voelend. Tegelijk geloofde hij rotsvast in de dialoog. Iedere groep en persoon zou zeker redelijk genoeg zijn om een akkoord tussen allen mogelijk te maken. Hij bleef daarin geloven. Als het enkele keren niet lukte, zette hij door, maar dan leed hij zwaar onder het conflict, vooral als mensen of groepen die hem nabij stonden, erbij betrokken waren. Hij bleef echter proberen te begrijpen...

Hij had op het toppunt van zijn populariteit kunnen opteren voor een ander departement, maar bleef tegen vele adviezen in trouw aan onderwijs.

Nu hij de leiding van het departement had doorgegeven, was zijn grote zorg nog een opbouwende en positieve bijdrage te kunnen leveren. Hij verzekerde ons dat hij daarbij prioritair voor onderwijs en vorming wilde opkomen. Tot enkele dagen

voor zijn dood bleef hij plannen maken daarvoor. Op ontroerende wijze.

Zijn opvolger, die hij een warm hart toedroeg, wenste hij van harte succes en sterkte.

Daniël Coens heeft voor zichzelf nooit een dag ziekte geaccepteerd. Nu werd deze eik zo snel ondernijnd en geveld.

Voor het onderwijs is het een zeer groot verlies. Al degenen die met hem meewerkten of hem ontmoetten, stellen vragen waarop alleszins ons beperkt menselijk verstand geen antwoord heeft : waarom hij ? waarom nu ?

Voor zijn vrouw en kinderen is het wel bijzonder pijnlijk. Met grote klasse hebben zij hem begeleid in zijn laatste weken en hem naar het graf gedragen. Alle onderwijsmensen voelen met hen mee.

Zijn werk, zijn realisaties en zovele herinneringen zijn onuitwisbaar.

*Georges Monard,
Secretaris-generaal van het Departement Onderwijs*

KLASSE

Maandblad voor Onderwijs in
Vlaanderen
Uitgegeven door het Ministerie
van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs

Redactie
Leo Bormans
Patrick De Busscher
Gaby De Moor

Koningsstraat 138 8ste verdieping
1000 Brussel
Tel. redactie 02-211 46 60
Tel. abonnementen en
administratie 02-211 46 58
Telefax 02-211 46 61

Productiesecretariaat
Anny Lecocq

Administratie
Diana De Caluwé

Verantwoordelijke uitgever
F. De Smul

Voorzitter Redactiecomité
J. Helincks, directeur-generaal

Foto's : Luc Daelemans
Cartoons : Dirk Vercamp
Lay-out : Artefact, Leuven

Gedrukt op de persen van het
Ministerie van de Vlaamse Ge-
meenschap, Departementen
Onderwijs en Leefmilieu &
Infrastructuur.

Verspreiding : elke Vlaamse
school krijgt telkens twee gratis
exemplaren van KLASSE

Abonnementen
- 700 fr. per jaar (10 nummers)
- Speciaal tarief uitsluitend voor
leerkrachten : 450 fr. op rekening-
nummer 091-2203004-66 van
Ministerie Vlaamse Gemeenschap,
Departement Onderwijs, Informa-
tie en Bibliotheek, Koningsstraat
150, 1000 Brussel, met vermelding
van naam, voornaam en adres.

Uw onderwijsliteratuur :
Centrale Bibliotheek
Koningsstraat 150, 1000 Brussel.
Tel. 02-210 53 73
Uitlening per post:
Tel. 02-210 53 80

Uw vragen over onderwijs :
Centrum voor Informatie en
Documentatie
Koningsstraat 150, 1000 Brussel.
Tel. 02-210 54 00

De kwaliteit van ons onder-
wijs door de OESO onder-
zocht. VIZIER p. 6

Paniek op school. Drugs voor
kinderen ? ACTIE p. 16

Welk type leerkracht bent u ?
FORUM p. 26

IN DIT NUMMER KLASSE nr. 24 APRIL 1992

VIZIER p. 6-15

Er zitten flessehalzen in ons onderwijs. Te veel leerlingen geraken er klem in en ze moeten zittenblijven. Er zouden ook te veel scholen en te kleine klassen zijn waardoor het studieaanbod versnipperd is. En aan de prijs van de vrije studiekeuze hangt een duur prijskaartje. Experts van de OESO legden nog meer zwakke schakels bloot in ons onderwijssysteem. Hoe kunnen we de **kwaliteit van ons onderwijs** verbeteren ? U kunt deelnemen aan het debat.

ACTIE p. 16-19

- Geen paniek op school. Er zitten **geen drugs in zelfklevertjes**.
- **Taalvakantie** : door de bomen het bos zien.
- **Toneel voor kleuters** op school.

GIDS p. 20-23

- Welke **voorstellen** hebt u om de communicatie met het Departement Onderwijs te vereenvoudigen ?
- De inspectie brengt onderwijs en **arbeidsmarkt** dichter bij elkaar.
- Veel **cursussen** voor leraars die even naar het buitenland willen.

PERS p. 24-25

De rubriek **Spraakmakers** verhuist nu ook naar de verzameling knipsels.

FORUM p. 26-29

- Wie vindt de **school nu leuk** ? Kinderen in een openhartige studie.
- Knelpunt. **De vragen van de leraar**.
- **Welk type leerkracht bent u** ? Er zijn er zes.

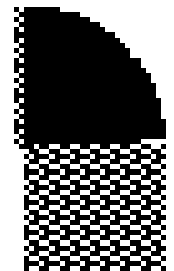
DE INFOLIJN p. 31

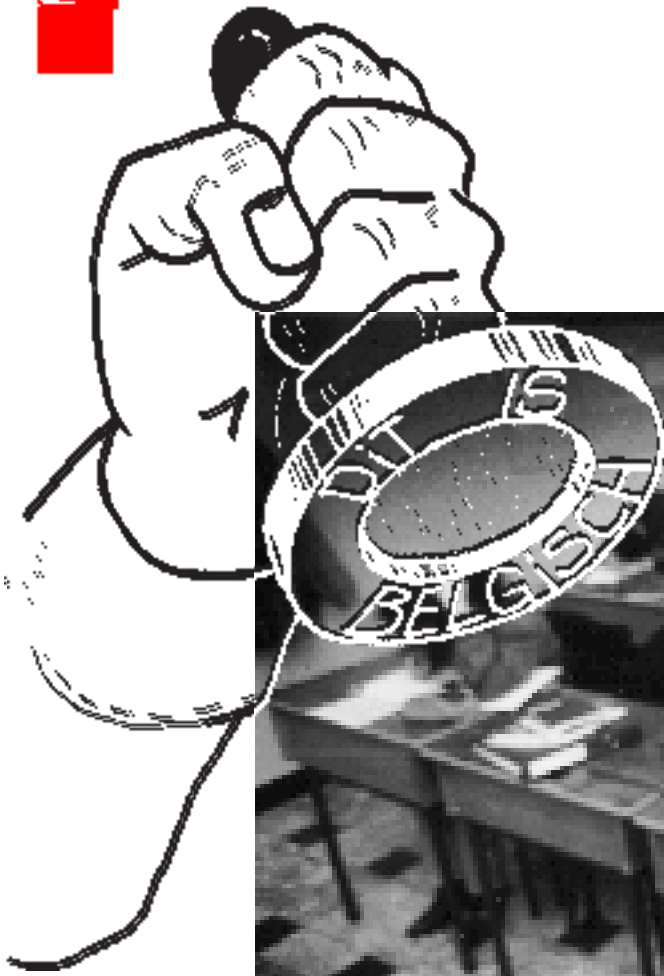
Wanneer is de leraar precies **aansprakelijk** voor zijn leerlingen ? Eén vraag aan de infolijn.

IDEE p. 33-38

Vier bladzijden ideeën voor **dynamisch onderwijs**.

U had het al gemerkt. De onderwerpen uit KLASSE halen regelmatig de koppen in kranten, tijdschriften, radio en televisie. Op die manier voeren scholen, onderzoekers, leraars en onderwijsmensen samen met het Departement Onderwijs een ruime dialoog met onze samenleving. Dat is ook een van de doelstellingen van KLASSE. Aan iedereen die daaraan meewerkt deze welgemeende groet.

Deze maand gaan de Belgische ministers van onderwijs naar Parijs. De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) roept ze samen voor een gesprek over de kwaliteit van ons onderwijs. In opdracht van

de onderwijsministers van de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap lichtte de OESO het Belgisch onderwijssysteem door.

De experts legden een aantal zwakke schakels bloot in ons onderwijs- en vormingsbestel waaronder het zittenblijven, de versnippering van het studieaanbod, de hoge prijs voor de vrije studiekeuze en het selectief waternal-systemeem.

Er is een relatief hoog aantal zittenblijvers in het Nederlandstalig onderwijs. In de zesde klas van de lagere school heeft één leerling op de tien al achterstand opgelopen. Op het einde van het secundair onderwijs is dat vier op de

DE KWALITEIT VAN ONS ONDERWIJS

tien. De OESO-experts vinden de oorzaak hiervan in de absolute vrijheid van de ouders, de vrije toegang tot en het rijke aanbod van studierichtingen en een niet altijd geslaagde voorlichting bij de studiekeuze.

Ook en vooral in het secundair onderwijs versnipperen te veel kleine scholen en vestigingsplaatsen het studieaanbod.

Aan de vrije studiekeuze hangt bovendien een duur prijskaartje. We betalen te vaak hetzelfde in een verstard netwerk van scholen.

Maar er zijn nog andere zwakke schakels. Zo is ons onderwijs te sterk uitgebouwd op basis van een jaarklas-

VASTZITTEN IN DE FLESSEHALS

ZIJN BELGEN ZITTENBLIJVERS ?

KRACHTLIJNEN

In dit Vizier hoort u de stemmen van **Etienne Baeten**, ere-directeur-generaal van het Departement Onderwijs en voorzitter van de begeleidingsgroep die het voorbereidend basisrapport opstelde en **Jan De Groof**, regeringscommissaris bij het Departement en Vlaams vertegenwoordiger bij het centrum voor onderzoek en onderwijsvernieuwing van de OESO. Voor de belangrijkste krachtlijnen legden we ons oor te luisteren bij **Johan L. Vanderhoeven**, assistent bij het Centrum voor Onderwijsbeleid en -vernieuwing (KUL). Hij was eindredacteur van het basisrapport. Intussen bladerden we ook in de laatste beleidsnota van het Departement Onderwijs. Ook daar blijven ze niet bij de pakken zitten.

sensysteem in het basisonderwijs en een selectief watervalstelsel in het secundair.

Met de leerplicht tot 18 jaar hebben we weliswaar grote ambities. Toch maakt ons systeem niet waar wat het belooft.

Stelt u zich ook vragen over de kwaliteit van ons onderwijs ? Dan kunt u nu deelnemen aan het debat over hoe we de kwaliteit op peil kunnen houden en verbeteren.

Het Vlaams onderwijs heeft een relatief hoog aantal zittenblijvers. Op het einde van de basisschool loopt ruim één leerling op de tien achterstand op. Op het einde van het secundair onderwijs loopt dat cijfer op tot vier op de tien. Het Departement Onderwijs vindt deze cijfers onverantwoord hoog en om menselijke, psychologische en economische redenen onaanvaardbaar.

Het zittenblijven kost de gemeenschap jaarlijks 25 miljard. Bovendien neemt zowel in Vlaanderen als in de Franse en Duitstalige Gemeenschap het fenomeen van de schoolachterstand toe vanaf de eerste klas van de basisschool tot aan het einde van het secundair onderwijs. Op het einde van de basisschool heeft in Vlaanderen 13 procent van de leerlingen achterstand opgelopen. In de andere Gemeenschappen is dat 30 procent. Op het einde van het secundair onderwijs tonen de statistieken voor Vlaanderen een achterstand van 40 procent en voor de andere landsdelen bijna 60 procent.

Toch moeten we deze cijfers relativeren. Ten eerste hebben ze namelijk strikt genomen betrekking op schoolachterstand en niet op *zittenblijven*. In ons onderwijssysteem is het mogelijk om achterstand op te lopen zonder zittenblijver te zijn. De overgang van de 1B-klas naar de 1A-klas is hiervan een voorbeeld. Ook het geval waarin een scholier na een vierde en/of vijfde vervolmakings- en/of specialisatiejaar in het BSO overstapt naar een derde graad is een voorbeeld.

Ten tweede dient men voorzichtig te zijn met cijfermateriaal. Zo duiden de cijfers in de statistieken over achterstand enkel de proportie aan van het aantal leerlingen dat *niet op leeftijd zit*, ongeacht de oorzaak. Ze zijn bovendien cumulatief. De statistieken geven dus een vertekend beeld van de realiteit. Wie in de eerste klas wegens ziekte moest blijven zitten krijgt alvast een jaar achterstand aangerekend, ook al blijkt hij in zijn verdere schoolloopbaan een goede leerling te zijn. Cijfers over schoolachterstand geven bijgevolg geen absolute gegevens over de *kwaliteit* van de leerling.

LEERLINGRIJP

– **Waar vinden we de meeste zittenblijvers ?**

– *Vanderhoeven, Centrum voor Onderwijsbe-*

leid en -vernieuwing KUL en eindredacteur van het voorbereidend rapport : «Als je de cumulatieve cijfers goed analyseert bemerk je een flessehals op twee plaatsen in ons schoolstelsel. De eerste zit in de eerste klas van het lager onderwijs waar het hele probleem van de schoolrijpheid aan de orde komt. Hier loopt 9 procent van de Vlaamse leerlingen al een achterstand op. Is het niet de hoogste tijd om na te denken over de vraag of de *leerling schoolrijp* moet zijn dan wel de *schoolleerlingrijp* ?

De tweede flessehals zit tussen de eerste en de tweede graad van het secundair onderwijs. Enkele jaren geleden zat het knelpunt nog een jaar vroeger : in de eerste graad bij de overgang van het eerste naar het tweede jaar. – **De relatief hoge achterstand in de eerste klas van het secundair is dus niet op rekening te schrijven van de verlengde leerplicht ?**

– *Vanderhoeven* : Ook tien jaar geleden, vóór de leerplichtverlenging, waren de cijfers voor het secundair onderwijs relatief hoog. De piekwaarden liggen rond 16 jaar of bij het einde van de voltijdse leerplicht. Wel is er na de invoering van de verlengde leerplicht tot 18 jaar een *eenmalige* toename geweest van de proportie leerlingen met achterstand in de hogere leerjaren van het secundair onderwijs. Dat is dus geen doorslaggevende factor om zittenblijven en schoolachterstand te verklaren.

Men mag ook niet denken dat het zittenblijven vooral voorkomt bij niet-Belgische kinderen. Integendeel.

Uit een meer gedetailleerd Vlaams onderzoek naar de schoolloopbaan blijkt voorts dat er een verband bestaat tussen het hoogste behaalde getuigschrift en achterstand. Achterstand komt het meest frequent voor bij leerlingen die als hoogste getuigschrift dat van het derde of vierde jaar TSO of het derde jaar ASO behalen. Degenen die als hoogste getuig-

schrift het vierde jaar BSO of het zesde jaar ASO behalen blijven het minst zitten. Alle andere groepen situeren zich daar tussenin. Er lijkt dus minstens iets aan de hand met de voorlichting bij de studiekeuze in en naar ASO en TSO in de eerste graad. Dit wordt vertaald in een toename van de achterstand in het derde en vierde jaar secundair onderwijs.

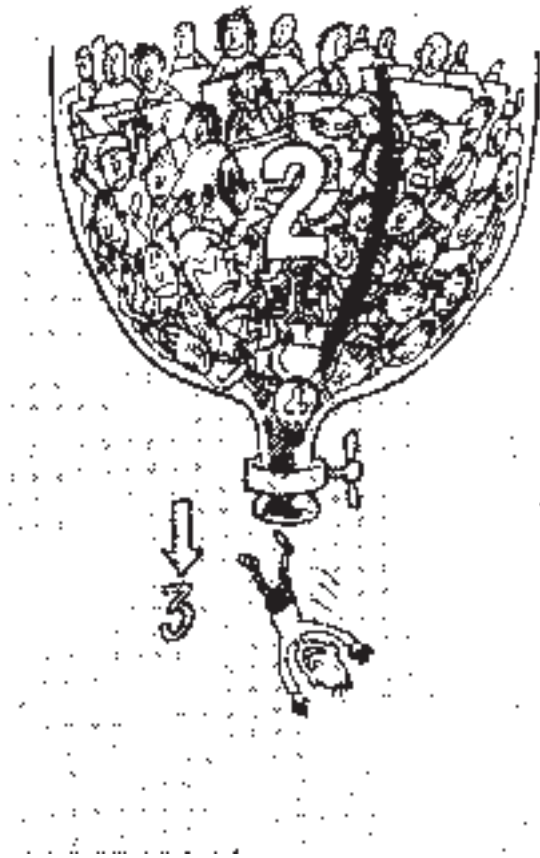
Vereenvoudigd samengevat: in de eerste graad is er een *probleem met de studiekeuze-voorlichting* en in de tweede graad is er een *zittenblijversprobleem*.

VERKEERD GELOPEN

– Is er een oplossing voor dat zittenblijversprobleem?

– *Baeten, voorzitter van de OESO-begeleidingsgroep*: Aan de basis van het probleem liggen eigenlijk het rijke aanbod van studierichtingen en de absolute vrijheid van de ouders. Ons land heeft een zeer open toegangsbeleid voor het secundair onderwijs. Ook voor het hoger onderwijs trouwens.

– *Vanderhoeven*: Ook de eerste graad van het secundair onderwijs zorgt voor problemen. Ondanks het voorgehouden gemeenschappelijke karakter is hij feitelijk een ASO-onderbouw geworden. Dan krijg je natuurlijk problemen met een aantal leerlingen die een andere belangstelling hebben. In ons watervalstelsel beginnen ze dan af te zakken. Ze komen van het ASO terecht in het technisch of in het beroepsonderwijs waar ze haast niet meer uit weg kunnen. Op het einde van het beroepsonderwijs heb je een groep leerlingen die definitief verkeerd zijn gelopen omdat ze wegens een andere interesse in het begin van het secundair wat tijd verloren. Anderen zagen misschien niet meteen het belang in van sterker theoretisch ge-

GEBUISD !

Slechts de helft van wie inschrijft aan onze universiteiten behaalt een diploma. Ook dat is uniek. Maar wie offert de vrije toegang op?

In het hoger onderwijs kennen we een hoge scalarisatie en een zeer vrije, gedemocratiseerde toegang. Maar de selectie in de eerste jaren is snijdend. Van de beginners behaalt slechts ongeveer 55 % ook een diploma. Ook het HOKT en het HOLT kampen met dit verschijnsel.

Onze buurlanden halen hier gemiddeld een hoger rendement maar na een meer selectieve toegang tot het hoger onderwijs. Alleen in Italië en in ons land is de toegang tot het hoger onderwijs volledig vrij.

Vanderhoeven: «Ik opteer niet voor een selectie omdat democratisering en gelijkheid van kansen niet in gevaar mogen komen en op zichzelf na te streven waarden zijn. Maar om het rendement op te trekken moeten we de oriëntering zo geloofwaardig en doeltreffend mogelijk organiseren. En we moeten ernstig werk maken van een effectieve onderwijskundige en didactische begeleiding van de studenten. Alleen onder die voorwaarden kunnen we de onvermijdelijke kostprijs van een vrije toegang tot het hoger onderwijs verdedigen.»

DE ZWAKKE SCHAKELS

In 1989 beslisten de onderwijsministers van de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap om het Belgisch onderwijssysteem te laten doorlichten. De OESO werd als externe en onafhankelijke instantie met deze opdracht belast. Een eerste neerslag was een studie die als basisdocument zou dienen voor de verdere analyse door OESO-experts. In de pers leidde dit voorbereidend rapport er al meteen toe om de kwaliteit van ons onderwijs in vraag te stellen. Dat was een misverstand want dit basisrapport hield geen veroordeling in. Maar wat dan wel?

De procedure van de OESO-doorlichting doorloopt drie fasen. In een eerste fase werd aan een nationale stuurgroep, onder het voorzitterschap van ere-directeur-generaal *Etienne Baeten*, gevraagd een *voorbereidend*

basisrapport te maken. Deze stuurgroep was samengesteld uit kabinetsleden, inspecteurs, ambtenaars van het Departement Onderwijs en uit experts van de Katholieke Universiteit van Leuven (Centrum voor Onderwijsbeleid en -vernieuwing) en de Rijksuniversiteit van Luik (Service de Pédagogie expérimentale). Deze groep begeleidde ook de OESO-experts bij hun bezoek aan België toen zij zich ter plaatse van de realiteit kwamen vergewissen. Dat waren *R. Haby*, voormalig Frans onderwijsminister, *R.J. in 't Veld*, Nederlands hoogleraar aan de universiteit van Rotterdam, *J.A. Tschoumy*, Zwitsers pedagoog van het *Institut Romand de Recherches et de Documentation Pédagogiques* in Neuchâtel en een OESO-functionaris.

In een tweede fase formuleerden deze experts hun indrukken

en vragen in een *reflectienota*. Op basis daarvan wordt op 27 en 28 april in Parijs een gesprek georganiseerd tussen de verantwoordelijke ministers, de experts en vertegenwoordigers van de OESO-lidstaten. Voor de ministers houden de experts concrete vragen in hun mouw over onder andere de onvoltooide pedagogische evolutie, het gedeeltelijk antwoord van het onderwijs op de economische behoeften, het regelen van de decentralisatie en de financiële middelen. De nieuwe onderwijsministers zullen dus hun argumenten klaar en duidelijk op een spiekbrieven moeten zetten.

Pas in een derde fase wordt het *debat* geopend binnen de eigen grenzen.

Het voorbereidende rapport van de eerste fase werpt een blik op ons gezamenlijk verleden en op de

richte studierichtingen. Maar achteraf zitten ze vast in het beroepsonderwijs. Daarom zeggen de experts dat onze eerste graad een gemeenschappelijke stam zou moeten zijn met een echte brede basisvorming.

– *Baeten* : We houden nog altijd de traditie aan dat je alleen op de goede weg geraakt als je Grieks, Latijn en wiskunde studeert. De rest zou tweederangs zijn.

We drukken natuurlijk onze bezorgdheid

uit voor de normaal- en de minderbegaafden. Maar aan de andere kant denken we te weinig na over de gevolgen van deze gemeenschappelijke stam voor de meerbegaafden. Voor hen betekent dat een geweldige rem op hun verdere studie. Als je ziet waar ze vroeger in de Grieks-Latijnse na twee jaar al stonden voor abstraherend denken dan moet ik nu een achteruitgang constateren. Wat moeten we aan het begin van het secundair onderwijs

doen voor de meestbegaafden ? Ook zij moeten aan hun trekken kunnen komen.

– *Vanderhoeven* : Er scheelt dus iets aan de gedifferentieerde aanpak en het gemeenschappelijke karakter van de eerste graad. Maar ook over het imago en het peil van ons technisch en beroepsonderwijs moeten we ons zorgen maken. De feiten tonen aan dat leerlingen uit het beroepsonderwijs later soms toch nog zin krijgen om meer theoretische

**Er is een flessehals
in de eerste klas
van het lager
onderwijs.**

vakken te studeren. Naar het technisch onderwijs kunnen ze niet meer. Wat doen ze? Ze trekken naar het HOBU van het korte type waar ze zeer weinig slaagkansen hebben. Aan de andere kant zouden leerlingen uit het ASO misschien veel beter aan hun trekken komen in een kwalitatief gewaardeerd technisch onderwijs. Want ook vanuit het ASO is er een groep die zonder veel kans op succes doorstroomt naar het hoger onderwijs.

– **Dan duikt de behoefte op aan een betere studiekeuzebegeleiding.**

– *Baeten*: We hebben daar nog te weinig

denkwerk aan besteed. De huidige aanpak is te passief. Ook de studiekeuzebegeleiding via informatie op de computer schiet te kort. We stelden vroeger voor om de leerlingen zelf aan het begin van hun secundaire schoolloopbaan meer bij hun keuze te betrekken. Zo zouden ze zelf hun mogelijkheden beter aanvoelen en ontdekken. Maar deze idee is nooit echt op gang gekomen. En er zijn te weinig mensen in de PMS-centra om zich daar daadwerkelijk mee bezig te houden. Een goed georganiseerde klasseraad zou evenwel al een serieus begeleidingsinstrument kunnen zijn. □

DE WATERVAL VAN COO

Ons onderwijs is nog te veel uitgebouwd op basis van een jaarklassensysteem in het basisonderwijs en een selectief watersysteem van leerlingengroepen in de studierichtingen van het secundair onderwijs. Hoe stoppen we die stroom?

In Vlaanderen is het buitengewoon onderwijs sterk en modern uitgebouwd. Toch rijst er een vraag. Ongeveer drie procent van de totale schoolbevolking loopt school in het buitengewoon onderwijs. Dat aantal neemt zelfs lichtjes toe, vooral in het type 8 bij leerlingen met leerstoornissen. Er mag worden aangenomen dat een deel daarvan – met of zonder speciale voorzieningen – in het gewoon onderwijs kan worden opgenomen. De uitzonderlijk gunstige voorzieningen voor mentaal en fysiek gehandicapten zijn maar houdbaar als ze beperkt blijven tot degenen die ze echt nodig hebben. Eenzelfde verschijnsel doet zich voor in het beroepssecundair onderwijs. Eén vijfde van de leerlingen van het voltijds secundair onderwijs vloeit na de eerste graad af naar het beroepssecundair. Het lijkt de moeite waard te onderzoeken of een aantal ervan – met of zonder begeleiding – terecht kan in het technisch onderwijs dat andere perspectieven biedt.

De hulpverlening in een modern onderwijs zou zich moeten spreiden over een aansluitend geheel dat aan de ene kant individualiserend gewoon onderwijs en aan de andere kant sterk individu gericht buitengewoon onderwijs als eindpunten heeft. In het verleden werden een aantal ingrepen

in het onderwijssysteem uitgevoerd om de hulp te verbreden: de aanpassingsklassen, het geïntegreerd onderwijs, het huisonderwijs, de externe hulp via

o.a. de revalidatiecentra, het eerste leerjaar B van het secundair onderwijs, de onderwijsvoorrang voor migrantenkinderen en de lestijden voor Nederlandsonkundige neveninstromers. Maar deze initiatieven functioneren om tal van redenen niet optimaal.

Nochtansevolueerden in de laatste decennia systemen om leerlingen te volgen spectaculair: remedial teaching, orthodidactiek, speciaal leermateriaal enz. He-

las stromen deze resultaten zeer moeilijk door naar het onderwijsveld zelf. Daarom pleit het Departement Onderwijs voor een

algemene aanbreng van theorie over en praktijk bij leermoeilijkheden in de initiële opleiding van leerkrachten. Hierbij hoort ook deskundigheidsbewaking door aangepaste in-service training en permanente vorming voor wie functioneert in de vele vormen van onderwijsvoorrang. Intussen zouden ook de PMS-sector en het medisch schooltoezicht intensiever kunnen werken aan het voorkomen van leermoeilijkheden en aan de opsporing van de factoren die bij jongeren aanleiding geven tot achterstand.

TE VEEL TE VEEL HET STUDIE- AANBOD IS VERSNIPPERD

Ons onderwijs heeft veel ambitie: de hele bevolking minstens tot achttien jaar degelijk opleiden en vormen. Daar hangt een duur prijskaartje aan vast. Volgens de OESO-experts zijn er te veel leraars en te veel scholen. En de relatief kleine klassen zorgen niet voor meer kwaliteit. Waarom maakt ons systeem niet waar wat het belooft?

SCHOLEN, LERAARS EN TE KLEINE KLASSEN

– Een behoorlijk aantal scholen in de verschillende netten en een breed aanbod van studierichtingen per school staan garant voor de vrije keuze van ouders en studenten. Maar de OESO-experts stellen vast dat we te veel kleine scholen en vestigingsplaatsen hebben.

– *De Groof*, *regeringscommissaris bij het Departement*: Met deze vaststelling ben ik het eens. Nochtans denk ik dat de brede waaier van mogelijkheden in het secundair onderwijs een rijkdom kan blijven. Verscheidenheid kan evenwel alleen op voorwaarde dat de school een goede omkadering heeft. Een groot draagvlak, zowel qua studieaanbod als infrastructuur, ver-

gemakkelijkt de geleidelijke oriëntering van de leerlingen. In een kleine school kan dat niet.

– *Vanderhoeven*: Je kunt de verscheidenheid niet eindeloos opdrijven. De basisrichtingen moeten natuurlijk aanwezig zijn. Maar scholen stampen soms allerlei richtingen uit de grond waarin slechts een gering aantal leerlingen zit. Dat heeft gevolgen voor de werking van de school. Dat kost urenpakketten en een versnippering van de opdrachten.

– **Is er een remedie voor de versnippering van het studieaanbod?**

– *Baeten*: Om het aanbod financieel haalbaar te houden zou men per regio, althans voor de opties die een dure uitrusting vergen, één

enkele school kunnen kiezen om die specialisatie te verzekeren. Dat vereist dan wel een grote coördinatie tussen de scholen onderling en wellicht samenspraak tussen de netten.

SCHOLEN VERSCHILLEN

– **Moeten er scholen verdwijnen?**

– *Baeten*: Niet in het basisonderwijs. Maar in het secundair onderwijs stemt het tot nadenken als men ziet dat elke leraar gemiddeld slechts negen leerlingen telt. Dat is natuurlijk veeleer een probleem van omkaderingsnormen dan van schoolgrootte. Weliswaar is er nog geen studie gemaakt over de ideale grootte van een groep of van een klas in de verschillende studierichtingen.

– *Vanderhoeven*: Ingrijpende veranderingen zoals scholen sluiten moeten we op langere termijn aanpakken. Er zijn inderdaad te veel scholen die verscheidene vestigingsplaatsen hebben met het oog op een betere toevloeiing naar de moederschool. Dat heeft te maken met de concurrentieslag tussen de scholen en netten. Maar dat geeft dure eindrekeningen.

– *De Groof*: We kunnen ons ook afvragen in welke mate de tewerkstellingspolitiek de kern moet blijven uitmaken van de onderwijspolitiek. De OESO-experts merken op dat de kwaliteit van ons onderwijs niet evenredig is aan het aantal leraars of aan het relatief laag gemiddelde aantal leerlingen per klas.

– **Er zouden ook grote onderlinge verschillen zijn tussen de scholen. Is dat een gevolg van de pedagogische vrijheid?**

– *Vanderhoeven*: Tot op zekere hoogte wel natuurlijk. Elke ouder die een keuze maakt in het onderwijsaanbod weet dat scholen verschillen. Onderzoek heeft aangetoond dat de verschillen tussen scholen groter zijn dan tussen netten. Hetzelfde onderzoek maakte echter ook duidelijk dat de verschillen tussen individuele scholen in de Franse Ge-

Er moeten scholen weg.

meenschap groter zijn dan in Vlaanderen. De problematiek over de verschillen tussen scholen in het kader van de OESO-doorlichting is vooral een aandachtspunt in de Franse Gemeenschap.

– *Baeten* : Trouwens, ondanks de minimumdoelstellingen of de eindtermen waar de Dienst voor Onderwijsontwikkeling nu aan werkt, zullen alle scholen nooit eenzelfde niveau bereiken. Sommige buurtscholen hebben volgens het niveau van hun leerlingen een andere profilering, een verschillend opvoedingsproject dan een school uit een *betere* buurt. De vraag is hoe ze met hun leerlingen willen bereiken wat ze voorop hebben gesteld. Scholen moeten beseffen dat ze de kennisoverdracht moeten integreren in de realiteit van het dagelijkse leven van de scholier en zijn omgeving. Uiteraard moet in dit verband aandacht gaan naar de leraarsopleiding.

Niettemin maken allerlei beperkingen van de pedagogische vrijheid de eigen profilering van een school uiterst moeilijk.

– Kan men spreken van verstikkende regulerende maatregelen door de overheid ?

– *Baeten* : De vrijheid van de inrichtende macht is al erg relatief. Die op lokaal vlak nog meer. Hoe kunnen we pleiten voor een eigen profilering als alle scholen bijna hetzelfde aantal lessen, hetzelfde minimumleerplan en dezelfde minimumdoelstellingen hebben ? Tot waar gaat eigenlijk de relatieve zelfstandigheid van een school ? Dat blijft dus balanceren tussen de relatieve autonomie van een scholengemeenschap en de regulerende taak van de overheid.

EEN VERBANNINGSOORD

– De media willen ons doen geloven dat de kwaliteit van ons onderwijs achteruit boert. Is dat prietpraat ?

– *Vanderboeven* : Onderwijskwaliteit is erg moeilijk vast te stellen of eenduidig te meten. Kwaliteitsmetingen zijn altijd impressies op grond van verscheidene indicatoren die dan nog zeer uitdrukkelijk moeten worden omschreven. In het voorbereidend rapport staan ook geen cijfers die een vergelijking door de tijd heen mogelijk zouden maken. Onderzoeken werden anders uitgevoerd, steekproeven zijn onderling niet vergelijkbaar. Bovendien werden in enkele tabellen gegevens opgenomen van het *International Education Achievement* (IEA). Deze slaan op onderzoek uit 1972. In IEA-steekproeven vergelijkt men landen met een hoge scolarisatiegraad met landen waar die veel lager is. Maar in deze landen gaan enkel de besten of de meest gegoeden naar school. Wellicht

behaalt zulke elite een betere score.

– En toch kan ons systeem niet realiseren wat het belooft. Hoe komt dat ?

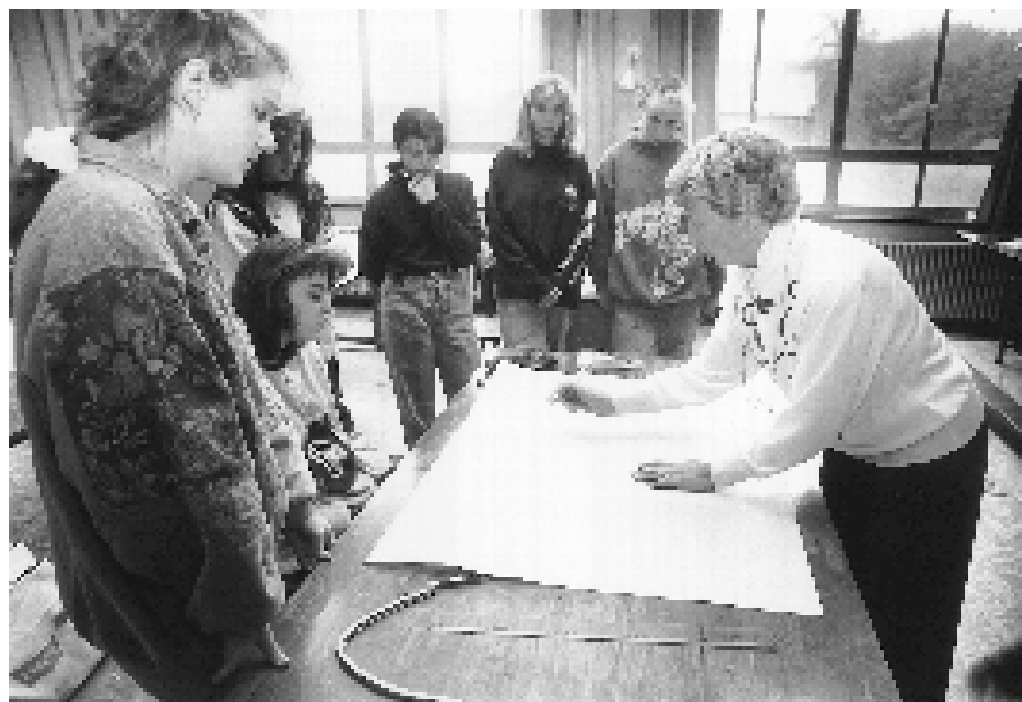
– *Vanderboeven* : We hebben terecht grote ambities : onderwijs en vorming voor de hele bevolking. Pedagogisch en onderwijskundig hebben we dat ideaal nog niet volledig gerealiseerd. Het lijkt er zelfs op dat de kwantitatieve uitbouw (tewerkstelling ?) de aandacht voor het kwalitatieve wat in het hoekje heeft geduwd. Zo merken de OESO-experts op dat in de eerste graad van het secundair onderwijs er een scheidingsstructuur is ingebouwd. Bijna één leerling op drie komt na het eerste jaar terecht in het beroepsvoorbereidend jaar. Tegelijkertijd daalt de jongste jaren het aantal 1B-onthaalklassen en het aantal leerlingen ervan. Het samenspel van deze factoren werkt in de hand dat het beroepsonderwijs het label van *verbanningsoord* voor wie niet mee kan krijgt opgekleefd.

De experts stellen dat de pedagogische begeleiding van heterogene klasgroepen onder het vereiste niveau blijft. Zittenblijven en neerwaarts oriënteren lijken de enige oriënterings- of remediëringinstrumenten. Het curriculum, vooral van de eerste graad, herdenken in de zin van een echte, niet te abstracte basisvorming is aangewezen. Dat kunnen we aanvullen met bijkomende of remediërende activiteiten, aangepast aan de mogelijkheden van de leerling. □

SLECHTE STUDIEKEUZE

Met de vrije keuze van studierichting overschatten de ouders nogal eens vaker de mogelijkheden van hun kinderen. De grotere democratisering van onze structuren heeft effect, maar de negatieve kant ervan –het aantal mislukkingen en achterstand– vraagt om een gerichte aanpak. Een hernieuwde aandacht voor studiekeuzebegeleiding lijkt meer dan wenselijk. Een beperking van het aantal keuzemogelijkheden in termen van aanbod is een element van een mogelijke strategie. Aandacht voor de pedagogisch-onderwijskundige bekwaamheid van leerkrachten om doelgericht binnen hun klas te differentiëren is een andere.

Het beroepsonderwijs is een verbanningsoord geworden.

**VEEL BEGONNEN,
WEINIG VOLTOOID**

De experts merken op dat veel vernieuwingsprojecten in ons land na verloop van tijd verdwijnen in vaagheid. Het creëren van gelijke kansen en het opheffen van sociale ongelijkheden in het secundair onderwijs hebben we niet consequent doorgezet, de integratie van het informatica-onderwijs lijkt momenteel vertraagd te worden en de taakleraar in het basisonderwijs verhuisden naar het achterplan. Ook dat lijkt een eigenschap van ons onderwijs.

– Vanderhoeven : «Hebben we de vernieuwing van het secundair onderwijs niet voortijdig afgebroken of onzorgvuldig gerealiseerd ? Wat is het gevolg ? We spelen nu het Type II van de klassieke humaniora in het vernieuwende Type I (VSO). En dat doopten we om tot algemeen kader. De druk van de ouders en van één net in het bijzonder zijn hieraan niet vreemd.

Alle initiatieven voor onderwijsvernieuwing bij ons hebben enkele vervelende gemeenschappelijke kenmerken. Ze worden nooit systematisch geïntegreerd en uitgewerkt in een **duidelijk plan** dat geregeld wordt geëvalueerd. De initiatieven rond nieuwe curricula zijn bijvoorbeeld te vaak beperkt tot het doorgeven van informatie. En er zijn te weinig concrete (vak-)specifieke initiatieven om de invoering van een nieuw didactisch programma voor de leraars in de klas te ondersteunen. Te veel zinvol werk gebeurt te vaak te snel.

Ten tweede vervaagt **aanhoudend overleg** met allerlei belangengroepen de eigenlijke doelstellingen en strategieën in de grijsheid van een compromis. Daartegenover staat een minister machteloos. Als het handelingsplan eenmaal is vervaagd verzandt een mogelijke positieve aanpak in mooie intentieverklaringen. En daar staan we dan met lege handen en veel goede bedoelingen.

We kunnen ons ook afvragen in welke mate een schoolteam bereid of in staat is om vernieuwingen door te voeren. Onze scholen lijken zeer sterk getekend door een vrijwel traditionele **passieve houding**. Men wacht vaak te lang tot Brussel zegt wat er nu concreet moet gebeuren. En in welke mate spelen de leraarsopleiding en de navorming mee om flexibele mensen op te leiden die voortdurend vernieuwend denken ? De vernieuwing loopt vaak vast bij gebrek aan actieve vernieuwers in de klas.»

U KUNT EROVER MEEPRATEN

**□ WELK ONDERWIJS
VOOR DE TOEKOMST ?**

De *Vereniging voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid* organiseert op 2 mei een symposium met als hamvraag : welk onderwijs voor de toekomst ?

Jan De Groof, regeringscommissaris bij het Departement Onderwijs en hoofdredacteur van het Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid : «De OESO-doorlichting moet een rijpingsproces tot stand brengen. Met dit symposium willen we de start geven van een wisselwerking tussen overheid, wetenschappers en leerkrachten. Al degenen die betrokken zijn bij het onderwijs worden dus uitgenodigd om deel te nemen aan het debat. Een confrontatie van gegevens, ideeën en visies kan het beleid zeker beïnvloeden.»

In de werkgroepen komen volgende thema's aan bod :

1. Onderwijsvernieuwing

De vernieuwing van het lager en secundair onderwijs moet nu worden verwezenlijkt op het niveau van de lokale school. Dit maakt een duidelijke keuze voor een klasgerichte leerplanontwikkeling en begeleiding noodzakelijk. Een permanente evaluatie van de inspanningen voor vernieuwing zal bijsturing mogelijk maken.

2. Zittenblijven en leerachterstand

Het relatief hoog aantal zittenblijvers en leerlingen met leerachterstand roept vragen op naar mogelijk remmende factoren in de schoolloopbaan (o.a. evaluatie en structuren) en naar remediëring (o.a. taakleraar en differentiatie binnen de klas).

3. Het beroep van leraar

Het leraarsberoep wordt geconfronteerd met (te hoge ?) maatschappelijke verwachtingen. Het versterken van de bekwaamheid en het meer onderwijskundig oriënteren van de opleiding (basisopleiding en navorming) zal leiden tot een meer aantrekkelijke loopbaan en een grotere professionele voldoening voor de leerkrachten.

4. Schoolbeleid en lokale autonomie

De actuele decentralisatie in de besluitvorming en de grotere verantwoordelijkheid op lokaal vlak geven weliswaar slechts een beperkte autonomie op financieel en pedagogisch niveau. Toch maken ze een duidelijke profilering van de school mogelijk.

5. Strategie voor een permanente vorming

Na een periode van snelle uitbreiding van de permanente vorming is er vraag naar doorzichtige informatie voor de gebruikers, taakaf-

spraken tussen alle betrokkenen (Onderwijs voor Sociale Promotie, VDAB, Middenstand...) en naar het efficiënt gebruik van de infrastructuur. De rol van de overheid en de financiering staan ter discussie. Een (soepel) systeem van toelatingsvoorwaarden en getuigschriften moet de aansluiting met de basisopleidingen in het gewone onderwijs waarborgen.

6. Migranten en onderwijs

Om maximale slaagkansen voor migrantenkinderen te waarborgen, om optimale relaties tussen ouders en de school te leggen, en om de culturele verrijking van leerlingen en volwassenen te verzekeren, zijn modellen van culturele integratie vereist. Daarom moeten leerkrachten worden gevormd die deze modellen kunnen hanteren.

De referaten en verslagen van dit symposium worden nadien gepubliceerd in het *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid*. (Zie In het Vizier.)

– Symposium «Welk onderwijs voor de toekomst ?» – zaterdag 2 mei om 9 u.30 in de Aula Major van de Universiteit Antwerpen – Universiteitsplein 1 – 2610 Wilrijk

Informatie over het symposium is beschikbaar bij mevr. E. Maja-Van Ceulen – ℓ. 02-269 50 04 (maandag- en woensdagvoormiddag en vrijdagnamiddag) of bij Tony Van Haver – ℓ. 02-210 51 21.

**□ DE KWALITEIT
VAN HET VLAAMS ONDERWIJS**

De *Stichting-Lodewijk de Raet* organiseert op vrijdag 29 mei om 15 u.30 een academische zitting over de kwaliteit van het Vlaams onderwijs. Onder meer prof. dr. R.J. in 't Veld snijdt zwakke plekken aan. Hij werkte mee als expert aan de OESO-doorlichting. *Georges Monard*, secretaris-generaal van het Departement Onderwijs geeft een antwoord vanuit het beleid.

Dirk Gombeir, Stuurgroep Onderwijs : «De OESO-doorlichting van ons onderwijssysteem deed het begrip *kwaliteit* steeds vaker opduiken in de berichtgeving rond het onderwijsgebeuren. Wat dienen we echter te verstaan onder kwaliteit en op welke wijze kan daaraan worden gewerkt ? En hoe is het gesteld met de kwaliteit van onze Vlaamse onderwijsstructuren ?»

– Academische zitting «De kwaliteit van het Vlaams onderwijs» – vrijdag 29 mei om 15 u.30 in het Trefcentrum Ten Weyngaert – Bondgenotenstraat 54 – 1190 Brussel (Vorst) – ℓ. 02-347 16 86 – U kunt inschrijven bij Dirk Gombeir – ℓ. 02-242 01 11 □

WAT DOET DE OESO HIER ?

De *Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling* (OESO) is economisch gericht. Ze hecht echter groot belang aan het educatief proces als onmisbare schakel in de economische ontwikkeling en bloei.

De OESO werd in 1960 opgericht. De organisatie streeft de bevordering na van economische en sociale welvaart in de lidstaten door het formuleren en coördineren van de meest geschikte beleidsstrategieën.

De OESO is een verzameling van de meeste geïndustrialiseerde landen. Ze telt vandaag 24 lidstaten waaronder de 12 EG-landen en de Verenigde Staten en Japan.

De werkzaamheden zijn verspreid over een 200-tal comités en werkgroepen. Aandacht gaat naar financiële aangelegenheden; economische zaken en statistieken; milieubeheer; wetenschap, technologie en industrie; voeding, landbouw en visvangst; informatica en communicatie; energie; sociale zaken, tewerkstelling en onderwijs. Dit laatste domein krijgt jaarlijks een begroting van ongeveer 200 miljoen frank.

Binnen dit domein is een Educational Committee (EC) en een Center for Educational Research and Innovation (CERI) werkzaam. Het CERI is een soort denktank. Vlaams vertegenwoordiger hiervoor is Jan De Groof, regeringscommissaris bij het Departement Onderwijs. Voor het EC is Etienne Baeten, eredirecteur-generaal bij het Departement Onderwijs, Vlaams vertegenwoordiger. Het EC coördineert in de OESO onder andere de **doorlichtingen**.

De activiteiten van het EC omvatten voorts onderzoek van de nationale onderwijspolitiek van de lidstaten, statistieken, navorming, de rol van het technisch en beroepsonderwijs, universiteiten tewerkstelling, effectiviteit van het onderwijs, versoepeling van de toelatingsvoorwaarden tot het hoger onderwijs, peuter- en kleuteronderwijs, administratie en financiering van het onderwijs.

In het CERI buigen werkgroepen zich over de analyse van de onderwijsindicatoren die kunnen bijdragen tot het meten en vergelijken van de kwaliteit van het onderwijs in de lidstaten. Voorts loopt het arbeidsveld van het CERI parallel met dat van het EC. Men beoogt coördinatie tussen de diverse comités zoals onderwijs, sociale zaken en tewerkstelling om een globale en harmonische visie te ontwikkelen op gebieden die nauw met elkaar zijn verbonden.

DE PRIJS VAN DE VRIJE KEUZE IS ONS ONDERWIJSSYSTEEM ZO DUUR ?

Als de OESO-experts ons onderwijssysteem duur vinden bedoelen ze daarmee niet dat het (te) duur is omdat we er te veel geld aan uitgeven in verhouding met wat we ervan terecht brengen. We spenderen veeleer weinig aan onderwijs. Maar het wordt wel onbetaalbaar.

Rekening houdend met de staatsschuld besteedt België bijna 10 procent van zijn reële uitgaven aan onderwijs. Dat is vergelijkbaar met het vroegere West-Duitsland, Italië en Portugal. Griekenland doet het slechter met 7,5 procent. In enkele andere Europese landen is het bestedingspercentage hoger : Frankrijk 11 procent, Groot-Brittannië 11,5 procent, Nederland 12 procent, Noorwegen, Denemarken en Finland ongeveer 14 procent. Ook niet-Europese geïndustrialiseerde landen doen het beter : Canada 16 procent, de Verenigde Staten en Japan 13 procent.

De structuur van onze onderwijsuitgaven en de evolutie van de uitgavenbegroting zullen in de toekomst de financiering van ons onderwijs erg moeilijk maken.

Ruim 87 procent van de onderwijsbegroting in de Vlaamse Gemeenschap gaat naar wedden en lonen. In de Franse Gemeenschap is dat 89 procent. In beide gevallen zijn de universiteiten niet meegerekend. Dat is een serieuze hypothec op de toekomst. Enerzijds blijft het aandeel van de middelen om reële innovatieprojecten te steunen erg beperkt. Anderzijds leidt een daling van het aantal leerlingen niet automatisch tot een daling van het totaal aantal leerkrachten. De OESO-experts vragen zich dan ook af of onze omkaderingsnormen hebben geleid tot een grotere doelmatigheid van het educatief systeem. Volgens gegevens uit de databanken van de UNESCO en de EG was er in het schooljaar 87-88 in het Belgische basisonderwijs 1 onderwijzer voor 16 kinderen en in het secundair 1 leraar voor 9 scholieren. In de overige Europese landen schommelde dat rond 20 tot 25 kinderen voor het basisonderwijs en 17 voor het secundair. De vraag rijst hoe deze enigszins eenzijdige werkgelegenheidspolitiek tot stand kwam. Op strikte gronden van kwaliteitsbevordering ? Leiden overigens meer leerkrachten tot beter onderwijs als

er tegelijkertijd geen kwalitatieve maatregelen worden genomen ? Maar daarvoor is er te weinig budgettaire ruimte...

VERSTARD NETWERK VAN SCHOLEN

Vervolgens is er de evolutie van de uitgavenbegroting. De financieringswet houdt geen rekening met een aantal factoren die de stijging van de kosten in de hand werken zoals de normale stijging van de wedden als gevolg van anciënniteit. Er dreigt een structurele onderfinanciering. Onze huidige onderwijsstructuur zou wel eens onbetaalbaar kunnen worden vóór het einde van dit decennium.

In het secundair onderwijs staat 1 leraar voor 9 scholieren. Of ziet u dat anders?

BELGIE AAN DE KOP

ONZE LEERPLICHT TOT 18 JAAR IS UNIEK IN EUROPA

Voor de bevolking tussen 3 en 24 jaar kennen we de hoogste scolarisatiegraad in Europa : bijna 79 % van de Belgen tussen 3 en 24 jaar volgen onderwijs. Ter vergelijking de scolarisatiegraad voor dezelfde leeftijdsgroep in enkele andere Europese landen : Nederland 78 %, Frankrijk 77 %, Noorwegen, Spanje en het vroegere West-Duitsland 74 %, Denemarken 71 %, Groot-Brittannië 70 %, Italië 64 % en Portugal 47 %. Zelfs in vergelijking met enkele niet-Europese industriële grootmachten scoren we goed : Canada 72 %, VS 71 % en Japan 69 %. Het symbool van onze hoge scolarisatie-ambitie is de leerplicht tot 18 jaar. Dat is uniek in Europa.

Samen met Frankrijk staan we ook aan de kop van het voorschoolse of kleuteronderwijs (3 tot 5 jaar) met een bezetting van haast 100 %. In Groot-Brittannië is dat slechts 31 %.

Voor het lager en secundair onderwijs is een vergelijking moeilijk omdat in de verschillende landen de onderwijsniveaus niet allemaal gelijklopend zijn. In sommige landen, waaronder België, Denemarken, Finland en Groot-Brittannië, duurt het lager onderwijs 6 jaar. In Frankrijk, Italië, Spanje en Noorwegen 5 jaar en in West-Duitsland 4 jaar. Nederland heeft een 8-jarige

basisschool waarin klassen van het voorschoolse onderwijs zijn geïntegreerd. De verschillende vormen van secundair onderwijs vergelijken wordt daardoor nog complexer. Wat de deelname aan het hoger onderwijs (universiteit en hoger onderwijs buiten de universiteit) betreft is België eveneens koploper in de EG met 32 % van de 20- tot 24-jarigen. Alleen Finland doet beter met 36 %. Als we de 18-19-jarigen meetellen in de cijfers stijgt in België de scolarisatiegraad tot 50 % van de betrokken leeftijdsgroep in de aanvangsjaren van het hoger onderwijs. Waarmee niet is gezegd dat de democratisering ervan is voltooid. Er zijn indicaties van het tegendeel.

ciëntie van ons onderwijsbeheer binnen de netwerken en de externe inefficiëntie tussen de netwerken. Er blijven, vooral in het secundair en in het hoger onderwijs te veel kleine scholen. Het hergroeperen van scholen tot dynamische nieuwe eenheden verloopt slechts moeizaam. Lokale autonomie leidt nog niet noodzakelijk tot dynamiek.

Wat maakt ons onderwijs dan zo duur volgens de OESO-experts ? Het relatief groot aantal leerkrachten met een behoorlijk gemiddeld Europees salaris is daar één element van. Andere elementen hangen samen met onze hoge ambities (leerplichtverlenging, bijna veralgemeend kleuteronderwijs) of met knelpunten in ons systeem (schoolachterstand). Maar het grote structurele probleem is volgens de experts ons *uiteengebarsten* en tegelijk *verstand* netwerk van scholen. We betalen inderdaad een prijs voor onze vrijheid van onderwijs en de vrije schoolkeuze. Maar vooral betalen we een prijs voor de interne ineffi-

In het universitair onderwijs lijkt het voor de experts mogelijk om een aantal opleidingen in een geconcentreerder aanbod te hergroeperen. Een daadwerkelijke samenwerking binnen en tussen de netten zou tot een meer rationeel gebruik van investeringen voor het technisch en beroepsonderwijs kunnen bijdragen. Ook vragen de experts zich af of de vrije keuze niet kan worden beperkt op domeinen die niets met levensbeschouwing te maken hebben. Zo noemen ze bijvoorbeeld de werking van de PMS-centra.

Samengevat : we betalen te vaak hetzelfde en we maken van de globale onderwijsbegroting te weinig intensief gebruik als gevolg van te waterdichte beschotten tussen de netten en tussen de lokale scholen. Dat verklaart de relatief hoge kostprijs van ons onderwijs. □

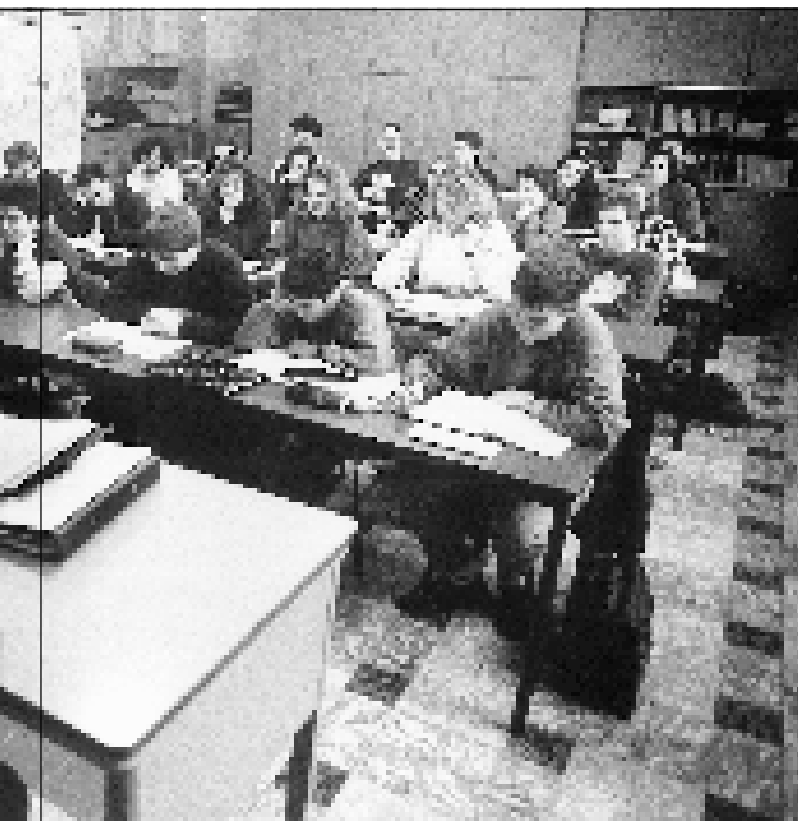
Het voorbereidend rapport voor de OESO-doornichting, **Het educatief bestel in België : van convergentie naar divergentie**, is te koop voor 420 fr. Er is een Nederlandstalige versie (bestelnr. 149.1), een Franstalige (bestelnr. 149.2) en een Engelstalige (bestelnr. 149.3).

Bestellen bij de Dienst Verkoop van Publicaties - RAC - Arcadengebouw - Rivolistraat 58 - 1010 Brussel - ☎ 02-210 50 86 - rekeningnr. 091-2203006-68.

- **Kwaliteitsverbetering op school** is de verslagbrochure van de studiedag die de Stichting-Lodewijk de Raet organiseerde. Bestellen door overschrijving van 300 fr. op rekeningnummer 425-2087571-33 van de Stichting-Lodewijk de Raet in 1210 Brussel met de vermelding «verslag kwaliteit».

- Krachtlijnen uit het voorbereidend OESO-basisrapport. «Het Belgisch educatief bestel», Johan L. Vanderhoeven - VLOR - Jozef II-straat 68 - 1040 Brussel - ☎ 231 00 17.

- **Kwaliteit van het onderwijs**, Roland Vandenberghe (KU Leuven - Centrum voor Onderwijsbeleid en -vernieuwing) - verschenen in **Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid** - jaargang 1991-92 nr. 2 - uitgever E. Story-Scientia - E. Bockstaellaan 228 - 1020 Brussel - ☎ 02-428 90 46 - abonnementen : Margot Simons - ☎ 11 68 68 (geen zonenummer). □

KLIMMEN IN EEN ANDERE TAAL

IN EEN TAALKAMP DUR- VEN ZE EINDELIJK HUN MOND TE OPENEN

Bijna negen op de tien Vlamingen tussen 18 en 44 jaar willen in het onderwijs meer aandacht voor moderne vreemde talen zoals Frans en Engels. Tijdens de vakantie kunnen jongeren alvast vriendschap sluiten met een vreemde taal. Ze kunnen naar een taalkamp trekken.

«De jongeren hebben een afkeer van Frans.» Dat merkt *Francis Deleu* op. Hij is licentiaat Germaanse filologie en coördineert de taalstages van Talks. «Frans komt in de huidige leefcultuur van de jongeren vrijwel niet voor. Computers, talrijke tv- en videoprogramma's, allerlei *games*, de muziekwereld... Al deze dingen cultiveren het Engels. Jongeren beschouwen daarenboven het Engels als een taal met veel grammaticale vrijheid. Engels is op het eerste gezicht inderdaad minder *beregeld* dan het Frans of het Duits. In teksten van *songs* hoor je al veel afwijkingen. En de jeugd maakt er haast een cultus van om de taal voort te *veramerikaniseren*. Dat ligt ze. Ze ontwikkelen hun eigen *slang*. Maar hun ouders schatten het belang van het Frans natuurlijk anders in. Daarom sturen ze hun kinderen veelal niet op een Engelse taalstage maar naar een vakantieverblijf waar ze intensief Frans kunnen bijleren. Ook al is dat eigenlijk tegen de zin van hun kind.»

Taalstages, taalkampen en taalreizen krijgen steeds meer belangstelling. De mastodont-organisaties tellen 10.000 inschrijvingen per jaar. Talrijke kleinere organisaties trachten hun deel van de markt te veroveren. Zij leggen de klemtoon op de voordelen van de kleinschaligheid. Al deze initiatieven komen voor haast honderd procent uit de privé-sector. In deze wildgroei van taalbomen en -struiken wordt het lastig om je weg te vinden. Er is een aanbod voor **home stay** in een vreemd gastgezin. Sommige organisaties werken met **native speakers**. Andere schermen

met **sport-** en **cultuur**stages in het buitenland. Weer andere beloven een intensieve **taaltraining** in het binnenland. En intussen verschillen natuurlijk ook de prijskaartjes. Voor een stage in het binnenland rekent u best op een gemiddelde prijs van 1000 tot 1500 frank per dag. In een Europees buurland neemt dit gemiddelde toe tot 2000 of 2500 frank en meer.

Duur? «Als we de kinderen op vakantie meenemen naar een of andere costa kost ons dat misschien evenveel», relativiseren sommige ouders.

Hoe haal je er de goede organisaties uit? «Als je van een ander hoort zeggen dat het daar tof is heb je al een goede aanwijzing. De mondelinge reclame van vriendjes, neefjes, nichtjes, buurtkinderen enz. is vrijwel het enige criterium», zegt *Francis Deleu*.

SPORT EN TAAL

– **Wat verwachten de ouders van een taalkamp? Een soort voortzetting van de school?**

– *Deleu*: Dat was in het begin wel zo. Ze eisten dat er zoveel mogelijk intensief les werd gegeven op zo'n vakantiedag. Tegenwoordig slaat de trend om, waarschijnlijk onder druk van de kinderen zelf. Nu is er meer vraag naar een combinatie van leren en ontspanning. Onze organisatie zorgt dan ook voor gevarieerde avondactiviteiten met films, quiz, zoektochten en andere aangename dingen. Maar overdag maken we ook culturele uitstapen en bezoeken we bijvoorbeeld een

bedrijfje of een boerderij. De stage zelf is overigens vaak een combinatie van taal en sport. We doen een beroep op sportinstructeurs voor kano, rafting, surfen, zeilen, boogschieten, tennis, volley, skiën, paardrijden, speleologie, mountain bike en zelfs klimmen. Uiteraard is bij het sporten de vreemde taal waarvoor ze inschreven de voertaal. Dergelijke formule bevat vooral de middengroep van 14 tot 18 jaar.

De meeste ouderen komen daarentegen niet af op een namiddagje paardrijden of muurklimmen. Die willen wat meer. Die vragen zelfs een hele dag taalles. Vaak zijn dat studenten die zich voorbereiden op een studierichting waar talen belangrijk zijn.

We krijgen hier ook scholieren die met een herexamen voor een vreemde taal zitten. In dit geval worden ze meestal door hun ouders gedwongen om deel te nemen aan een taalkamp.

– **Weten de ouders hoe het er op een taalkamp aan toe gaat?**

– *Deleu*: Om misverstanden te vermijden leggen we ze de eerste dag onze aanpak uit. De begeleidende leraar geeft dan een toelichting over de geplande activiteiten. Drie vierde van de ouders verwacht dat we de grootste nadruk leggen op het **leren spreken** omdat de kinderen op school daartoe te weinig gelegenheid zouden hebben.

– **Is dat zo?**

– *Deleu*: Op school blijven talen in het hokjesonderwijs zitten. Na een uurtje wiskunde komt er plots Frans en achteraf weer fysica.

Taal is er voor de kinderen een vak als een ander. Wiskunde en fysica kun je *blokken*. Een taal moet je daarentegen ook veel kunnen spreken en beleven in levensechte situaties. Helaas is er hiervoor weinig ruimte in het lesrooster. In een taalkamp zitten ze een twaalfal dagen in een taalbad want ze komen enkel voor de taal en niet voor nog andere vakken.

LOS KOMEN

– Is het effect van zo'n kort taalbad wel de moeite waard ?

– *Deleu* : Het resultaat blijft moeilijk te evalueren. We beloven ook geen mirakels. Nochtans kan het verschil tussen de eerste en de laatste dag spectaculair zijn. De eerste avond hoor je veelal alleen de vorken en messen aan tafel. Een begrafenisstemming. Ook al vertelt de leraar een mopje. Ze durven gewoon niet hun mond open te doen. We nemen de eerste gesprekjes op band op. Deze opname vergelijken we met de laatste. Dan hoor je dat er een rem is weggefallen. De durf is er. Vaak merkt de klasleraar dit nadien op.

– Krijgt iedereen hetzelfde badwater over zich heen ?

– *Deleu* : De leeftijd is niet altijd het enige criterium om een kind onder te brengen in de

gepaste niveaugroep. In het begin nemen we een kleine test af. Kinderen voelen zich beter in hun vel als ze bij niveaugenoten zitten. De school is gebonden aan het vaste klassysteem volgens leeftijd. Omdat wij niet gebonden zijn aan leerplannen kunnen we ons soepel opstellen.

– Hebt u dan geen vast programma ?

– *Deleu* : Als we met vaste cursussen wilden werken zouden we er een enorm aantal nodig hebben. Er is geen voorgeschreven lessenreeks. Het is handiger als de leraar zelf bepaalt wat hij doet. Dat is organisatorisch wel moeilijker maar de leraar moet aanvoelen wat in zijn groepje mogelijk is en waar eventueel belangstelling voor is. Het komt erop neer situaties te creëren waarin de kinderen los komen. Voor de jongere kinderen ontwikkelen sommige leraars een thema rond bijvoorbeeld het bezoek aan de boerderij.

ZWIJGSTAGE

– Rond een thema een paar lessen opzetten : is dat de doelstelling van een taalkamp ? Is er niet veeleer behoefte aan het zich leren uiten in een vreemde taal in gewone, dagelijkse situaties ?

– *Deleu* : Er is een andere sfeer dan op school en we gebruiken geen *boekentaal*. Het gaat er informeler aan toe. Hét programma dient niet kost wat kost afgewerkt. We beperken de groepjes tot ten hoogste zeven kinderen. Dat maakt dat we ons kunnen concentreren op gewone conversatieonderwerpen. Maar ook tijdens de sportnamiddag komen de tongen los. Op een prettige manier dan. De kinderen zeggen trouwens niet dat ze Frans *geleerd* hebben. Nee, in hun ogen was dat paardrijden veel belangrijker natuurlijk.

– Als dat maar niet in de moedertaal gebeurt.

– *Deleu* : Dat is ook een vaste afspraak. Alle activiteiten gebeuren zoveel als maar kan in de vreemde taal. Sommige organisaties werken daarom uitsluitend met *native speakers*. Voor jongere kinderen geven wij de voorkeur aan leraars die de problemen van de overgang van de moedertaal naar een vreemde taal goed kennen. We geven dus liever een Nederlandstalige leraar Frans de leiding van een groep dan een Waal of een Fransman. Een kind dat zich pijn heeft gedaan kun je niet troosten in een vreemde taal. Voor ouderen ligt de zaak anders. Zij kunnen terugvallen op een al betere basis van de vreemde taal.

– U bent geen voorstander van een verblijf, een home stay in een gastgezin ?

– *Deleu* : Op jonge kinderen kan dat een averechts effect hebben. Ze worden gedropt in een gezin dat uiteraard de moedertaal van het kind niet beheerst. Sommige kinderen kunnen het wegzijn van huis nog niet alleen aan. Ze zitten met heimwee maar ze kunnen die niet kwijt. Soms klikt de plaatselijke gezinscultuur niet met wat ze thuis gewend zijn.

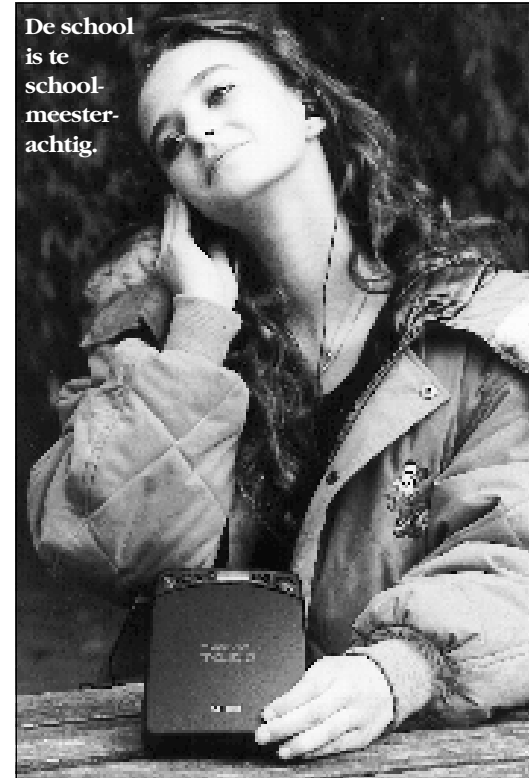
De taaldrempel is ineens te groot. Wat is het resultaat ? 's Avonds wordt er naar tv gekeken. En er wordt doorgaans gezwegen. Later horen de ouders ook niet dat ze iets hebben bijgeleerd. Een *home stay* is dus beslist niet aangewezen voor alle kinderen. Vaker lijkt dat meer op een *zwijgstage*.

TE VEEL OP PAPIER

– En voor scholieren die al een ruime basiskennis hebben ?

– *Deleu* : Misschien is een verblijf in een gastgezin wel de ideale formule voor zelfstandige jongeren die echt op een intensieve training uit zijn. Toch missen ze nogal eens een soort van ambiance. Ze missen bijvoorbeeld het groepsverband.

– Men zegt dat jonge kinderen makkelijk

De school is te schoolmeesterachtig.

ker een vreemde taal leren. Hoe jonger hoe beter. Toch legt u de leeftijdsgrens op acht jaar.

– *Deleu* : Dat is natuurlijk een organisatorisch probleem. Toch trachten veel ouders hun kinderen zo vroeg mogelijk mee te sturen. In het Brusselse krijgen ze bijvoorbeeld al Frans in de derde klas van het basisonderwijs. In het Vlaamse landsgedeelte pas in de vijfde klas. Men wil deze leemte opvullen. In een taalgrensgemeente is men daar nog gevoeliger voor. Ook kinderen van ouders uit de economische sector of uit de horeca zijn hiervoor alert.

Voor het Engels speelt ook de mythe van het verenigd Europa een grote rol. Of hoe reageer je bijvoorbeeld op een uitspraak van een werkgever uit de toeristische sector : laat ze maar zoveel mogelijk vreemde talen stude-

VRAGEN VOOR EEN GOED TAAKAMP

- Staat de vreemde taal op de voorgrond ? Zijn er duidelijke afspraken met de kinderen om niet stiekem de moedertaal te gebruiken ?
- Kunt u op de eerste en de laatste dag contact opnemen met de leraar ?
- Hoe is de begeleiding van de deelnemers, voornamelijk ook buiten de lessen ?
- Zijn de leraars of begeleiders permanent beschikbaar ? Zijn ze dag en nacht aanwezig om problemen op te kunnen vangen ?
- Is er een medische begeleiding ?
- Is er tijdens de stage telefonisch contact mogelijk ?
- De ideale grootte van een groepje is vijf tot zeven kinderen. Het maximum is tien.
- Vraag naar de accommodatie ter plaatse.
- Wat schaft de keuken ?
- Is er een 100 % pedagogisch en didactisch verantwoorde begeleiding ?
- Zijn er taaldidactische en culturele uitstappen ?
- Is er een behoorlijke verzekering inbegrepen in de prijs ?
- En vergelijk vooral prijzen. Een stage die via een tussenpersoon vanuit het buitenland wordt georganiseerd kan de prijs doen verdubbelen.

ren, de andere vaardigheden brengen we hun zelf wel bij in de stageperiode.

– Betekent de groeiende vraag naar taalstages dat het talenonderwijs op school tekortschiet ?

– *Deleu* : Te veel kinderen staan sprakeloos als ze voor het eerst in contact willen komen met een anderstalige. Ze voelen zelf aan dat wat ze op school aangeboden krijgen onvoldoende is. Ze kennen wel een en ander. De grammaticale structuren zitten er ergens latent in. Maar echt spreken ligt ze niet op de tong. Kinderen ervaren evenwel de behoefte zich verstaanbaar te maken.

– Leggen we dan op school te veel de nadruk op grammaticale hoogstandjes ? Velen blijken erop af te knappen.

– *Deleu* : Heel wat goede leraars doen hun best om de onvermijdelijke grammatica op een verdoken of speelse wijze toch bij te brengen. Niet met eindeloze invuloefeningen. Maar ik herhaal dat het beperkt aantal lessen een volwaardige taaltraining onmogelijk maakt. Terwijl in een taalkamp de activiteiten voor 70 procent mondeling gebeuren willen we in het gewone onderwijs te veel op papier hebben. Als controleerbaar bewijs van onze beroepsijver.

VAN EEN TAAL HOUDEN

– Waren de talenpractica een oplossing in de goede richting om het spreken meer aan bod te laten komen ?

– *Deleu* : Bij de opkomst van de audiovisuele media was een school geen echte school meer als ze geen talenpracticum bezat. Men is daar sterk van terug gekomen. Volgens mij is een taallab zeer goed om de leerlingen te trainen op de uitspraak. Want een taal leren is in de eerste plaats imiteren. Zeker in de beginfase en voornamelijk voor een idiomatiche taal als het Engels. Een taallab is het beste medium voor het verbeteren van de fonetische luistervaardigheid. Je stimuleert er echter niet alle communicatieve aspecten mee : luisteren, spreken, lezen, schrijven, het assimileren van een tekst in een vreemde taal... Ik geloof meer in het werken met video.

– Of is het klassieke onderwijs te schoolmeesterachtig ?

– *Deleu* : In vergelijking met Wallonië en onze buurlanden zijn we in Vlaanderen erg veeleisend op taalgebied. Dat betekent dat we veel belang hechten aan de grammaticale regels. De negatieve kant ervan is inderdaad dat we te schoolmeesterachtig worden. Voortdurend verbeteren in een spreekoefening is remmen plaatsen. Je creëert op den duur faalangst. De scholieren zwijgen dan maar liever omdat ze het toch *verkeerd* zullen zeggen.

Waar willen we eigenlijk naartoe met ons talenonderwijs ? Mogen we van een veertienjarige verwachten dat hij geen enkele grammaticale fout meer maakt ? Het ligt natuurlijk anders als een achttienjarige koppig *Ibas* blijft

zeggen. Dan is er iets mis met het taalgevoel. Of er zijn veel te weinig natuurlijke spreek-situaties geweest waarin de scholieren zo vaak de juiste uitdrukking hoorden dat ze voor altijd in het geheugen ingeprent zat. In het creëren van zulke situaties zien we een aan-

vullende rol van de taalkampen.

Onze sleutelzinnen zijn : neem met het spelelement de drempelvrees weg. Laat de kinderen affectie krijgen voor een taal, laat ze er vriendschap mee sluiten. □

Enkele adressen :

– **Talks** – Louis Paul Boonstraat 14 – 8560 Wevelgem – Tel. woensdag en zaterdag 056–41 74 46 – fax 056–50 37 94
 – **Euro-taal** : Kruisbulkstraat 22 – 9800 Deinze – ℳ 091–86 75 41 (na 18 u.)
 – **De Bond** : dienst Taaluitwisseling – Troonstraat 125 – 1050 Brussel – ℳ 02–507 89 66
 – Vakantiecurssussen **Roelandt** – Koningin Astridlaan 164 – 9000 Gent – ℳ 091–21 60 44

– **Wiams Vakantieverblijven** – Charles Degrellestraat 36 – 1000 Brussel – ℳ 02–735 58 83
 – **Walter De Pauw** – 't Hooghe 120 – 8500 Kortrijk – ℳ 056–21 05 27
 – Over educatieve jongerenvakanties in het buitenland vindt u 167 pagina's informatie in **Wegwijs voor jongeren in internationale contacten** – Kurt De Gendt – Koning Boudevijnstichting – Roularta Books – 255 fr.

ONGEHOORD VOOR KLEUTERS THEATER OP SCHOOL

Het gezelschap **ONGEHOORD** speelt kort bij de kleuters. De jongste productie heet **FAK** en is voor kinderen van drie tot zes. Maar u wilt waarschijnlijk ook wel weten wat er in het pakje met «monster zonder waarde» zit.

De postbode heeft een «monster» bij voor kleuters in de klas.

Maak dat mee : u gaat met uw klas naar een lekker stukje toneel kijken maar u geraakt de zaal niet in. Gelukkig is daar de bijdehandse postbode die met zijn ingepakt «monster» vanop zijn vakantie-eiland heel wat te vertellen heeft over kunnen lezen en schrijven en de weg die een brief volgt naar zijn bestemming. Daarover gaat **FAK**.

Kleuters zijn een publiek met zeer specifieke eisen. Ze maken namelijk moeilijk een onderscheid tussen het podiumgebeuren en het toeschouwer zijn. Theater Ongehoord houdt daar evenwel rekening mee. *Dirk Bogaert* en *Marc Van Cauter* hebben al tien jaar ervaring

met toneel voor kinderen van de basisschool.

FAK duurt 55 minuten voor een groep van maximum 150 kinderen. Het gezelschap heeft op uw school niet veel nodig : een speelveld van ongeveer 6 bij 4 meter en 3 meter vrije hoogte en een liefst verduisterbare ruimte. De prijs: 95 fr. per kind (minimum 9.500 fr., maximum 12.500 fr.), alles inbegrepen. □

Theater Ongehoord – Marc Van Cauter – Wijngaardstraat 18 – 1703 Schepdaal – ℳ 02–569 01 95

PANIEK OP SCHOOL

«**Waarschuw uw kinderen en leerlingen voor zelfklevertjes die doordrenkt zijn met LSD dat via het speeksel in hun bloed terecht komt en zonder dat u het weet verslavend werkt...**».

Dergelijke boodschappen circuleren de jongste tijd weer op heel wat scholen. Ze worden met de beste bedoelingen gekopieerd en verspreid door oudercomités, leerkrachten en directeurs. Alleen... het gaat om zuiver volksbedrog en gevaarlijke nonsens.

Dergelijke brieven duiken zoals het monster van Loch Ness met de regelmaat van de klok weer ergens anders op. Eerst in Luik, dan in Limburg, later in Antwerpen en Oost-Vlaanderen. En overal ziet het verhaal er een beetje anders uit. Niemand weet waar het vandaan komt en weinig mensen checken de gegevens. De meesten slaan vol goede bedoelingen aan het kopiëren en op die manier ontstaat een lange rij **kettingbrieven** die vooral via scholen en ouderverenigingen hun weg naar de ouders vinden. En de paniek slaat snel toe.

HALLUCINATIES

Meestal wordt in de brieven verwezen naar geneesheren en politie die u dringend moet contacteren als uw kind na het likken aan een zelfklever «hallucinaties, humeurwisselingen, braakneigingen enz.» krijgt. Dokters, politie en rijkswacht weten echter van niets. De opgediste verhalen zijn zuiver volksbedrog. Hoe concreet de klevertjes ook beschreven zijn («Walt Disney figuurtjes met schitterende sterretjes, verpakt in rood karton en gewikkeld in cellofaan met in het totaal tien prentjes»): **ze bestaan niet**. Niemand heeft ze ooit gezien. En of ze ooit het beschreven effect zouden kunnen hebben is zéér de vraag. Waarom duiken de verhalen dan telkens weer op?

Marcel Vanbex, Centrum voor Alcohol- en andere Drugproblemen: «De mensen geloven graag dat drugverslaving zo begint. Dat is één van de verzinsels waardoor de aandacht van de oorzaken van echte drugverslaving wordt afgeleid. Maar ondertussen zorgen die verhalen wel voor een panieksfeer en ongezonde stemmingmakerij. Ze jagen de ouders de stuipen op het lijf. En daar is geen reden voor. Er is vrijwel geen enkele school waar LSD voorkomt. Dat is zeker niet het probleem. Boven-

LSD IN ZELFKLEVERTJES!

dien verloopt het verslavingsproces niet op die manier. Je wordt niet verslaafd omdat iemand iets in je koffie of cola kapt. Drugs moet je altijd léren gebruiken. Het is zéér de vraag of dat kan door het likken aan zelfklevertjes. Op die manier zaait men angst bij de mensen en worden de échte problemen verzwegen.»

– Wat zijn dan de echte problemen ?

– Vanbex: «Dat is zeker niet LSD. Wél het toenemend alcoholgebruik, óók bij de ouders die daarmee dikwijls onhoudbare gezinsituaties creëren. Dat is veel erger en veel concreter voor de kinderen dan de vrees voor onbestaande zelfklevertjes met drugs. Bij oudere kinderen (en ook alweer bij hun ouders) is het toenemend en onoordeelkundig gebruik van verslavende geneesmiddelen ook nog zo'n probleem dat veel meer aandacht en preventie verdient.

Maar het is nu eenmaal sensationeler om wilde verhalen op te hangen over verslavende Walt-Disney-figuurtjes. Ook als ze niet bestaan, blijft het een spannend verhaal.»

FABELTJES

Rijkswachtkapitein Heuzel, Projectleider Drugs op School: «Er is maar één woord voor die

kettingbrieven: onzin. Ze staan vol leugens. Zo kunnen drugs bijvoorbeeld niet in het bloed terecht komen door ze op de huid te plakken. Bovendien is LSD zo duur dat zo'n prentje snel 500 frank zou kosten. En wie nooit drugs heeft genomen en plots LSD binnen krijgt zal er voor zijn leven wel genoeg van hebben. Daar ben je echt slecht van, hoor. Je moet ook weten dat LSD niet fysisch verslavend werkt wél psychisch. Bij kinderen ligt dat toch wel erg moeilijk. Er zijn in ieder geval nog nooit van die klevertjes voor kinderen gevonden. Maar de brieven, ja die duiken regelmatig ergens anders op. Je kan er maar één ding mee doen: kapot scheuren. Het drugprobleem is te ernstig om je met die fabeltjes bezig te houden.»

- Centrum voor Alcohol- en andere Drugproblemen – Luikersteenweg 134 – 3500 Hasselt – t. 011-27 42 99
- U kunt een video over drugs op school (mét begeleiding) gratis aanvragen in uw eigen rijkswacht-district. De coördinator van dat project is Kapitein Heuzel – Lewenssteenweg 58 – 1000 Brussel – t. 02-507 92 04

MEDEDELINGEN 13 JAN 92

Vanuit onderwijskringen ontvingen wij volgend bericht i.v.m. de verspreiding van een nieuw soort DRUG voor kinderen. Wij vonden het goed het te verspreiden.

Hier volgt de tekst in extenso

Deze drug zou reeds via Zwitserland in omloop gebracht zijn om verder in Europa verspreid te worden. In de Verenigde Staten is een kleefzegel te koop, genaamd BLUE STAR. Het betreft een wit zegeltje bedrukt met STERRETJES. Ieder sterretje is doordrenkt met LSD. Door het zegeltje met de tong te bevochtigen, dringt LSD via het speeksel in het bloed. Daarenboven wordt het eveneens door de huid opgenomen door eenvoudige aanraking van het papier. Tevens circuleren prentjes van SUPERMAN, alsook personages van WALT DISNEY (vlindertjes, clowns, e.a...) in schitterende kleuren. Ze zijn verpakt in ROOD KARTON en gewikkeld in cellofaan met in het totaal 10 prentjes. Deze prentjes en zegels worden door de verdelers aan de kinderen aangeboden of verkocht om zodoende een nieuw klienteel te creëren. Een kind dat hiermede in contact komt, loopt het risico aan de eindeloze tunnel te beginnen. Andere in omloop gebrachte prenten of zegels zijn genaamd: PIRAMID of WINDOW LANE. Het is van het grootste belang onze kinderen voor het gevaar van deze nieuwe drugs te beschermen. De prenten zijn trouwens behandeld met STRYCHNINE, een zeer gevaarlijk gif. Indien zich verschijnselen zouden voordoen zoals hallucinaties, humeurwisselingen, braakneigingen, gedragswijziging en temperatuurschommelingen, raadpleeg zonder verwijl uw arts en desgevallend de politie.

WAAROM EENVOUDIG ALS...

OP NAAR EEN EENVOUDIGE ADMINISTRATIE

«De papierberg moet weg ! Alle personeelsleden in het onderwijs mogen nu voorstellen doen.»

Ons departement heeft een nieuwe Staf Beleid. Vijf opdrachthouders zijn met een zeer specifieke opdracht belast. Ze moeten o.a. de scholen en de administratie ontlasten van het teveel aan regels en procedures. Zij kunnen dat natuurlijk niet alleen en rekenen dus op uw medewerking. Grijp die kans !

U WEET HET BETER DAN WIE OOK

De mensen uit het onderwijsveld weten beter dan wie ook waar er concrete initiatieven tot vereenvoudiging mogelijk zijn.

Hebt u zinnige voorstellen om de communicatie tussen uw school en de administratie te verbeteren ? Welke formulieren zou u afschaffen ? Zijn er zaken die volgens u eenvoudiger moeten ? Kortom, weet u hoe we de papierberg in Brussel «klein krijgen» ?

Zet al uw opmerkingen, suggesties en ervaringen even op papier en stuur ze naar **KLASSE** of naar de Staf Beleid. Vermeld alleszins een telefoonnummer waar men u kan contacteren.

Stuur uw voorstellen naar : Peter Cloos – Opdrachthouder Vereenvoudiging – Staf Beleid – Secretariaat-generaal – RAC – Arcadengebouw – 3de verdieping – Kantoor 3105 – 1010 Brussel - ☎ 02-210 51 15 – Fax 02 – 210 53 72

Het Vlaams regeerakkoord stelt het uitdrukkelijk : «Gedurende deze zittingsperiode moet de regelgeving in het onderwijs worden beperkt en vereenvoudigd.» Gemeenschapsminister van Onderwijs *Luc Van den Bossche* heeft dan ook het startschot gegeven voor een aantal initiatieven. Zo is de coördinatie en codificatie van de wetgeving (de zgn. «witte en blauwe producten») aan een grondige opknappbeurt toe. Voorts is begonnen met enkele concrete projecten rond specifieke thema's :

- erkenningsprocedure «nuttige ervaring» in het secundair en hoger onderwijs;
- gelijkschakeling tellingsdatums voor leerlingenaantallen (basisonderwijs);
- aansluiting van de sociale met de geldelijke anciënniteit.

Peter Cloos, opdrachthouder bij de Staf Beleid : «Een ernstig gemeentelijke inspanning tot vereenvoudiging kan nooit het werk zijn van één man. Elke betrokkene – politicus en ambtenaar, school en overheid, administratie en belangengroep – moet het belang van vereenvoudiging steeds voor ogen houden bij elke wijziging van regels en/of procedures. We willen te snel de dingen «reguleren». We vertrekken dan van een eenvoudig model. Maar zodra dit model effectief in werking treedt blijkt het aantal regels onveranderlijk toegenomen te zijn en de wijze van toepassing veel complexer dan we eerst veronderstelden. De kloof tussen de wereld van regels en procedures en de concrete, dagdagelijkse realiteit van het onderwijsveld wordt steeds breder. Dat is een paradoxale situatie waarbij

we steeds meer regels maken die steeds minder effect hebben. En de leerkracht in het veld ziet door de bomen het bos niet meer.»

ALLES MAG EENVOUDIGER

Algemeen moeten we streven naar een vereenvoudiging van **alle administratieve procedures**. Alle tussenstappen die geen meerwaarde toevoegen moeten we dus vermijden. Dit impliceert o.a. een grotere lokale autonomie.

Cloos : «Een goede regelgeving moet iets zijn als een goede telefoongids : op een ondubbelzinnige vraag moet een ondubbelzinnig antwoord volgen. Dus moeten we de codificatie en coördinatie van de onderwijswetgeving van overvloedige ballast ontdoen.

De meeste scholen willen ook een vermindering van de administratieve belasting door een vereenvoudiging/vermindering van procedures en papier. Op dit vlak is al veel gebeurd. Zodanig veel zelfs dat we ook de vraag moeten durven stellen in hoeverre veranderingen opwegen tegen de last die elke verandering hoe dan ook met zich meebrengt. Het onderwijsveld vraagt immers steeds nadrukkelijker meer stabiliteit.

Grote scholen beschikken over meer middelen om hun administratieve taken vlot te laten verlopen. Regelgeving en procedures zijn echter ook voor kleinere scholen dezelfde. Misschien kunnen we dus denken aan **samenwerkingsverbanden** tussen scholen (of inrichtende machten) om een gemeenschappelijke administratie of personeelsbeheer te organiseren.

Professioneel georganiseerde secretariaaten kunnen voor meerdere scholen tegelijk werken. Ze kunnen profiteren van de schaalvergroting en een doorgedreven informatisering om met minder – maar beter opgeleide – mensen een betere administratieve ondersteuning te verzorgen.» □

DE WEGEN NAAR BRUSSEL

De formulieren

Met het Project Scholeninterface begon in september een grootscheepse rationalisatie van de formulieren. Veel formulieren zijn afgeschaft, andere zijn opnieuw ontworpen in een min of meer gestandaardiseerde lay-out. Daardoor is een geautomatiseerde formulierenverwerking mogelijk. De school mag deze formulieren ook **zelf aanmaken** op voorwaarde dat deze formulieren identiek zijn aan het origineel. Dit betekent niet dat u hetzelfde lettertype of dezelfde Vlaamse leeuw moet gebruiken. Het betekent wel dat alle gegevens op een formulier op precies dezelfde plaats moeten staan als op het origineel. De administratie ontvangt jaarlijks honderdduizenden formulieren en is dus weinig tolerant voor afwijkende formulieren. Scholen die het ei van Columbus hebben gevonden zijn ten allen tijde welkom met hun suggesties.

Met de hand ?

U kunt de formulieren met de hand invullen, liefst in drukletters. De formulieren zijn echter ontworpen voor machineschrift. Dat kan toch geen probleem geven ?

De fax

De fax is snel en gemakkelijk te bedienen. Hij is echter niet geschikt om op grote schaal informatie op te vragen of door te geven. Stel u voor dat honderd scholen tegelijk twintig formulieren willen doorfaxen !

De modem

Het Departement werkt aan deze mogelijkheid voor rechtstreekse elektronische gegevensoverbrenging. Uw schoolcomputer zou zo rechtstreeks met de centrale computer kunnen «printen» en informatie uitwisselen. Modems zijn ondertussen zeer goedkoop. Ze kosten minder dan 10.000 fr. voor een PC-model. Een groot probleem is wel dat zender en ontvanger dezelfde «taal» moeten spreken d.w.z. over de juiste programma's moeten beschikken.

De diskette

In september hebben 90 % van de secundaire scholen hun leerlingenaantallen via diskette doorgegeven. Zo kunnen de gegevens rechtstreeks in de computer ingelezen worden met een minimum aan fouten en een maximum aan snelheid. Vanaf 1 februari 1993 kunnen alle scholen hun leerlingenaantallen via diskette of modem doorgeven. Een eventuele elektronische overdracht van personeelsgegevens is momenteel het onderwerp van een grondige studie.

WIE SNEUVELT ER DEZE WEEK ?

SCHOLEN KUNNEN NIET BLIJVEN TOEKIJKEN

Er sterven te veel jongeren op onze wegen. We kunnen dat betreuren maar we moeten er ook iets aan doen. Op school bijvoorbeeld. Over het verkeer leer je wel in het basisonderwijs maar hoe kan het secundair onderwijs de verkeersopvoeding in zijn pedagogisch project verwerken ? Enkele praktische tips.

De inspanningen die men in het basisonderwijs levert voor de verkeersopvoeding moet het secundair onderwijs voortzetten. Fietsers zijn in de leeftijdsgroep 12-18 jaar het meest vatbaar voor ongevallen. Bij de bromfietzers, lopen de 14-18-jarigen de grootste risico's. Liefst 43 % van alle gedode of ernstig gewonde bromfietzers situeren zich in deze leeftijdsgroep. Het merendeel van deze slachtoffers zijn trouwens jongens. Vanaf 16 jaar zien we ook een stijgend aantal gedode en ernstig gewonde passagiers van personenauto's, vooral tijdens de weekends. Samenvattend kunnen we deze risicogroep omschrijven als schoolgaande jongeren tussen 12 en 18 jaar met relatief weinig rij-ervaring. Verkeersopvoeding is verplicht in de basisschool. Maar in het secundair onderwijs is ze zeker ook op haar plaats.

In het secundair onderwijs zijn sommige momenten «kritieker» dan andere. Een eerste moment komt omstreeks 12 jaar, wanneer veel jongeren voor het eerst zelfstandig naar school komen. Voor het eerst maken ze zelfstandig gebruik van het openbaar vervoer of de fiets. Rond 16 jaar volgt de eerste confrontatie met gemotoriseerde voertuigen (snorfietsen, brommers). Het zoeken naar een autonome identiteit leidt op die leeftijd

vaak tot agressiviteit en opstandigheid. Die fenomenen dreigen zich soms te verplaatsen naar het verkeersgedrag. Aan het eind van hun secundaire studies wagen vele jongeren zich met de auto in het verkeer, vaak met de gekende tragische gevolgen.

IN ELK VAK

De ministers van onderwijs en verkeer suggereren twee «wegen» om de verkeersopvoeding in het secundair onderwijs te introduceren. Eerst en vooral kunnen we verkeersopvoeding inbouwen in het gewone onderricht. In de lessen wiskunde en informatica verwerken we ongevallenstatistieken. In de lessen taal bestuderen we het verkeerstaalgebruik, de verkeersredactie en verkeersuitzendingen. In de lessen fysica hebben we het over remafstanden en in technische vakken

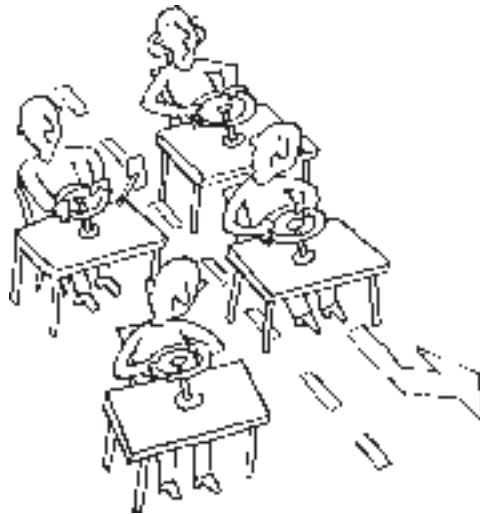
over herstellingen en onderhoud. EHBO kan binnen de lessen biologie en fiets- en bromfietsvaardigheidstraining in de lessen lichamelijke opvoeding. U wilt maar aan...

Attitudevorming en de leerlingen diets maken dat ze een sociale en maatschappelijke verantwoordelijkheid dragen wordt het best vakoverschrijdend aangepakt. Daarnaast moeten we ook streven naar een permanent klimaat van zorg om verkeers-

opvoeding. Projectwerking, bijvoorbeeld twee halve dagen per klasgroep per schooljaar, is hiertoe de aangewezen weg.

In de eerste en tweede graad kunt u bijvoorbeeld werken rond actiepunten en het eigen verkeersgedrag. In de tweede graad moet zeker het defensief fietsen aan bod komen. In de derde graad en na de laatste summatieve proeven kunt u dit project zelfs aanpakken als een introductie op het rijexamen. □

Praktische tips en nuttige adressen voor verkeersopvoeding in het secundair onderwijs vindt u in de omzendbrief van 25 oktober 1991 die in uw school ter inzage ligt.

DE GO-BETWEEN

TUSSEN ONDERWIJS EN ARBEIDSMARKT

De relatie tussen het technisch en het beroeps onderwijs en de arbeidsmarkt loopt wel eens mank. Vijf inspecteurs, één per provincie, zullen voortaan zowel het onderwijsaanbod als de behoeften van de arbeidsmarkt opvolgen.

In een eerste fase maken de inspecteurs gezamenlijk met VIZO (Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen) en VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Be-

roepsopleiding) een **inventaris** van het bestaande onderwijs- en opleidingsaanbod. De Orbis-databank van de *Centrale voor Studietoelating en Beroepsoriëntering* is de vertrekbasis. Dat bestand bevat immers alle schoolse opleidingen in Vlaanderen. Uiteindelijk zullen alle gegevens op dezelfde wijze in één gegevensbank verwerkt zijn.

J. Clarys, inspecteur : «Eerst zullen we moeten leren **samenwerken**. Onderwijs en VDAB staan immers vaak tegenover elkaar, bijna in een concurrentiële positie. De VDAB legt trouwens meer en meer het accent op de B van Beroepsopleiding. Als de inventaris klaar is kunnen we ook beter **aanvullend** werken en vragen beantwoorden zoals : Is het nuttig om allebei deze opleiding te organiseren ? Is er wel behoefte aan nog eens een opleiding informatica ? Samenwerken betekent ook dat we beter op de vraag inspelen. Stel dat de VDAB ergens een cursus informatica organiseert en een wachtlijst heeft van bijna twee

jaar. Het zou toch te gek zijn als een school dan geen zaterdagcursus informatica zou mogen organiseren !»

Daarnaast nemen de inspecteurs deel aan de permanente werkgroep onderwijs-arbeidsmarkt van de subregionale tewerkstellingscomités. Ze zorgen zo voor een betere doorstroming van informatie tussen de werkgroepen en de onderwijsinstellingen. In afspraak met de onderwijsnetten brengen de inspecteurs gezamenlijke standpunten naar voor en realiseren ze een specifieke inbreng van de scholen in deze werkgroepen.

Samenwerkingsverbanden inzake infrastructuur tussen scholen onderling en tussen school en bedrijfsleven kunnen best wat actiever worden. Concreet gaat de inspecteur onderzoeken hoe de scholen uitrusting kunnen uitwisselen of lenen bij bedrijven en hoe de scholen gebruik kunnen maken van de bestaande uitrusting van de VDAB.

Last but not least zijn de inspecteurs ook betrokken bij prospectief **markt-onderzoek**. Dat onderzoek wil de ont-

wikkeling van behoeften en aanbod op de arbeidsmarkt in kaart brengen.

COÖRDINATIE

Er zijn vijf inspecteurs benoemd, één per provincie : *J. Thomaes-Prové* (West-Vlaanderen), *Ch. Dufour* (Oost-Vlaanderen), *G. Vandromme* (Antwerpen), *J. Clarys* (Brabant) en *H. Van Dingenen* (Limburg).

Inspecteur-coördinator TSO-BSO *Nicole Van Coillie* staat in voor hun begeleiding. Ze ondersteunt ook acties die de samenwerking tussen onderwijscoördinatoren van de verschillende provincies, de verschillende netten en de verantwoordelijken van de nationale en Vlaamse overheden bevorderen. □

Inspecteur-coördinator TSO-BSO N. Van Coillie - RAC - Arcadengebouw - 5de verdieping - kantoor 5107 - 1010 Brussel - ☎ 02-210 52 84

TOCH GESLAAGD !

De Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap (voorheen «De Middenjury») organiseert tweemaal per jaar examens voor diploma's secundair onderwijs. Telkens proberen zo'n 500 kandidaten het begeerde getuigschrift te behalen. Deelnemen kost 500 fr. per zittijd.

De eerste afdeling organiseert examens voor het getuigschrift van de eerste graad van het secundair onderwijs en het getuigschrift van lager secundair onderwijs (alle onderwijsvormen). De tweede zittijd start op 7 september. Men kan hiervoor inschrijven tussen 1 juni en 5 september (niet tussen 20 juli en 14 augustus !).

Het getuigschrift van de eerste graad is **nieuw**. Jongeren die door diverse omstandigheden (bv. langdurige afwezigheid) niet naar het derde leerjaar kunnen, krijgen zo de kans een jaartje zittenblijven te vermijden. Ook jongeren die door eigen toedoen niet slagen in het tweede jaar kunnen zich in september nog redden.

De tweede afdeling organiseert examens voor het diploma algemeen secundair onderwijs. De examens van de eerste zittijd beginnen op 10 juni. Inschrijven kan tussen 21 april en 15 mei. De tweede zittijd start op 28 oktober. Inschrijven kan tussen 7 september en 3 oktober.

De derde afdeling organiseert examens voor het diploma technisch, kunst- en beroepssecundair onderwijs. De tweede zittijd begint op 5 oktober. Inschrijven kan tussen 1 juni en 11 september (niet tussen 20 juli en 14 augustus !).

Inschrijvingen :

Eerste afdeling : Koningsstraat 80 - 7de verdieping - 1000 Brussel / Tweede afdeling : Moutstraat 24 - 1000 Brussel / Derde afdeling : Koningsstraat 80 - 6de verdieping - 1000 Brussel.

Inlichtingen :

Departement Onderwijs - Administratie secundair onderwijs - Christiane Robaer - RAC - Arcadengebouw - 5de verdieping - kantoor 5089 - 1010 Brussel - ☎ 02-210 53 68

OVER DE GRENZEN

DUITSLAND

Leen Mortier verwacht uw kandidatuur **zes weken** voor de aanvang van de stage.

- Nr. 1.2292.6 van 28 tot 30 mei

Politik in Leben und Werk Hermann Hesses.

- Nr. 1.2792.2 van 29 juni tot 1 juli

Umwelterziehung – fächerverbindendes und fächerübergreifendes Arbeiten am Beispiel Müllentsorgung.

- Nr. 4.2492.4 op 9 en 10 juni

Gymnastik/Tanz koedukativ in den Klassen 5 und 6.

- Nr. 2.2392.1.6 van 1 tot 4 juni

Komburger Kultur Konvent – Gestaltung von Musik und Wort.

- Nr. 181 van 1 tot 5 juni

Leistungsforderung und Humanität im Unterricht (Grundkurs).

- Nr. 182 van 1 tot 5 juni

Musikelektronik, Computer und Keyboard als neue Unterrichtsmedien – Grundlehrgang für Einsteiger.

- Nr. 190 van 9 tot 12 juni

Biologie im Freiland (Jgst 5/6 der Hauptschule).

- Nr. 191 van 9 tot 12 juni

Computereinsatz im Fremdsprachenunterricht.

- Nr. 193 van 9 tot 12 juni

Erdkundliche Arbeitstechniken zur verbesserten Wahrnehmung von Raumstrukturen.

- Nr. 201 van 22 tot 26 juni

Die Frau in der Geschichte.

- Nr. 203 van 22 tot 26 juni

Umweltschutz vor Ort.

- Nr. 210 van 29 juni tot 3 juli

Physik und New Age – Lehrgang für Lehrkräfte an Realschulen.

- Nr. 213 van 29 juni tot 3 juli

Schulspiel in der Grund- und Hauptschule – personales Spiel.

- Nr. 221 van 6 tot 10 juli

Freie Arbeit in der Grundschule.

- Nr. 231 van 13 tot 17 juli

Ausgewählte Themen aus der Geschichte und Philosophie der Mathematik.

- Nr. 232 van 13 tot 17 juli

Großmutter Latein und ihr kräftigstes Enkelkind.

- Nr. 236 van 13 tot 17 juli

Die EG im Wirtschafts- und Rechtslehre- und Sozialkundeunterricht an Realschulen und Gymnasien.

- Nr. 240 van 15 tot 17 juli

Handlungsorientierte Arbeitslehre in der Hauptschule.

- Nr. 256 van 27 tot 31 juli

Gestalten und Bauen mit Lehm.

- Nr. 258 van 27 tot 31 juli

Mädchen und Computer.

- Nr. 259 van 27 tot 31 juli

Freie Arbeit in den Fächern Deutsch und Mathematik der Hauptschule.

- Nr. 55.04 van 25 tot 27 mei

Methoden der Naturerfahrung.

- Nr. 92.23.06 van 1 tot 5 juni

Humangenetik : schöpfungsgemäßes Handeln oder hybride Allmachtsphantasie ?

- Nr. 92.23.46 van 1 tot 5 juni

Berufsbezogene Umwelterziehung im Berufsfeld Wirtschaft und Verwaltung.

- Nr. 19.701 op 1 en 2 juli

Europa als Sozialraum.

Bijscholen in Duitsland of Zwitserland? Dat kan. Hier is een nieuw

pakket korte vormingsstages voor leerkrachten. Uw instellingshoofd en

uw inrichtende macht moeten uw

aanvraag ondertekenen. Als uw aan-

vraag wordt goedgekeurd zijn reis en

verblijf in principe gratis.

- Nr. 19.595 van 7 tot 9 juli

Dynamik biologischer Systeme – Ökologische Freilanduntersuchungen an typischen Biotopen der Südeifel.

ZWITSERLAND

Leen Mortier verwacht uw kandidatuur **vóór 1 mei**.

- Nr. 92.01.01, 5 dagen in oktober

Epoche der Klassik : Neue Einblicke in -klassische- Texte.

- Nr. 92.01.31, van 3 tot 6 november

Sprachgeschichte am Gymnasium.

- Nr. 92.01.33, van 21 tot 26 september

Textanalyse konkret.

- 92.03.03, van 27 tot 29 oktober

Der Computer im Unterricht und Forschung.

- Nr. 92.04.01, van 28 tot 30 september

Mathematiksoftware im Unterricht.

- Nr. 92.04.11, van 28 september tot 2 oktober

Analyse numérique et théorie des codes.

- Nr. 92.05.11, van 28 september tot 1 oktober

Origines : Homme – Industries – Technologies – Art.

- Nr. 92.05.31, van 19 tot 21 oktober

Quantenphänomene in 12 Stunden.

- Nr. 92.07.03, van 22 tot 24 september

Hirnforschung.

- Nr. 92.08.31, van 14 tot 16 september

Computereinsatz im Geographieunterricht.

- Nr. 92.10.61, van 21 tot 25 september

Grundkurs : Politisches System der Schweiz.

- Nr. 92.10.91, van 21 tot 23 september

L'Europe en actes : la Suisse et le mouvement européen.

- Nr. 92.12.02, van 15 tot 18 september

Die siedlungsgeschichtliche Bedeutung der Römerzeit für die Schweiz.

- Nr. 92.12.91, van 15 tot 17 oktober

Introduction à la préhistoire de la Suisse.

- Nr. 92.13.11, van 14 tot 18 september

La pédagogie des philosophes.

- Nr. 92.15.01, van 14 tot 16 september

Architektur vermitteln.

- Nr. 92.18.11, van 7 tot 10 september

Intelligence artificielle.

- Nr. 92.23.32, van 21 tot 26 september

Das Buch – Buchkunst, Buchillustration, Buchherstellung.

- Nr. 92.23.34, van 5 tot 7 november

Essen ist mehr als sich verpflegen.

- Nr. 92.23.36, van 21 tot 25 september

Etude de quelques émissions naturelles et artificielles dans l'atmosphère et de leurs conséquences.

- Nr. 92.34.42, van 26 tot 31 oktober

Antike und moderne Naturwissenschaften.

- Nr. 92.24.61, van 2 tot 4 november

Integrativer Unterricht am Wirtschaftsgymnasium und an der Handelsmittelschule.

- Nr. 92.24.91, van 5 tot 8 oktober (**limietdatum : 15 augustus**)

Techniques créatives d'apprentissage.

- Nr. 92.27.02, van 28 tot 30 september

Menschenbilder und Bildung.

- Nr. 92.27.35, van 14 tot 16 september

Schulklima (II)

- Nr. K86, van 26 tot 28 oktober (**limietdatum : 20 mei**)

Application des énergies renouvelables dans le bâtiment.

DE UITSMIJTERS

Twee Europese seminaries in Donaueschingen in het najaar.

- van 12 tot 17 oktober (**limietdatum : 14 augustus**)

l'Education civique : enseignement de la société et transmissions de valeurs (voertaal : Frans).

- van 9 tot 14 november (**limietdatum : 12 september**)

East-West : building bridges between teachers (voertaal : Duits). □

Inlichtingen en inschrijvingsformulieren

Departement Onderwijs – Secretariaat –
generaal t.a.v. Leen Mortier – RAC –
Arcadengebouw – 3de verdieping –
kantoor 3087 – 1010 Brussel –
t. 02-210 51 10

DE WOORDENSCHAT VAN LERAARS

Hoe zit het met de kennis van de Nederlandse taal bij toekomstige leerkrachten? Om het antwoord op die vraag te kennen, nam de Provinciale Technische Normaal-leergangen in Diepenbeek een taaltest af van 133 cursisten. Hieruit blijkt dat de toekomstige leerkrachten zich nog aardig uit de slag trekken voor spelling, synthese en zinsontleding.

Woordenschat is duidelijk de minst sterke kant. Nochtans zouden woorden als *zwendel*, *ethiek*, *compenseren* en *relativeren* niet onbekend mogen zijn voor toekomstige leerkrachten. Wellicht kennen de meeste cursisten deze woorden wel, maar kunnen ze die niet precies omschrijven. Veel woordverklaringen zijn totaal fout. Zo is *altruïsme* wat anders dan het *bespelen* van een alt, *meccanaat* is zeker geen instrument om afstanden te meten en *ostentatief* is ook geen voorwerp uit de medische sector. Vaak worden woorden ook met elkaar verward. Voorbeelden zijn *parachute* en *parasiet*, *ethiek* en *esthetiek* of *vulcaniseren* en *vulgariseren*.

Koren op de molen van cultuurpessimisten? Wellicht, maar verheugend is wel dat uit het onderzoek ook blijkt dat vrijwel iedereen op relatief korte termijn foutloos kan leren schrijven. □
(Het Belang van Limburg)

MEER GELD EN MINDER BESPAREN

De Franstalige vraag naar nationaal geld voor een onderwijssector waarin sedert 1985 beduidend minder bespaard is dan aan Vlaamse zijde, doet in Vlaanderen serieuze twijfels rijzen over het handhaven van de solidariteit. Men stelt daarbij ook vast dat de financieringswet van 1989 de Franstalige overheden nog enkele jaren lang meer geld per inwoner zal bezorgen dan de Vlaamse, of dat het Franstalige landsgedeelte nog steeds een omvangrijker overheidsapparaat heeft dan het Vlaamse. Daarbij blijft de Franstalige vraag om meer middelen gepaard gaan met een onwrikbare houding in het communautair dossier. □

(Het Nieuwsblad)

SNELLE MEISJES

Sten Levander van het East Hospital in het Zweedse Mälmo heeft een heel nieuw debat geopend. Hij vindt dat meisjes een jaar vroeger naar school moeten dan jongens. Meisjes zijn immers –biologisch gesproken– vroeger schoolrijp dan jongens. Omdat ze pas samen met de jongens naar school mogen zijn ze dus in hun ontwikkeling geremd. Meisjes kunnen in hun eerste schooljaar trouwens veel sneller vooruit, maar moeten in het huidige systeem noodgedwongen wachten op hun mannelijke collega's.

Moeten we dus opnieuw naar meisjes- en jongensscholen? De oplossing kan ook elders liggen. In Zweden gaat de regering de intrede in het lager onderwijs versoepelen. De ouders zullen zelf kunnen bepalen wanneer hun kind naar school gaat. Opvoeding en onderwijs zijn zo beter geïntegreerd. De kinderen krijgen immers meer mogelijkheden om in hun eigen tempo op te groeien. □

(Newsletter of the Council of Europe)

ÉÉN VLAAMSE UNIVERSITEIT

De enige echte en blijvende oplossing voor de moeilijkheden die we nu kennen met de financiering van het wetenschapsbeleid, is de stichting van één grote Vlaamse universiteit». Dat zegt rector Leon De Meyer van de Gentse Rijksuniversiteit. «We moeten er in slagen de verzuiling te doorbreken. Nu zitten alle universiteiten en universiteitjes te knoeien en te sukkelen. Door de versnippering zullen we elk op eigen houtje steeds minder kunnen doen. De Universiteit Vlaanderen is daar op termijn het enige antwoord op. Geef die Universiteit Vlaanderen de middelen en laat ze vrij in de keuze van haar niet-georiënteerde onderzoeksprojecten, maar met een stevige evaluatie door de overheid en door de wetenschappelijke wereld. Dat zal ook voor de studenten beter zijn.» □

(Het Volk)

TALENT KWEKEN

Mr. en Mevr. Polgar uit Hongarije zijn de trotse ouders van drie zeer getalenteerde dochters. Alle drie behoren ze tot de wereldschaaktop. Talent kun je kweken, zeggen pa en ma. Een basisschool in Boedapest past de Polgar-onderwijsmethode toe.

Op jonge leeftijd raken de kinderen vertrouwd met het Japanse telraam soroban. Daardoor kunnen ze snel uit het hoofd rekenen en leggen ze een goede basis voor de studie van exacte vakken. Daarnaast leren de kinderen Esperanto. Hierdoor is andere talen leren veel gemakkelijker.

Op het 9de Internationale Congres over hoogbegaafde kinderen gaven twaalf Hongaarse kinderen een demonstratie van hun kunnen. Het doorsnee-schoolsysteem is voor zeer intelligente kinderen vaak een rem op de ontwikkeling van hun talenten. De Hongaarse kinderen bewezen in Den Haag dat het ook anders kan. □

(Unesco Nieuws)

ASSEPOESTER-EFFECT

Kinderen van eenoudergezinnen doen het op school minder goed dan kinderen uit een compleet gezin. Het verschil valt niet te verklaren uit de doorgaans slechtere sociaal-economische positie van gescheiden moeders. Het is een «echte» achterstand, die voortvloeit uit het leven in een eenoudergezin.

Dit concludeert de Amsterdamse onderwijssocioloog prof. dr. J. Dronkers in het onderzoek «Zullen wij voor de kinderen bij elkaar blijven?». Daarvoor volgde hij de schoolloopbaan van 14.000 leerlingen, van wie bijna acht procent uit éénoudergezinnen kwam.

Overigens doet zowel in vader- als moedergezinnen het opleidingsniveau van de vader of de moeder weinig terzake.

Bij moedergezinnen doen kinderen uit gezinnen met een nieuwe partner het slechter dan kinderen uit gezinnen zonder nieuwe partner. Volgens Dronkers kan dit betekenen dat het ontbreken van een man in het huishouden niet de reden voor lagere schoolprestaties is. Het kan ook betekenen dat de introductie van een nieuwe partner spanning bij de kinderen oproept, die zich vertalen in lagere schoolprestaties.

Daarentegen doen jongens uit een vadergezin met een nieuwe partner het op school beter dan jongens van wie de verzorgende vader geen nieuwe partner heeft, terwijl dit bij meisjes net andersom is. Hieruit blijkt, aldus Dronkers, dat jongens blijkbaar niet zonder het toezicht van een moeder of verzorgster kunnen, terwijl een andere vrouw in het gezin dan de moeder voor meisjes blijkbaar meer spanningen met zich meebrengt. Dronkers noemt dit het «Assepoester-effect». □

(Mens & Maatschappij, Ned.)

GROEN OF RECHTS

De Franse leerkrachten zouden volgens een opiniepeiling in «Le Monde» nu in ruime mate hun voorkeur geven aan de «Groenen», terwijl 6 procent op het extreem-rechtse Nationaal Front zou stemmen. □

(Het Laatste Nieuws)

ISLAMITISCH SCHOLENNET

Nederland telt al twintig erkende islamitische basisscholen en die groei kan zich de komende jaren sterk doorzetten. In Nederland woedt een discussie over de vraag of die «islamitische onderwijszuil» al dan niet een bedreiging betekent voor het integratiebeleid.

Volgens de woordvoerder van het Ministerie van Onderwijs liggen er twee nieuwe aanvragen voor islamitische basisscholen klaar, naast verzoeken voor de opening van een islamitisch pedagogisch centrum, waar leerkrachten een bijkomende training zouden krijgen, en van de eerste school voor secundair onderwijs. De eerste basisscholen werden in 1988 opgericht in Eindhoven en Rotterdam.

Secretaris I. Taspinar van de Islamitische Scholen Besturen Organisatie (ISBO) zei dat men in islamitische kringen erg enthousiast is over de mogelijkheid eigen scholen op te richten. Volgens Taspinar wil de overgrote meerderheid van de zowat 500.000 islamieten in Nederland hun 130.000 kinderen naar eigen scholen sturen. De man schat dat er de komende jaren telkens een vijftal scholen zullen bijkomen. En zijn organisatie denkt er zelfs aan in de toekomst een eigen universiteit op te richten.

Dat is niet naar de zin van alle politieke partijen. Vooral de liberale VVD voorspelt onheil bij de verdere uitbouw van die aparte islamitische onderwijszuil. Een onderwijspecialist van de VVD vreest een nefaste invloed op de integratie van islamieten in de Nederlandse samenleving. □

(De Standaard)

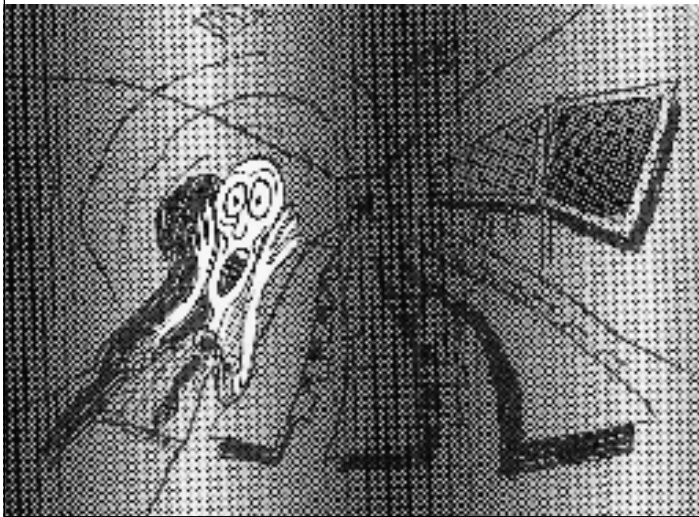
ZIEKE LERAARS

Het ziekteverzuim in het Nederlandse onderwijs is hoger dan ooit tevoren. Onderzoekers van de Leidse Universiteit telden voor het schooljaar 1990-1991 een ziekteverzuimpercentage van 7,7%. Dat is bijna het dubbele van de 3,9% in 1976 toen de jaarlijkse registratie begon.

Onderwijsminister Ritzzen noemt dit een zeer verontrustende ontwikkeling. Temeer omdat het basisonderwijs niet meer de sectie is met het laagste ziekteverzuim. Het ziekteverzuim ligt er nu boven het gemiddelde. De onderwijzers zijn wel minder vaak ziek, maar veel langer dan in het jaar voordien. Ritzzen noemde geen verdere cijfers, maar ook in het secundair onderwijs zou het ziekteverzuim van de leraars zijn gestegen en dat van de directie zou lichtjes zijn gedaald.

De minister zal zijn beleid krachtig doorzetten, o.a. wat betreft de oprichting van een bedrijfsgezondheidsdienst in het onderwijs. Ook zullen de scholen zelf voor de kosten moeten opdraaien als het ziekteverzuim nog verder toeneemt. □

(NRC Handelsblad, Ned.)

SEXUELE VOORLICHTING

Kinderen moeten «the facts of life» leren zodra ze naar school gaan. Dat zegt Doreen Massey van de Engelse Family Planning Association. Het toenemend aantal tienerzwangerschappen noemt zij de evolutie van een «onaanvaardbare situatie» naar een «regelrechte ramp».

In 1989 waren er 117.500 tienerzwangerschappen. Eén op drie leidde tot abortus en 89% van de meisjes waren ongehuwd. In 1964 hadden 2% van de meisjes en 6% van de jongens seksuele contacten vóór de leeftijd van 16 jaar. In 1989 was dat respectievelijk 48% en 36%. Meer dan 80% van de meisjes tussen 16 en 21 jaar noemen de voorlichting op school compleet onvoldoende.

De fout ligt niet helemaal bij de scholen alleen. Ook in de jaren '90 is in Engeland praten over sex een probleem. Ouders doen het niet of hebben er grote problemen mee en de onderwijsoverheden hebben nog steeds geen curriculum klaar voor seksuele voorlichting op school. □

(Times Educational Supplement)

OPVOEDEN TOT WAARDEN

«Het onderwijs moet in een versplinterde samenleving opvoeden tot waarden. Het behoren tot de Vlaamse Gemeenschap kan de basis zijn van een nieuwe gemeenschappelijke ethiek». Deze stellingen wil Hugo Schiltz verdedigen.

«Ons bekommert het wegbreken van alle overkoepelende solidariteit», aldus Schiltz. «Het religieuze is een individuele zaak geworden. De klassenstrijd is geen motiverend begrip meer. De ineenstorting van de socialistische regimes is daar de ultieme uiting van. De Vlaamse Beweging heeft er ook moeite mee om mensen te motiveren. Wat is dan nog een bindmiddel in onze gesecculariseerde samenleving?» Volgens Schiltz kan het behoren tot dezelfde gemeenschap met éénzelfde taal een existentiële basis zijn voor een moreel engagement. □

(Gazet van Antwerpen)

de SPRAAK-MAKERS

Di Rupo, Gemeenschapsminister van Franstalig onderwijs: «In Vlaanderen wordt de crisis in het onderwijs tot nu toe minder gevoeld maar er zal een kwalitatieve discussie komen. Géén discussie over geld alleen. De kern van de discussie is dat de maatschappij verandert en het onderwijs stabiel is, en dat de kloof tussen maatschappij en onderwijs voortdurend vergroot.»

Brugmans, historicus: «Als ik geschiedenisboekjes zie die in het onderwijs worden gebruikt, denk ik soms dat het beter zou zijn dat vak af te schaffen. Wat je in die boekjes vindt is geen geschiedenis, maar totaal anti-Europese, nationale propaganda.»

Roland Vandenberghe, prof. KUL: «Nascholing betekent in Vlaanderen vooral doorgeven van informatie. Wat ontbreekt is een degelijke, individuele begeleiding van de leerkracht. Hij steekt van zo'n cursus wel wat op, maar in de klas weet hij niet wat ermee te doen.»

Wim Vertommen, Departement voor Didactiek en Kritiek (UIA): «Zwak opgevoede en taalarme kinderen, verdoofd door het lawaai, verblind door de lichtflitsen en het teveel aan snelle beelden hebben sterke prikkels nodig wil er nog iets doordringen. Ze zijn hierdoor eigenlijk zintuiglijk gehandicapt. Die moeten dan onderwijs krijgen door mensen en niet door circusnummers. Dat vraagt enorme didactische vaardigheden van de leerkracht.» □

WELK TYPE LERAAR BENT U ?

De kwaliteit van een leerkracht wordt voor een groot deel bepaald door zijn leiderschapsstijl. Recent onderzoek in Nederland onderscheidt daarin zes types. In welk type herkent u uzelf en uw collega's ?

Als de onderzoekers bij u in de klas op bezoek kwamen zouden ze op de volgende vragen een antwoord zoeken. Hoe organiseert u de presentatie van de leerstof? Hoe gedraagt u zich als regels worden overtreden? Hoe gaat u om met ongewenst gedrag? Hoe motiveert u leerlingen tot taakbetrokken gedrag? Wat mogen de leerlingen zelf inbrengen? Hoe verloopt de interactie met verschillende leerlingen? Welke verhouding is er tussen ontspanning en werken? Welke differentiatie tussen leerlingen is er en aan welk tempo verloopt de overdracht van de leerstof? Voor u verder leest is het misschien zinnig eerst even na te denken over uw eigen antwoord op die vragen. De onderzoekers distilleerden er zes types leerkrachten uit.

1. DE AUTORITAIRE LERAAR

- Het optreden van de leraar is intolerant, hij duldt geen regel-overtredend gedrag en dwingt orde af door een ongemotiveerde machts-uitoefening. De leraar verwijst naar gedragsregels die niet ter discussie staan, straft of dreigt met straf en kan onverwacht fel en denigrerend uitvallen naar leerlingen.
- De leraar differentieert sterk in de sanctiëring van ongewenst gedrag. Hetzelfde gedrag kan dus bij de ene leerling leiden tot een korte zakelijke correctie en bij de

andere leiden tot een felle uitval.

- De leerkrachten in het onderzoek, die op grond van de bovenstaande eigenschappen als autoritair zijn te typeren, staan bij de leerstofpresentatie in principe open voor actieve deelname van leerlingen aan het lesgebeuren. De leerkracht benadert de klas met ongerichte vragen en waardeert spontane inbreng van leerlingen. In de uitwerking is de leraar echter inconsequent, doordat de leerstof-overdracht een gejaagd karakter heeft. De leerkracht wacht nauwelijks op de antwoorden en bij beurtverdeling wordt bij het uitblijven van een goed antwoord niet achterhaald waar de problemen bij leerlingen liggen, maar wordt de beurt doorgegeven aan een andere leerling of aan de klas («Wie weet het wél?»).
- Ook met betrekking tot ontspanning in de les blijkt de leraar inconsequent. Hij kan zelf ontspanningsmomenten introduceren en even later initiatieven van leerlingen daartoe fel afwijzen.
- De organisatie van de les is duidelijk en de presentatie van de lesstof is overzichtelijk.

2. DE INSTRUMENTELE LERAAR

- De relatie van de leraar met de leerlingen heeft een zakelijk karakter. Evaluaties van leerlinginbreng zijn kort en zakelijk (goed/

- fout) en inbreng wordt slechts geaccepteerd voorzover deze de aan de orde zijnde leerstof betreft. In de evaluatie van ongewenst gedrag is de leerkracht eveneens kort en zakelijk door middel van een bevelend corrigeren, betrappen en signaleren. De leraar motiveert de leerlingen tot taakbetrokken gedrag door te verwijzen naar cijferbelangen en door uitdrukkelijk gedragsregels te omschrijven die als geldig worden beschouwd.
- De tolerantie van ongewenst gedrag is matig. Een zacht geroezemoes wordt toegestaan.
 - Bij de leerstofpresentatie zorgt de leerkracht voor een gespreide participatie.
 - De leraar houdt rekening met de behoeften van leerlingen (nodigt uit tot vragen stellen, verlevendigt lesstof met praktijkvoorbeelden) onder gelijktijdige handhaving van een resoluut tempo. Hij behandelt bijvoorbeeld niet wat als bekend wordt verondersteld. De leerkracht verwacht daarbij van de leerlingen een relatief zelfstandige leerattitude en veronderstelt zelfwerkzaamheid bij kennishiaten.
 - Zowel bij de evaluatie van de leerlingprestaties als bij de evaluaties van het leerlinggedrag lijken differentiaties door de leraar beperkt.
 - De organisatie van de les is duidelijk en de presentatie van de lessen is helder en overzichtelijk. Het accent ligt op werken.

3. DE STIMULERENDE LERAAR

- De leraar accepteert inbreng van leerlingen in het lesgebeuren als volwaardige inbreng. Hij waardeert goede antwoorden en accepteert fouten van leerlingen. Hij stimuleert bij de leerlingen een zelfstandige leerattitude: zelf de oplossing zoeken voor problemen.
- De leraar zorgt voor een gespreide interactie.
- In de benadering van de leerlingen zijn verschillen te signaleren

in de hoeveelheid aandacht en hulp die leerlingen krijgen en in de waardering van leerlingprestaties. Deze differentiaties houden verband met de capaciteiten van de leerling voor het vak.

- Bij de leerstofpresentatie houdt de leerkracht rekening met de leerbehoeften en behoeften aan ontspanning van leerlingen zonder gelijktijdige handhaving van een resoluut tempo. Zakelijke informatieoverdracht wordt afgewisseld met momenten van ontspanning.
- De organisatie van de les heeft een duidelijk karakter en de bespreking van de lesstof is helder en overzichtelijk.
- In de wijze waarop de leraar omgaat met ongewenst leerlinggedrag zijn twee oriëntaties te onderscheiden:

1. De leerkracht is permissief in de ordehandhaving. Hij wijst de leerlingen op de eigen verantwoordelijkheid voor het lesgedrag, omschrijft uitdrukkelijk de communicatieregels die als voorwaarden gelden voor een adequaat verloop van het lesgebeuren en heeft aandacht voor de motieven van leerlingen voor regel-overtredend gedrag (openlijk betrappen).
2. De leerkracht is resoluut in de ordehandhaving. Hij reageert kort maar vriendelijk op ongewenst gedrag (vragend corrigeren, signaleren).

4. DE REGULEREND ACCEPTERENDE LERAAR

- De leraar reguleert de lesstof-overdracht maar besteedt daarbij veel aandacht aan de leerbehoeften van leerlingen. Hij accepteert de inbreng van leerlingen als volwaardig en hij gaat uitgebreid in op hun vragen en problemen.
- De leraar zorgt voor een gespreide interactie en stimuleert een actieve betrokkenheid van leerlingen bij de les.
- De leraar is permissief tegenover de leerlingen. Hij accepteert de introductie door leerlingen van ontspanningsmomenten. Leerlingen worden slechts enkele malen in het gedrag gecorrigeerd. Alleen wanneer het gedrag te rigoureuus van de regels afwijkt (te sterk verbaal, ruimtelijke verplaatsing) grijpt de leerkracht in.
- De les heeft een duidelijk en gestructureerd karakter waarbij de leraar een gematigd tempo van lesstofoverdracht in stand houdt.

5. DE ACCEPTERENDE LERAAR

• Bij deze leraar wordt de leerstof-overdracht in belangrijke mate gereguleerd door de leerbehoeften die leerlingen manifesteren. De leraar reageert direct en uitgebreid op vragen en inbreng van leerlingen, bovendien blijkt de leerkracht nauwelijks volgens een uitgewerkt lesplan te werken (vraagt aan de leerlingen wat reeds wel en niet behandeld is).

• De leraar streeft er niet naar de interacties over de leerlingen te spreiden. Het betrekken van de leerlingen bij klassikale bespreking is sterk individueel gericht en de leraar heeft geen aandacht voor de leerlingen die niet actief aan de les deelnemen. Het wordt aan de leerlingen zelf overgelaten zich wel of niet met de les te bemoeien.

• Ten aanzien van rumoer in de les is de leraar permissief. Alleen wanneer het gedrag te rigoureuus afwijkt van de regels grijpt hij in met zakelijke correcties (bevelend corrigeren, signaleren).

• De organisatie van de les is rommelig en inefficiënt, als gevolg van de sterke afwisselingen tussen het klassikale en het individuele niveau en als gevolg van veel rumoer.

6. DE TOEGEEFLIJKE LERAAR

• Kenmerkend voor deze leraar is dat het lesgebeuren wordt geleid door de consumptieve behoeften van leerlingen. Bij de lesstofoverdracht is de leraar herhaaldelijk genoodzaakt zich aan te passen aan het gedrag van de leerlingen.

• Met betrekking tot het leerlinggedrag is de leraar gelaten tolerant en toegeeflijk. Hij roept de leerlingen veelvuldig tot de orde, door ze vriendelijk te corrigeren. De leerlingen reageren hier echter niet op. De leerkracht kan uiteindelijk

niet anders dan de wanorde in de klas accepteren. Hij breekt bijvoorbeeld de les voortijdig af.

• In principe lijkt de leraar in de lesstofpresentatie gericht op de leerbehoeften van leerlingen en uitnodigend tot actieve inbreng. Onder invloed van de beperkte medewerking van leerlingen gaat hij echter meer regulerend optreden.

DE BESTE LERAAR

Het is niet in het algemeen aan te geven, welke leiderschapsstijlen het meest effectief zijn of de motivatie het meest bevorderen. Het enige wat daarover met enige overtuiging valt te zeggen, is dat de beide extremen in dit opzicht tekort schieten: toegeeflijk leiderschap schiet tekort wegens het chaotisch en rumoerig lesverloop; autoritair leiderschap schiet tekort wegens de irrationele druk die het op leerlingen legt. Zij worden ook beide door leerlingen afgewezen, zo blijkt uit interviews. De tussenliggende stijlen zijn ten opzichte van elkaar moeilijk te wegen. Wel lijkt het stimulerend leiderschap de voorkeur te hebben, omdat het de voordelen van het instrumenteel en het accepterend leiderschap combineert. □

HET ONDERZOEK

Lessen in Orde (M.A.J.M. Matthijssen, Amersfoort, 1991) bundelt de resultaten van een onderzoek naar leerlingperspectieven in het Nederlandse secundair onderwijs. Het analyseert interactiepatronen en leerlingperspectieven per afdeling en niveau. U vindt er zowel een theoretisch kader in als concrete toetsing door onderzoek. In België kunt u het boek bestellen bij Acco - Tiensestraat 134 - 3000 Leuven - ☎ 016-23 35 20.

DE SCHOOL,

Kinderen vinden op school héél andere dingen belangrijk dan hun leraar. Vriendschap bijvoorbeeld.

WIE VINDT DAT NU LEUK ?

Meer dan tweeduizend leerlingen van de basisschoolschreven voor de Koning Boudewijnstichting uitgebreid neer wat zij dachten over hun gezin, hun school en hun vrije tijd. Het resultaat is een boek vol levendige getuigenissen. Wij lichten er de belangrijkste vaststellingen uit over de school en de leerkracht. En wat blijkt ? Kinderen vinden meestal héél andere dingen belangrijk dan hun leraar.

Kinderen reageren heel uiteenlopend op de school: van enorm positief tot genuanceerd positief, negatief, soms erg negatief. Ook de motieven zijn zeer uiteenlopend. Vrienden en vriendinnen spelen een grote rol; de leerkracht heeft er een invloed op; het zich kunnen manifesteren in een bepaald leervak; doevakken dragen bij tot een positieve motivatie. Maar de school is en blijft voor hen een kunstmatig milieu. Een vrije dag, vakantie, spelen, daarheen gaat hun hart. De school is nuttig maar niet zo aangenaam.

«Het is wel leuk, màààr...»

Kinderen komen over het algemeen niet tegen hun zin naar school. De redenen die uiteindelijk de balans niet negatief laten doorslaan, zijn evenwel niet de redenen die de volwassenen (gaande van de Minister van Onderwijs, over de leerkrachten tot en met de ouders) misschien het liefst zou-

den horen. De zwaargewichten aan de positieve zijde van de motivatiebalans van de kinderen zijn: de vrienden, de speelplaats, de leerkracht, de vrije woensdagnamiddag. Ook het turnen en het zwemmen spelen een stevige rol. De theoretische vakken (rekenen, taal e.d.) komen maar met mondjesmaat voor aan de positieve zijde van de balans.

Negatieve motieven vinden kinderen in bepaalde vakken (maar daarin is geen lijn te trekken), in het huiswerk en bij de pestkoppen.

«Ik vraag me echt af of ik daar wel slimmer word»

De school sluit niet aan bij de interessesferen van de kinderen, ze is kind-vreemd. Je hebt er geen verhaal tegen. Je moet er dus het beste van maken, maar het blijft iets dat niet past in het kinderleven. Het is een vreemd orgaan dat bij de kinderen ingeplant is. Het

wordt weliswaar niet afgestoten – daarvoor is het te sterk aanwezig – maar het wordt niet echt geïntegreerd.

«De school achtervolgt me»

De ideale school is een gezellige school. Er zijn de leeftijdsgenoten waarmee je prima kan opschieten en er zijn de leerkrachten die dicht bij de leerlingen staan. Het onderwijs is bij hen aanschouwelijk en tastbaar; je leert dingen die je interessant vindt, waarbij je je betrokken voelt. Er is heel wat meer tijd voor sport en spel. De speelplaats biedt ruimte voor echte ontspanning. En na schooltijd is de school ook uit, je moet er niet meer aan denken. Met zo'n school zouden ze het wel kunnen stellen.

«De meesters zijn stom maar de vrienden zijn tof»

De school krijgt een heel stuk aantrekkelijkheid door de vrienden die je er ontmoet. De school is het terrein bij uitstek waar kinderen vrienden maken. En de laatste decennia is de rol van de school op dit punt ongetwijfeld alleen maar uitgebreid. Het sociale netwerk waarbinnen kinderen vrienden maken is niet langer de grote familie en de buurt, het is veel meer de school geworden. Vriendengroepen ontstaan op de school. Zo wordt de school een sociaal proefstation: daar leren kinderen omgaan met elkaar, daar leren ze een stoot verdragen, daar leren ze een groep vormen enz. Dat alles gebeurt in hoofdzaak naast het onderwijs, buiten de klassen: tijdens de speeltijden en op weg naar school.

«Ik vind de meester wel knap. Soms is hij boos maar we gaan door het vuur voor hem, hoor! Heel de klas zelfs!»

Eigenlijk verwachten kinderen van een leerkracht dat hij of zij hen verleidt tot leren, dat hij of zij hen verzoent met de school. Het verplichte onderwijs is voor kinderen niet de boeman die je bekampt, het is een situatie die je accepteert, maar onaangenaam vindt. Steeds hoop je dat iemand je boven die onaangenaamheid uittilt, steeds hoop je dat de leerkracht je verleiden kan. Maar als die leerkracht er alleen in slaagt de onaangenaamheid te belichamen, dan vinden kinderen daarin ook meteen een heel concreet aangrijpingspunt om zich tegen af te zetten. De situatie

WIE NIET WEG IS, IS GEZIEN

Onder deze titel verschijnt het verslag van het onderzoek door Jan Van Gils (Nationaal Diensten- en Onderzoekscentrum voor het Spelende Kind) voor de Koning Boudewijnstichting. Het bevat geen analyse van bovenuit, wel vele honderden getuigenissen die in categorieën werden samengebracht. Zo kijk je mee door de ogen van de kinderen zelf naar hun gezin, school en vrije tijd. Het is een ontroerende, grappige en eerlijke zoektocht naar wat kinderen écht beroert.

U kunt dit fraai uitgegeven boek van 175 bladzijden voor 400 fr. bestellen bij de Koning Boudewijnstichting – Brederodestraat 21 – 1000 Brussel – ☎ 02-511 18 40

escaleert dan.

«Huiswerk: bab»

Huiswerk is een zaak van de volwassenen. Ouders en leerkrachten verdedigen het maar de kinderen zijn er zowat unaniem tegen. Ouders nemen na een zware dagtaak hun werk toch ook liever niet mee naar huis.

«Gelukkig mag ik soms de vis-sen eten geven»

Kinderen houden vooral van afwisseling in het onderwijsgebeuren: eens een andere aanpak van de les, een uitstapje, groepswork, de juffrouw eens mogen helpen. Daarmee stappen ze eens uit de sleur en krijgen ze (heel even?) een eigen plaats in de massa en in de rest van de dagen. Een heerlijk gevoel.

«We zijn toch niet allemaal hetzelfde»

De school werkt steeds met groepen kinderen. Die groepen zijn vrij groot. Dat veroorzaakt een vervlakkings van het onderwijs waarbij men te weinig rekening houdt met kinderen die het moeilijk hebben om te volgen, maar ook met hen die het te gemakkelijk hebben. Daarom zou men veel meer inspanningen moeten doen om te differentiëren en rekening te houden met de eigenheid van elk kind. □

ONDERWIJS IS OVERAL ANDERS

HOE MOET DAT IN 1993?

Hoe moet een Vlaamse school reageren als er een leerling voor de deur staat met een attest van het *Berufsgrundbildungsjahr*? Of een leerling met een attest van de *Classes Préprofessionnelles de Niveau* uit Frankrijk? In het Europa van morgen zal dat snel realiteit worden. Roger Standaert (Dienst Onderwijsontwikkeling) vergelijkt in *Impuls* de systemen van onze buurlanden. Een visie.

Het klinkt reeds als een cliché dat Europa volop in de onderwijsactualiteit staat. Het aantal initiatieven, samen met de reusachtige sommen geld die aan Europese onderwijsprojecten worden besteed, zijn nauwelijks nog te tellen. Waar er vijf jaar geleden nauwelijks sprake was van een Europese eenheidsgedachte kan men nu spreken van een bijna overhaaste opeenstapeling van initiatieven en projecten. Haast en spoed is zelden goed en ook dat is te merken in de zenuwachtige hordenloop naar een meer verenigd Europa. Sinds het magische punt van het openstellen van de grenzen op 1992 werd gesteld, voelen zich steeds meer instellingen, instanties en verenigingen geroepen om dit nieuwe Europa mee voor te bereiden. Het resultaat is voorlopig een onoverzichtelijk geheel van allerlei projecten die met de regelmaat van een klok bijgestuurd worden omdat ze niet erg effectief lijken te zijn of omdat ze tot overlappings en versnippering leiden. Gerichtheid en planning op termijn zijn daarbij vaak ver te zoeken. Inmiddels gaan er dan ook massale geldstromen naar dergelijke initiatieven zonder dat steeds blijkt dat dit geld goed besteed is.

WITTE MERELS

Het onderwijs kan niet anders dan zich in deze stroom van initiatieven laten meetrokken, ook al is het verdrag van Rome helemaal niet geconcipeerd op een grotere eenwording van de onderwijssystemen. Men kan integendeel zeggen dat er daartegenover in heel wat Europese landen flinke weerstanden bestaan. Onrechtstreeks is er evenwel vanuit de economische substructuur van de maatschappij een groeiende druk op het onderwijs om in Europa te groeien naar gelijkwaardige opleidingen en diploma's. Dit laatste kan uiteraard niet anders dan de structuren van het onderwijs beroeren. Uiteindelijk zal het niet volstaan dat de

verschillende Europese onderwijs-systemen de gedachte van een groeiende Europese staat zullen verspreiden via allerlei lessen, uitwisselingsactiviteiten en projecten rond Europa. Vroeg of laat zullen de onderwijs-systemen op een minimale manier een zekere analogie moeten vertonen. Hoe kan men anders de vergelijkbaarheid van de opleidingen en diploma's tot stand brengen? Welke witte merels zullen een getuigschrift in Denemarken kunnen vergelijken met een Grieks attest? Wie zal er in staat zijn deze knopen door te hakken door de vele diverse onderwijs-systemen te kunnen onderscheiden? Men hoeft dan nog niet te spreken van het overschakelen van leerlingen van een bepaalde onderwijsstructuur naar een andere, een mechanisme dat door de groeiende uitwisselingen en mobiliteit zal worden bevorderd. Hoe moet een Vlaams schooldirecteur redeneren als hij een leerling uit Duitsland binnenkrijgt met een attest van het *Berufsgrundbildungsjahr*? Of een leerling met een attest van de *Classes Préprofessionnelles de Niveau* uit Frankrijk?

VERGISSINGEN

Op dit ogenblik is de weerstand tegen een grotere uniformiteit van onderwijs-systemen nog erg groot. Vroeg of laat zal de kwestie echter opnieuw opduiken, gewoon omdat de verwarring en de misverstanden extreem groot zullen worden. Het is nu reeds moeilijk de structuren van Nederland met deze van Vlaanderen te vergelijken (recentelijk werd het HAVO in Nederland gelijkwaardig beoordeeld met het ASO in Vlaanderen, uiteraard een misser van formaat). Waar zal men dan eindigen wanneer men alle systemen moet vergelijken? Dat aantal bedraagt nu reeds vijftien (alle landen van Europa met nog deelsystemen in Vlaanderen en Wallonië voor België en in Engeland, Wales, Schotland en Noord-Ierland voor het Verenigd Konink-

rijk). Daarbij wordt er dan nog van uitgegaan dat de onderwijssystemen in de zestien deelstaten van de Bondsrepubliek Duitsland min of meer dezelfde zijn. Dit wordt echter hoe langer hoe minder vanzelfsprekend gezien de autonomie van de Duitse deelstaten op onderwijsgebied.

In elk geval zal men zich nog een tijdlang moeten behelpen met voorlopige schattingen van analoge opleidingen. Men beschikt zeker nog niet over voldoende know-how om deze vergelijkingen vrij correct door te voeren. Ook zal men nog een tijdlang moeten ondervinden hoe moeilijk de overschakelingen van de ene structuur naar de andere, zelfs in de zogenaamde analoog geachte richtingen, zullen zijn. Veel kan er reeds gebeuren door in een eerste stadium te werken aan een gemeenschappelijke terminologie waarbij gelijke situaties en gebruiken ook eenzelfde naam zullen krijgen. Op dit ogenblik is het zo dat dezelfde benamingen vaak naar verschillende inhouds verwijzen, terwijl verschillende benamingen vaak eenzelfde inhoudelijke identiteit omvatten. Men denke hier maar aan de Nederlandse term «beroepsonderwijs» vergeleken met de Belgische. Anderzijds betekent de Franse term «conseil de classe» helemaal niet hetzelfde als onze klas-serraad.

Het zal reeds een hele krachttoer zijn om de onderwijssystemen van onze buurlanden uit elkaar te houden. Het blijkt ook dat men al te vlug en te lichtvaardig besluiten trekt uit bezoeken aan buitenlandse systemen. Men vergeet dan vaak onderwijs in de context van zijn geschiedenis en cultuur te plaatsen. □

EEN NIEUWE IMPULS

Het blad *Impuls* bestaat al 20 jaar maar is nu van koers gewijzigd. Het wordt uitdrukkelijk een tijdschrift voor onderwijsbegeleiding. In het eerste nummer van de nieuwe aanpak vindt u meteen heel overzichtelijk een vergelijking van de verschillende onderwijssystemen in onze buurlanden. Met de Europese eenmaking voor de deur zou elke Vlaamse school daar inzicht in moeten hebben.

Een abonnement op *Impuls* kost 650 frank. Wie er drie tegelijk neemt voor zijn school krijgt het vierde gratis.

Stort het bedrag op rekening 000-0964500-29 van Acco-Boekbestellingen. Voor meer inlichtingen: Uitgeverij Acco, Antwoordnummer 3000-4, 3000 Leuven.

KNELPUNT KNELPUNT

DE VRAGEN VAN DE LERAAR

Een leraar wordt voortdurend geconfronteerd met een kritisch publiek van leerlingen in de klas. Zeker nieuwkomers leven met de angst om als leerkracht te mislukken. Maar ook de anderen zitten met vragen. Toch is er een verschil en een verschuiving merkbaar. Ook bij u ?

Leraar A : «Ik denk soms dat ik deze taak echt niet aankan en dat ik als een gieter zal afgaan voor de klas.»

Leraar B : «Het is vooral een kwestie van steeds nieuwe manieren te vinden om de leerlingen te boeien. Ik vraag me af of ik daar met de beperkte middelen van onze school zal in blijven slagen.»

Leraar C : «Ik vraag me soms echt af waar wij mee bezig zijn als ik zie hoe weinig ik en mijn collega's maar uit die kinderen krijgen en hoeveel leerlingen mislukken.»

STERK BETROKKEN

De meeste leraars zijn sterk betrokken bij hun beroep. Het is iets anders dan bandwerk en veronderstelt altijd engagement van de totale persoonlijkheid. Toch kijkt elke leraar op een andere manier tegen zijn beroep aan. Die betrokkenheid bepaalt de gevoelens, bekommernissen, zorgen en vragen waar je als leraar mee zit. Onderzoek onderscheidt hierin drie grote soorten of varianten van betrokkenheid (o.a. *R. van den Berg* en *R. Vandenberghe*, *Onderwijs-*

innovatie in verschuivend perspectief, Tilburg, 1981 en *S. Janssens*, *Het betrokkenheidsmodel in ontwikkeling*, 's-Hertogenbosch, 1987).

1. De eigen persoon (*Leraar A*) Sommige leraars vrezin in hun beroep de totale afgang als persoon. De vragen die ze zich stellen hebben vooral betrekking op de relatie tussen hun beroep en hun eigen karakter, aanpak en persoonlijkheid.

2. De taak als lesgever (*Leraar B*)

Anderen stellen zich vooral vragen over hun opdracht in de klas en de problemen die ze als leraar ervaren om hun taak naar behoren uit te voeren. Ze gaan dan op zoek naar beter lesmateriaal, andere werkvormen enz. Of ze gaan zich concentreren op orde en tucht.

3. De leerlingen en de collega's (*Leraar C*)

Heel wat leraars zitten met vragen over het resultaat van hun werk bij de leerlingen, over de aanpak van zwakkere leerlingen, kinderen met faalangst of jongeren die met problemen kampen. Ze willen hun eigen aanpak ook plaatsen in het

breder perspectief van de school, gaan op zoek naar overleg en teamwerk met de collega's. Wat dan weer nieuwe vragen oproept.

VAN IK NAAR ZIJ

Belangrijk is de vaststelling dat deze drie vormen van betrokkenheid blijkbaar in deze welbepaalde volgorde voorkomen. Ze geven dus de evolutie weer in het denken van de leraar en tonen het verschuivend aandachtspunt in de vragen die bij hem rijzen over zijn beroep. De beginnende leraar worstelt vooral met **zichzelf**. Daar schuilt een gevaar in. Uit vrees voor de afgang grijpt de beginnende leerkracht gemakkelijk terug naar de klassieke gedragspatronen die hij uit zijn eigen schooltijd kent. Hij gaat dreigen, straffen en terugvallen op routinewerk om zichzelf als persoon te handhaven en zichzelf zeker niet te kwetsbaar op te stellen. Hier speelt goede opvang, begeleiding en samenwerking een grote rol om vernieuwing een kans te geven.

Na de inloophase krijgen de meeste leraars meer oog voor hun opdracht bij de leerlingen. Pas als deze **taak-bekommernissen** zijn opgelost gaat de leraar zich in een derde en laatste fase vragen stellen over de **anderen**: de leerlingen en de collega's. Hij gaat dan bijvoorbeeld op zoek naar andere leerinhouden die beter zijn aangepast aan de specifieke behoeften van zijn leerlingen. Hij gaat ook investeren in samenwerking met de collega's om zo de impact van zijn handelen door een gezamenlijk streven te vergroten.

DE EIGEN WEG

Decorte e.a. (*Groeten in onderwijzen*, Leuven, 1990) wijzen erop dat het voor leraars bijzonder verhelderend werkt om inzicht te verwerven in de aard en de evolutie van de eigen bekommernissen. Zij vinden het met name belangrijk dat de leraar weet dat hij op de verschillende momenten van zijn loopbaan beslissingen neemt die **sterk beïnvloed** worden door de geschiedenis van zijn eigen loopbaan, de verschuivende betrokkenheid bij elementen in zijn beroep (zichzelf, de taak, de anderen) en de vragen die hij zich daarover stelt. □

(advertentie)

INFOLIJN

DE FOUT VAN DE LERAAR

Kan ik bij een ongeval in de klas als leraar aansprakelijk worden gesteld als ik de leerling heb gewaarschuwd en hij niet luistert ?

Dat zou kunnen, ja. De leerkracht is verantwoordelijk voor de tucht. Gebrek aan tucht werd door de rechter in sommige gevallen al beschouwd als een *persoonlijke fout* van de leerkracht. Wie een leraar burgerlijk aansprakelijk wil stellen moet bewijzen dat die een persoonlijke fout maakte, dat er schade is en dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen fout en schade. Worden beschouwd als fout : elk verzuim, elke onvoorzichtigheid, elke onbedachtzaamheid en elk verzuim in het nemen van voorzorgsmaatregelen (opgedrongen door de omstandigheden) waardoor de schade had kunnen worden voorkomen. Voorbeelden : een leerling slaan, hem over een drukke weg sturen om de bal te halen, hem alleen achter laten 3gjdens een schooluitstap, hem voor ...jn leeftijd gevaarlijke voorwerpen laten gebruiken, leerlingen zonder effectief toezicht laten enz. In de rechtspraak ontsnapt u niet aan *een persoonlijke fout* als u de ongehoorzaamheid van de leerling inroept.

Deze informatie vindt u o.a. gedetailleerd en concreet uitgewerkt in het *Onderwijszakboekje* van Kluwer.

DE JUISTE LEERPLANNEN

Heeft het provinciaal en gemeentelijk onderwijs nog andere leerplannen dan het NSKO en de ARGO ?

Inderdaad. In de *Infolijn* van ons januari-nummer verwezen we u voor de juiste leerplannen naar onze Dienst Verkoop van Publikaties, de ARGO en het NSKO. Sinds de invoering van de eenheidsstructuur in het secundair onderwijs publiceert het Onderwijssecretariaat van de Steden Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap (OVSG) eveneens eigen leerplannen.

U kunt een catalogus bekomen bij OVSG - Oranjestraat 102 - 2060 Antwerpen - ☎ 03-233 05 41

HOOGBEGAafd

Ik zag op TV een programma over hoogbegaafde leerlingen. Dat interesseert me wel. Is er ergens een vereniging die zich hiermee bezig houdt ?

☐ Die vereniging bestaat inderdaad. De vzw BEKINA (Begaafde Kinderen en Adolescenten) groepeer hoog-

begaafde kinderen én hun ouders, leerkrachten en opvoeders. Ze heeft een dubbel doel. Enerzijds wil BEKINA de opvang en begeleiding van deze kinderen bevorderen. Anderzijds wil de vereniging bijdragen tot hun maximale zelfontplooiing. BEKINA organiseert vormingspro-

gramma's voor leraars en vakantie-kampen voor begaafde kinderen, doet aan voorlichting (o.a. via een eigen tijdschrift), verzamelt documentatie en werkt samen met allerlei verwante organisaties in binnen- en buitenland. U kunt BEKINA contacteren via *Ria Vanhove, secretaris* - St.-Martens-Latemlaan 5 - 8500 Kortrijk - ☎ 056-22 43 44. Een abonnement op het tijdschrift kost 480 fr. voor 4 nummers.

☐ U kunt ook contact opnemen met MENSAROTUNDA. Die vereniging groepeer namelijk mensen met een IQ hoger dan 148. Wie nieuwsgierig is naar zijn eigen IQ kan ook daar terecht voor een meting via gestandaardiseerde tests. Een voortest kost 600 frank en u moet die thuis binnen de twintig minuten invullen. Als uw antwoorden hoog genoeg scoren wordt u uitgenodigd voor een echte IQ-test onder toezicht. Ook daarvoor moet u betalen. Op twintig jaar werking voldeden in ons land zo'n vijfhonderd personen aan de hoge criteria van die test, 150 daarvan werden lid van MENSAROTUNDA. In principe komt twee procent van de bevolking voor lidmaatschap in aanmerking : meer dan 100.000 Vlamingen dus.

Contactadres voor Vlaanderen : *Annie Dhayere - Mechelsesteenweg 34 - 2640 Mortsel - ☎ 03-449 21 01*

POST UIT BRUSSEL

• STAGES IN BUITENGEWOON SECUNDAIR ONDERWIJS

De leerlingen van het buitengewoon secundair onderwijs kunnen via een korte stage kennismaken met het arbeidsmilieu. In opleidingsvorm 2 **kan** de school een stage organiseren. In opleidingsvorm 3 **moet** ze dat doen. In een nieuwe omzendbrief leest u alles over duur, verlenging en vrijstelling van de stage, de voorbereiding, het stagereglement enz. In opleidingsvorm 1 **kan** de school sociaal-maatschappelijke training organiseren binnen een beschermde woonvorm of dagbesteding. U vindt alle uitleg in dezelfde omzendbrief.

Omzendbrief OND/II/2.3/CWW/CB van 2 december 1991.

• BUSBEGELEIDING BUITENGEWOON ONDERWIJS

Vanaf 1 september 1991 is de toelage van prestaties van de personen die leerlingen tijdens de ophaaldiensten in het buitengewoon onderwijs en in de zones voor gemeenschappelijk vervoer begeleiden aangepast :

- 160,28 fr. per prestatie van maximum 1 uur;
- 240,42 fr. voor een prestatie van méér dan 1 uur;
- 400,72 fr. voor prestaties van minimum 2 u.30 in de zones en in de kernen voor gemeenschappelijk vervoer.

Vanaf 1 januari 1992 is de toelage busbegeleiding in het buitengewoon onderwijs vastgesteld op 239,80 fr. bruto per uur, d.w.z. het gewaarborgd minimumuurloon.

Omzendbrief nr. 4/91

• LEERLINGENVERVOER

Sinds 1 januari 1992 wordt de bijdrage van de leerlingen in de kostprijs van het vervoer anders berekend. De tarieven van de Openbare Vlaamse Vervoermaatschappij zijn nu immers ook integraal van toepassing op de Diensten voor Leerlingenvervoer.

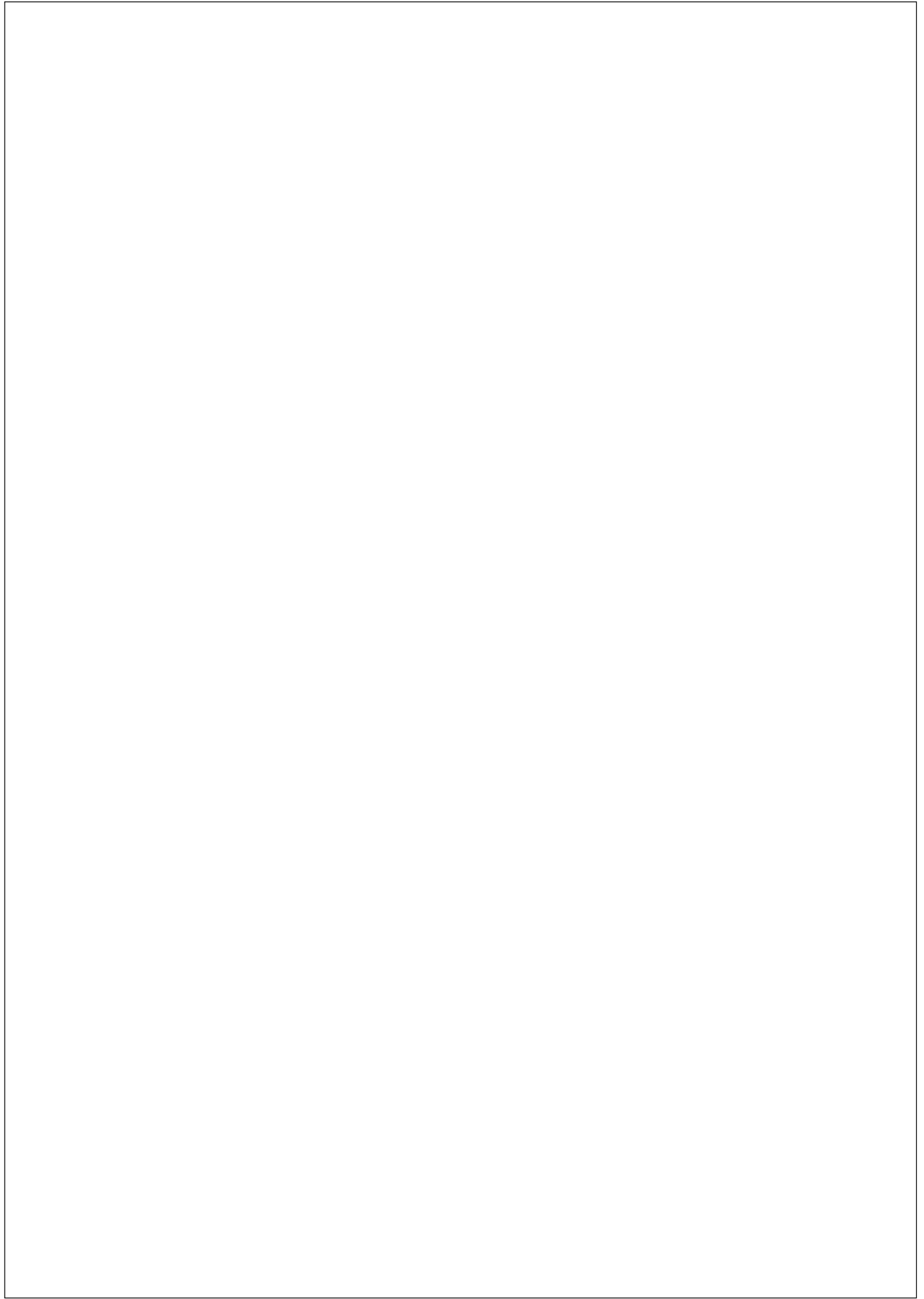
Omzendbrief JUR11/LLV/S 3 (9) van 6 januari 1992

DE INFOLIJN

Voor al uw vragen over onderwijs:
Centrum voor
Informatie en Documentatie
Koningsstraat 150 1000 Brussel

☎ 02-210 54 00

VOOR LEZERS

A

Script. Tijdschrift voor lezers heet het nieuwe literaire tijdschrift van *Uitg. De Clauwaert*. In het voorwoord van het eerste nummer lezen we dat *Script* de lezer wil informeren over wat van ver en nabij met literatuur en lectuur te maken heeft.

Script verschijnt vier maal per jaar, telkens met een interview met of over een auteur en een bijdrage over een letterkundig onderwerp. Verder zijn er echo's uit de wereld van het boek én een voorproef van een later te verschijnen werk.

In het eerste nummer vindt u een artikel over Portugese literatuur, een bespreking van *De volle leegte* van *Marcel Janssens* en een interview met *Maria Rosseels*. De voorpublicatie komt uit de verhalenbundel *Capitán Maria* van *Herman Vos*.

Een abonnement voor vier nummers kost 350 fr., een los nummer 100 fr. □

Script - *Blijde Inkomststraat 79 - 3000 Leuven*

GRATIS BOEK

S

De Amerikaanse auteur *Yebuda Nirshonk* een aantal exemplaren van zijn boek *Verloren kinderjaren* (*The lost childhood*) aan het Vlaamse onderwijs. Hij beschrijft in zijn boek de verbitterde strijd om te overleven tijdens WO II in Polen. De toon van dit boek is die van de tien- tot zestienjarige jongen die hij toen zelf was.

Het doel van de schenking is duidelijk : de jeugd moet door de jaren heen van dit stuk geschiedenis kennis nemen en ervan doordrongen worden dat deze gebeurtenissen zich nooit meer mogen herhalen. De recente gebeurtenissen in Europa en de wereld maken dit alleen maar des te dwingender.

Secundaire scholen kunnen een gratis exemplaar aanvragen bij het Centrum voor Informatie en Documentatie - *Koningsstraat 150 - 1000 Brussel* (wel een kleefetiket met het schooladres insluiten). Op onze vorige oproep reageerden al heel veel scholen. Snel wezen dus. Er zijn nog een 100-tal exemplaren beschikbaar. □

NIEUWE TENTOONSTELLINGEN

 WONEN MET TECHNOLOGIE :
TOT 30 SEPTEMBER.

S

Thema van deze unieke tentoonstelling is de hedendaagse en toekomstige technologie voor comfort, veiligheid en het thuis werken en studeren. Deurtelefoons, geïntegreerde home-office-systemen, nieuwe keukentechnologie, veiligheids- en energiebeheersystemen vindt u er naast elkaar.

Een geleid bezoek voor maximum 25 leerlingen per groep is volledig gratis. Het duurt zo'n anderhalf à twee uur. Voor de leerlingen is er een brochure en voor de leraar een handig boekje met de technische fiche van alle producten. Eventueel kunt u uw bezoek aanvullen met een initiatie informatica en technologie in het multi-media lokaal. Dat is ook gratis en duurt zo'n anderhalf uur. *KB - Technocentrum - Eiermarkt 20 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-223 46 30*

 ALECHINSKY - GRAFISCH WERK :
TOT 30 MEI.

S

Voor het eerst wordt het bibliofiele oeuvre van de schilder in zijn geheel gepresenteerd : etsen, lithografieën, boeken met prenten, plakaten en affiches, logo's en objecten enz.

De catalogus kost 1500 fr. De toegangsprijs bedraagt 50 fr. per leerling. Een geleid bezoek voor maximum 15 personen kost 1200 fr. en duurt anderhalf uur. U kunt dan ook een blik werpen op dat deel van de collectie dat normaal niet voor het publiek toegankelijk is.

Bibliotheca Wittockiana - Bemelstraat 21 - 1150 Brussel - ☎ 02-770 53 33

 TURNER IN EUROPA - RIJN, MAAS EN MOEZEL :
TOT 30 APRIL.

S

Tussen 1817 en 1839 reisde de Engelse schilder *William Turner* driemaal door het Rijnland en de Ardennen. Die reizen leverden talloze schetsen op waarvan hij nadien prachtige aquarellen maakte. De Rijn-aquarellen, Maas- en Moe-

zelgouaches enz. tonen *Turner* als een wegbereider van het impressionisme.

De toegangsprijs bedraagt 100 fr. per leerling. Een geleid bezoek kost 1000 fr. voor maximum 20 leerlingen en duurt ongeveer één uur. De catalogus kost 950 fr.

Museum van Elsene - Jean Van Volsemstraat 71 - 1050 Brussel - ☎ 02-511 90 84

 CLAUDE MONET :
TOT 10 MEI.

S

Veertig doeken, voor het eerst samengebracht, geven een duidelijk beeld van de evolutie van de

onbetwiste meester van het impressionisme. De tentoonstelling volgt de schilder naar de plaatsen waar hij inspiratie én steeds andere lichtschakeringen vond.

Elke ochtend tussen 9 u. en 11 u. kunnen de scholen langskomen. De toegangsprijs bedraagt 100 fr. per leerling, de leraar mag gratis meegenieten. Een rondleiding in het Nederlands kost 1200 fr. voor een groep van 25 leerlingen; voor een Franstalige gids betaalt u 900 fr.

De catalogus (in het Frans) kost 700 fr.; de teksten zijn ook in het Nederlands verkrijgbaar.

Salle Saint-Georges - Féronstrée 86 - 4000 Luik - ☎ 041-21 26 16

KLASSETIP VAN DE MAAND

A

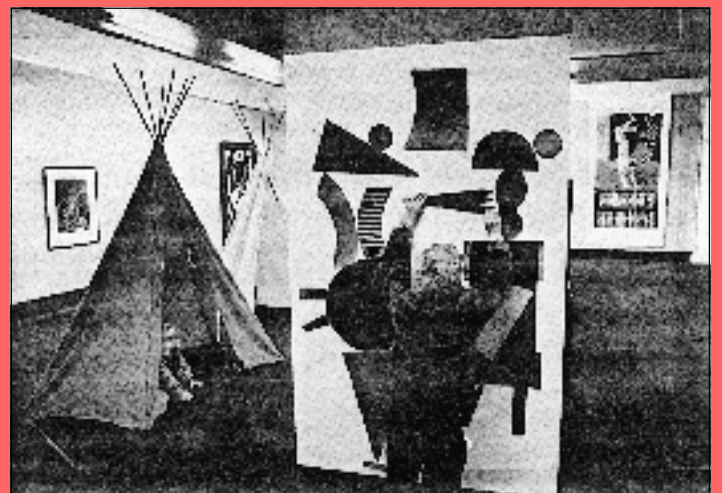
 EDUCatieve DIENST STEDELJK MUSEUM ST. NIKLAAS

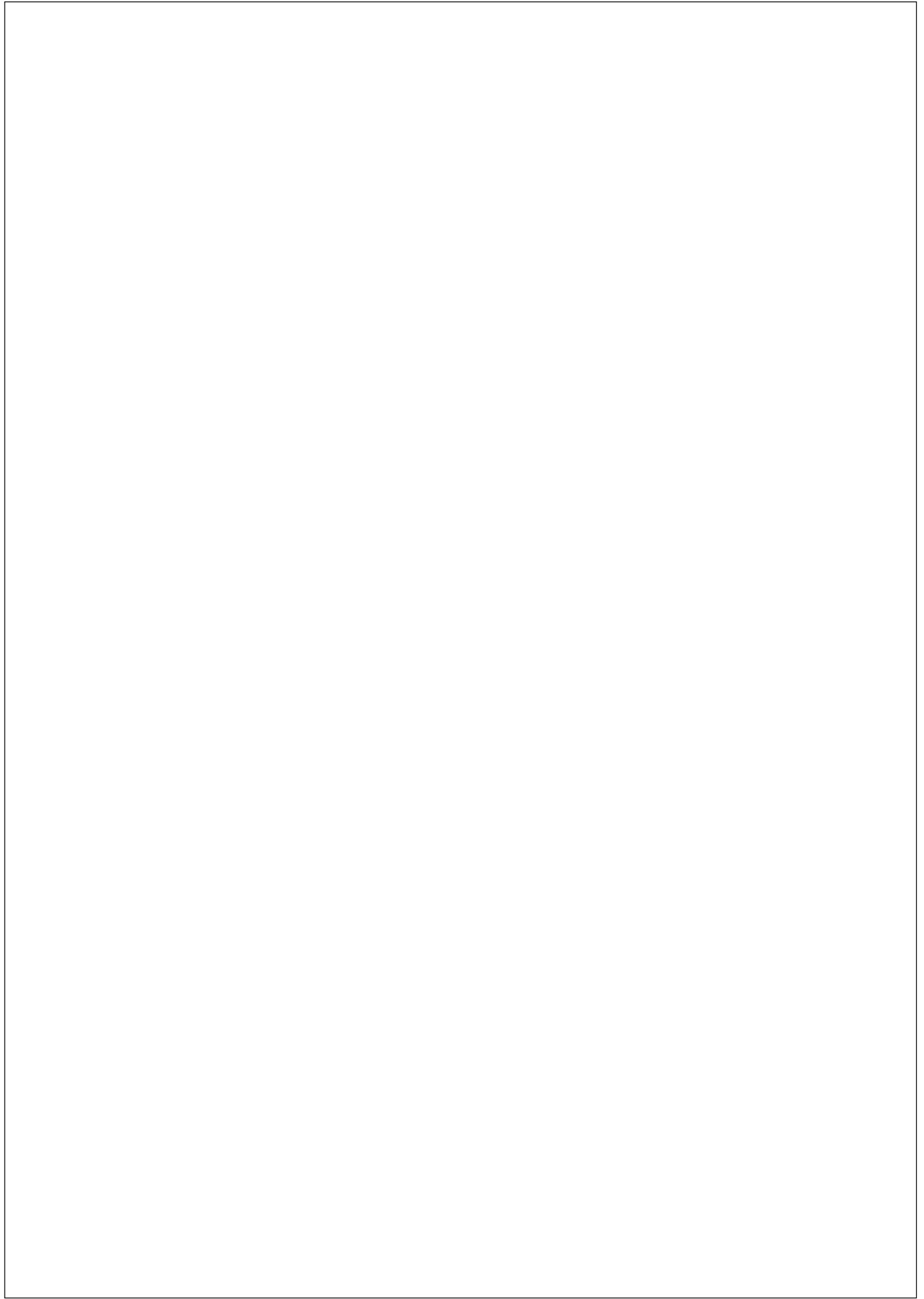
Een **museumatelier** voor het **basisonderwijs** bestaat uit twee delen : een actieve kennismaking met de collectie (vraag- en antwoordspel over een vijftal kunstwerken) en een creatieve verwerking in het atelier. Voor kleuterklassen duurt dit één uur, voor klassen lager onderwijs twee uur. U betaalt 500 fr. per groep van maximaal 25 leerlingen. Andere mogelijkheden aan dezelfde voorwaarden zijn museumlessen voor de tweede graad over *De verlichting, vroeger en nu* en voor de derde graad over *Bodemvondsten uit het Land van Waas, De Boudelo-zaal* (bodenvondsten Boudelo-

lo-abdij) of *Mercator en zijn tijd*.

Het **secundair onderwijs** komt **Kijken naar kunst**. Een inleidende diareeks en een vraag- en antwoordspel reiken de leerlingen een kijkmethode aan, uitgaande van de specifieke vormentaal van het schilderij. Voor een bezoek van anderhalf uur betaalt u 500 fr. per groep van maximaal 25 leerlingen. Aan dezelfde voorwaarde kunt u ook de thema's van de derde graad lager onderwijs kiezen of de thema's *Geschiedenis en schilderkunst, Barbierama* (de kapperszaak) en *Van muziekdoos tot grammofoon*. □

Stedelijk Museum - Salons voor Schone Kunsten - Stationsstraat 85 - 9100 St. Niklaas - ☎ 03-777 29 42 - briefwisseling : Regentiestraat 61-63 - 9100 St. Niklaas

DE OVERGANG

Er gebeurt nogal wat bij 12-jarige jongens en meisjes die de stap zetten naar het 1ste jaar secundair onderwijs. De KWB heeft hierover een **stripverhaal** gemaakt. Het is niet alleen prettige lectuur maar geeft de kinderen ook informatie over de **keuzemogelijkheden** in het secundair onderwijs.

Het tweede deel van *David en Co bij Meester Kaaiman* richt zich speciaal tot de ouders. Zij hebben immers het laatste woord in de keuze van een school. Die keuze is zeer belangrijk. Het hoge aantal zittenblijvers heeft immers ook te maken met een verkeerde studie-keuze! De ouders vinden in de brochure tips voor een eerste contact met een school en een lijst met adressen waar ze allerhande informatie kunnen vinden.

De leraar krijgt als bijlage een aantal didactische tips om de strip in de klas te gebruiken. Hij kan ook een meer uitgebreide handleiding aanvragen (alleen kopie- en verzendingskosten betalen). De strip kost 30 fr. per exemplaar (+ 20 fr. verzendingskosten). U kunt hem in alle BAC-kantoren kopen. □

KWB - Nationaal - Onderwijsdienst - Lakensestraat 76 - 1000 Brussel - ℳ 02-210 88 24

JOBBEURS

Op donderdag 23 april organiseert het Hoger Instituut der Kempen in Geel zijn traditionele jobbeurs voor studenten en leerlingen uit de hele regio én uit alle mogelijke richtingen. De leerlingen kunnen er kennis maken met de personeelsverantwoordelijken van de deelnemende bedrijven. Daarnaast kunnen ze ook een schijnsollicitatie meemaken. Ze krijgen daarbij een beoordeling én tips voor een echte sollicitatie. Het hele gebeuren is gratis. □

H.I. Kempen - Guido Cuyvers - Kleinboefstraat 4 - 2440 Geel - ℳ 014-58 55 75

NIEUWE PUBLIKATIES

□ ALGEMEEN

- Dyslexie in de les & Dyslexie, wat nu?

Ongeveer 5 % van de leerlingen is enigszins dyslectisch, d.w.z. kampt met lees- en spellingsmoeilijkheden. Daarover is al veel geschreven, maar slechts weinig voor niet-specialisten. *Dyslexie in de les* is speciaal voor de leraars geschreven. Het vertelt wat dyslexie is, hoe u het kunt herkennen en hoe u deze leerlingen in de lessen kunt helpen. *Dyslexie, wat nu?* is voor de ouders. Zij spelen immers een grote rol bij de aanpak van het probleem.

Ard Nieuwenbroek & Jos De Vries - KPC - Postbus 482 - 5201 AL 's-Hertogenbosch - Nederland - ℳ 00-31-73-215435 - 125 blz. en 50 blz. - ongeveer 340 fr. en 240 fr.

- Repertorium van het katholiek onderwijs

Alles wat u altijd al wou weten over «de Guimardstraat» en het vrij onderwijs maar nooit durfde vragen! Naast een volledige lijst van katholieke scholen vindt u hier ook informatie over de structuur van het vrije net, de overlegorganen, de inspectie, de schoolwetgeving enz.

Boekbandel LICAP - Guimardstraat 1 - 1040 Brussel - ℳ 02-509 96 80 - 604 blz. - 700 fr. (+ 35 fr. verzendingskosten)

- Achtergronden van jeugdcriminaliteit

De auteur schrijft over oorzaken en aanleidingen, drijfveren en motieven, aanzetten en voorlopers van jeugdcriminaliteit. Een eenduidige verklaring of een allesoplossende oplossing moet u niet verwachten, daarvoor is het probleem té complex. Wel krijgt u veel inzicht en stof tot nadenken. Vooral het hoofdstuk over de school is leerrijk.

Huub Angenent - Bobn Stafleu Van Loghum - Postbus 246 - 3990 GA Houten - Nederland - ℳ 00-31-3403-957 11 - 338 blz. - ± 1000 fr.

De Sint-Baafs kathedraal in Gent

Een dossier in twee afleveringen. Het eerste deel bekijkt de kathedraal als *monument en heiligdom*,

Zeker
Legen

het tweede deel neemt een kijkje in de *kunstkamer*. Het ongeëvenaarde *Lam Gods* komt daarbij uiteraard ruim aan bod.

Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen - Kasteelstraat 97 - 8700 Tielt - ℳ 051-42 42 99 - 2 x 40 blz. - 180 fr. per deel, 330 fr. voor beide afleveringen, 600 fr. voor een abonnement van 4 nummers.

□ BASISONDERWIJS

- Het 1-2-3 schilderboek

Kinderen vanaf vijf jaar leren met dit originele en kleurrijke boek op een eenvoudige manier schilderen. Tom Robb heeft de groei van elke tekening stap voor stap vorm gegeven. Zo zie je ze voor je ogen groeien: de slakken, dino's, bloemen, vissen, krokodillen en huizen. Maar er is ook plaats voor griezels en composities. Het boek eindigt zoals het hoort: met tips voor handig opruimen.

Tom Robb - Uitgeverij Van Reemst/ Standaard Uitgeverij - ℳ 03-239 59 00 - 560 fr.

- Wereldatlas voor de jeugd

Hier staat het kijken centraal. Het algemene gedeelte legt uit wat kaarten en schalen zijn. De aarde als planeet, landschappen, weer en klimaat, plantenwereld en delfstoffen passeren voor het jeugdige oog. In het tweede gedeelte tonen kaarten en foto's ons alle landen van de wereld. Het nieuwe Duitsland staat er al in, het nieuwe Rusland nog niet. Handige diagrammen met feitenmateriaal maken de vergelijking met ons land mogelijk.

Brian Dicks - Uitgeverij Helmond/ Standaard Uitgeverij - ℳ 03-239 59 00 - 128 blz. - 595 fr.

- Encyclopedie voor de jeugd

Deze 10-delige encyclopedie begint met «Aap». Dat is al heel logisch, want daar zijn wij ook mee begonnen. Meer dan 1300 onderwerpen komen daarna aan bod, met alles wat een «grote» encyclopedie ook heeft. Ongeveer 2000 foto's en tekeningen, kaderteksten met opmerkelijke weetjes, speciale onderwerpen met gedetailleerde informatie, eenvoudige doehet-zelf experimenten, feitenlijsten met statistische informatie en

natuurlijk uitgebreide verwijzingen. Vier delen zijn al verschenen, we zitten dus al aan *Islam*. En ja hoor, ook volwassenen kunnen er wat van leren.

Uitgeverij Van Goor/ Standaard Uitgeverij - ℳ 03-239 59 00 - 80 blz. per deel - 495 fr. per deel

□ SECUNDAIR ONDERWIJS

- Mensen voor mensen

Deze reeks biografieën van «personen die de wereld een stukje vooruit hielpen» bestaat nu al uit 20 delen. Recent verschenen immers *Abraham Lincoln*, *Nelson Mandela*, *Peter Benenson* (Amnesty International-oprichter) en *Charlie Chaplin*. Telkens komen zowel de persoonlijke geschiedenis als de historische en sociale context aan bod. De boeken zijn speciaal voor tieners geschreven en bieden meer dan zomaar een vluchtige kennismaking met bekende mensen.

Davidsfonds/ Infodok - ℳ 016-22 87 44 - 64 blz. per deel - 445 fr. per deel

- 5 x bekroond

De derde bundel bekroonde jeugdliteratuur verzamelt *De adjudant van de vrachtwagen* (Van Iterson, Jeugdboek van het jaar 1968), *Schakelfout* (Van Kerkwijk, Zilveren Griffel 1971), *Heraios en de beker* (Burger, Zilveren Griffel 1971), *Arenden vliegen alleen* (Vos-Dahmen von Buchholz, Zilveren Griffel 1975) en *Zeezicht* (Schell, Gouden Griffel 1980). Een dikke pil voor uren leesgenot.

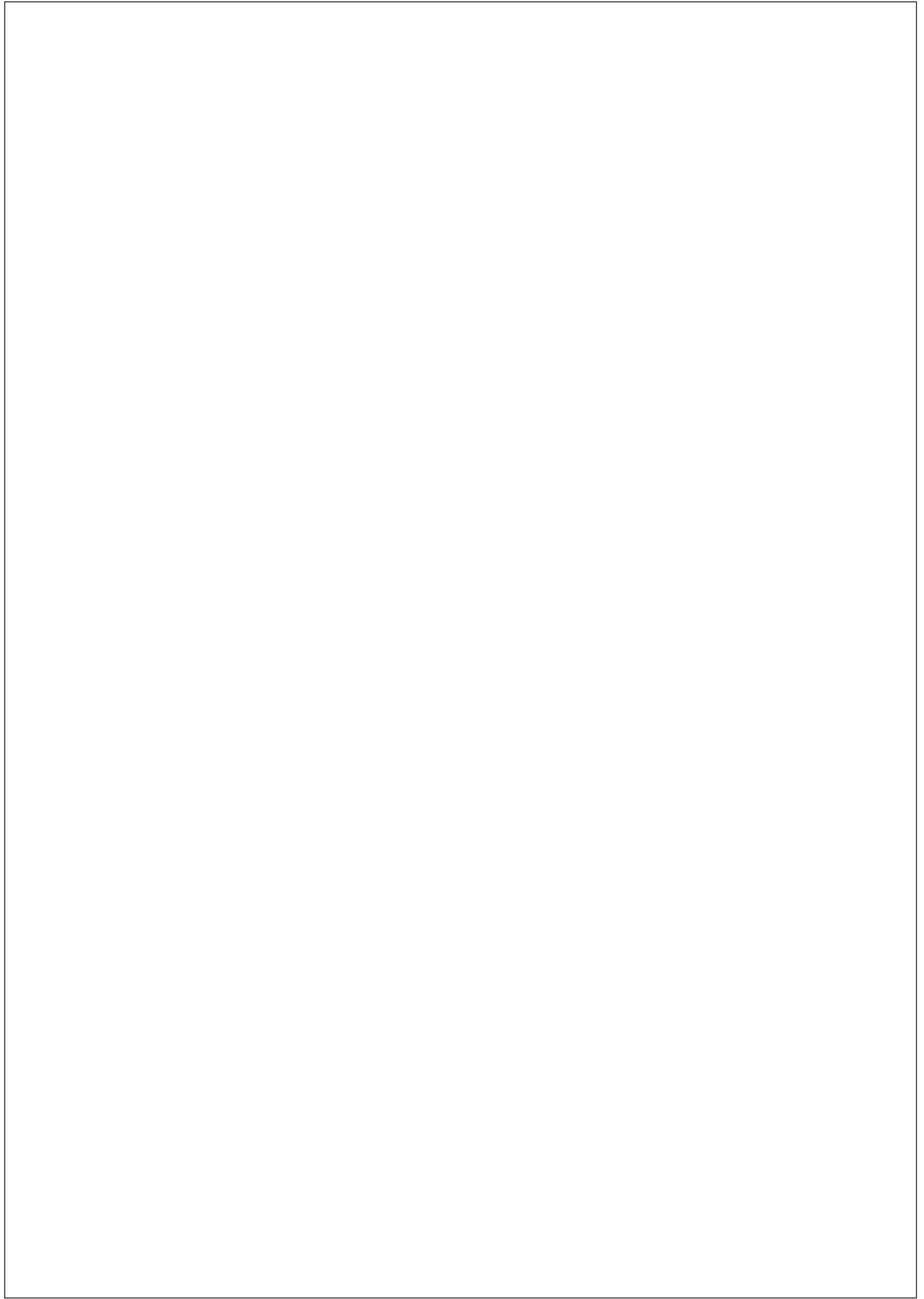
Van Reemst/ Standaard Uitgeverij - ℳ 03-239 59 00 - 618 blz. - 315 fr.

□ KLASSETIP VAN DE MAAND

- Eindelijk: gedichten voor iedereen

Dit prachtige boek gaat een leven lang mee: 365 gedichten voor kinderen van alle leeftijden geschreven door de beste Nederlandse en Vlaamse auteurs en geïllustreerd door 21 tekenaars. Trecht bekroond met de Gouden Griffel 1991. Het zou mooi zijn als elk kind hier naar hartelust in mocht grasduinen. Hopelijk krijgt het daarvoor op uw school de kans. □

Als je goed om je heen kijkt zie je dat alles gekleurd is - Uitgeverij Querido/ Uitgeverij Singel 262 - ℳ 03-233 77 11 - 999 fr.

DRAAIMOLEN

B

Elke donderdag vertelt *Nolle Versyp* een goed kinderboek op het eerste BRTN-net. De beelden daarbij zijn schitterend.

LET OP : **het nieuwe uitzenduuris nu 17 u.30!** Dat u dan tien minuten kindertelevsie van de bovenste plank krijgt wist u hopelijk al. Er valt zeker iets mee te doen in de klas.

Op het programma :

23 april : Er ligt een krokodil onder m'n bed (J. & D. Schubert);

30 april : Schiet op, Sam (P. Bourgois & B. Clark);

7 mei : Helemaal verkikkerd (J. & D. Schubert);

14 mei : Ravestrecken (D. Schubert) en Marianne denkt aan oma (E. Egger & S. Jucker);

21 mei : Super mama (B. Cole) en Hup, Karel, hup (B. Cole);

28 mei : Hoe de olifant een lange slurf kreeg (R. Kipling). □

BRTN - Dienst Jeugd - Wim Vanseveren - A. Reyerslaan 52 - Kamer 8 L 55 - 1043 Brussel - ☎ 02-741 51 41

DIT ZIJN WIJ

B

De Nederlandse *Anne Frankstichting* verspreidt een nieuw lespakket over de rijkdom van een **multi-etnische samenleving**. Het pakket bevat zes verhalenboekjes, een leerkrachtenboek, een pakket werkbladen en een video. Doelgroep zijn de leerlingen van de 5de en 6de klas lager onderwijs.

De verhalenboekjes vertellen het dagelijks leven van zes kinderen met een verschillende etnische achtergrond. In het leerkrachtenboek zijn hierrond een dertigtal lessen uitgewerkt. De eigen ervaringen van de leerlingen zijn uitgangspunt voor werken met taal, spel en wereldoriëntatie. De video toont een klas die met thema's uit dit lesmateriaal aan het werk is.

Een schoolpakket bestaat uit zesmaal veertig verhalenboekjes, een leerkrachtenboek, een set kopieerbare werkbladen en een video. Het hele pakket kost ongeveer 6000 fr., maar u kunt het materiaal ook los bestellen. U kunt ook eerst een uitgebreide gratis folder aanvragen. □

Anne Frankstichting - sector onderwijs - Keizersgracht 192 - 1016 DW Amsterdam - Nederland - ☎ 00-31-20-26 45 33

MIMIEKPOPPE

A

Paul Contryn geeft op 28, 29 en 30 mei (telkens van 10 u. tot 17 u.) in Gent een workshop **poppenmaken**. In de cursus «De mimiekpop van latexmassa op schuimrubber» maakt u kennis met de mimiekpoppen en leert u ze zelf maken. Uiteindelijk gaat u met een speelklare pop naar huis.

De cursusprijs, verzekering en materiaal inbegrepen, is 2200 fr. Leden van het *Vlaams Verbond voor Poppenspel* en cursisten van de *School voor Poppenspel* betalen slechts 1800 fr. U moet wel inschrijven **vóór 1 mei**. □

Vlaams Verbond voor Poppenspel - Terlindenbofstraat 204 - 2170 Merksem - ☎ 03-645 34 51

KUNSTBRIEF

A

De tweemaandelijks folder *Kunst in de kijker* doet precies wat de titel belooft. Telkens staat één kunstvoorwerp uit de permanente collectie van het museum in de schijnwerpers.

Telkens ook is dit aanleiding om in te gaan op de geschiedenis die rond elk voorwerp kan worden verteld. In eerste instantie richt het museum zich hierrond naar elke kunstliefhebber. Voor leraars is dit eventueel de gelegenheid de thema's in hun lessen in te bouwen of zelfs naar het museum te stappen.

De meest recente kunstbrief toont een 19de eeuwse parasol. We volgen daarbij de geschiedenis van de parasol van de Chinese, Egyptische en Indische voorlopers tot de bloeitijd in de 19de eeuw.

In het museum zelf kost de kunstbrief 10 fr. U kunt zich ook abonneren. U betaalt dan 150 fr. voor 6 nummers (verzendingskosten inbegrepen). □

Stedelijke Musea - Savoyestraat 6 - 3000 Leuven - ☎ 016-22 69 06

NIUW PARLEMENT

A

Na de verkiezingen van november 1991 hebben heel wat nieuwe gezichten hun intrede gemaakt in het parlementaire half-rond. INBEL heeft de nieuwe samenstelling op papier gezet : alle namen, adressen en kleuren in

VORMING VOOR LERAARS

* **Dommelbof** - *Toe-komstlaan 5 - 3910 Neerpelt - ☎ 011-64 30 49*

A - Internationale Zomeracademie **aquele** (5 tot 11 juli), Zomercollege **film** (1 tot 5 juli).

* **Praxis** - *Tiense Vest 142 - 3000 Leuven - ☎ 016-20 58 56*

A - Integrale kwaliteitszorg (4, 11, 18 en 25 mei); Functioneringsgesprekken (5 mei); Projectontwikkeling (8 en 22 mei); Leidinggeven (12 en 19 mei); Financieel beleid (14 mei); Promotie-planning (20 mei).

* **Uitstraling Permanente Vorming** - *VU Brussel - Pleinlaan 2 - 1050 Brussel - ☎ 02-641 27 50*

A - **Vrijmetselarij** : een historische schets (6 mei); Waarom vrijmetselaar zijn aan de vooravond van de 21ste eeuw? (13 mei); Kunstambachten en kunst : onderlinge invloed met de vrijmetselarij (20 mei).

- Kinderen en hun (echt) **scheidende ouders** - een juridisch-psychologische benadering (5, 12 en 19 mei).

- **Antarctica** : mariene biologie en verontreiniging door stabiele polluenten (11 mei); De toekomst van Antarctica (18 mei); De campagne van Greenpeace voor een wereldnatuureservaat in Antarctica (25 mei).

* **Bijtscholings- en vormingscentrum Ten Doorn** - *Zuidmoerstraat 125 - 9900 Eeklo - ☎ 091-77 13 26 toestel 252*

B - **Kinderdans** : thema Milieu : op 29 april.

- **Schoolrapport** en computer : op 13 mei.

S - Nieuwe evoluties in het vak **Frans** 1ste graad SO : op 29 april.

- Een computer in de les **wetenschappen** : op 23 april (biologie), 30 april (fysica) en 7 mei (chemie).

* **Centrum voor Navorming** - *Legeweg 85 - 8200 Brugge - ☎ 050-31 01 36*

S - Parallelvergelijkende studie **beeld-muziek** (29 april, 6 en 13 mei in Brugge of 27 april, 4 en 11 mei in Kortrijk of 28 april, 5 en 12 mei in Diksmuide); **Europa** : een uitdaging (24 april in Veurne of 14 mei in Tiel).

* **Centrum voor Navorming Bisdom Gent** - *Coupure Rechts 314 - 9000 Gent - ☎ 091-25 37 34*

S - **Maatschappelijke en sociale vorming** toegepaste wetenschappen en praktijk : op 30 april.

* **Eekhoutcentrum** - *Universitaire Campus - 8500 Kortrijk - ☎ 056-21 79 31*

S - **Biologie** : biotoopstudie (veldwerk; 13 mei) en classificatieprobleem (methodiek; op 16 mei).

* **Studiegroep Autonome Middenscholen (St. A.M.)** - *Mariendaal 44 - 3290 Diest - ☎ 013-33 67 37*

S - Middenschoolonderwijs = kwaliteitsonderwijs !? : op 12 en 13 mei in Den Haan.

Achtste St. A.M.-congres over de grondslagen van middenschoolonderwijs, met theoretische discussies en concrete getuigenissen van coördinatoren, directies en vakleraars. □

twee handige lijsten.

Als u de lijsten zelf afhaalt krijgt u ze gratis. U kunt ze ook schriftelijk bestellen. Dan moet u wel drie postzegels van 14 fr. bijsluiten. □

INBEL - Kunstlaan 3 - 1040 Brussel - ☎ 02-217 11 11

(SCHOOL)TONEEL

S

Het Antwerpse gezelschap *De Fakkelt* creëerde het stuk Scho(o)l naar *Teechers (!)* van *John Godber*. *Wim Verbeke* vertaalde het en bewerkte het naar Vlaamse onderwijsstoelstanden. Daardoor is het

nu geschikt voor alle leerlingen secundair onderwijs, ook die van het technisch en beroepsonderwijs.

Tot 25 april kunt u het stuk bekijken in het Fakkelttheater in Antwerpen. Dan betaalt u 150 fr. per leerling (1 leraar per 20 leerlingen mag gratis meekijken). Later kunt u het stuk eventueel ook naar uw school halen, mits u over een theaterruimte beschikt. Dan betaalt u 32.000 fr. uitkoopsom (exclusief auteursrechten) + 18.000 fr. reiskosten. □

De Fakkelt - Reyndersstraat 7 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-233 15 88

BLOKFLUIT

B

De kleine toverfluit is een nieuwe methode om kinderen van 6 à 7 jaar spelenderwijs te leren blokfluit spelen. Voor de leraar is er een **handboek** met algemene informatie én stof voor 27 uitgewerkte lessen. Voor de leraar en de ouders is er een **ideëenboekje** met oefeningen, spelideeën en opgaven voor thuis. Voor de leerling zelf zijn er **werkbladen**, één per les. Ideeënboekje en werkbladen maken weinig of geen gebruik van verbale aanwijzingen, wel zijn er veel afbeeldingen en illustraties om de kinderlijke fantasie aan te wakkeren.

Het pakket kost 1490 fr. De werkbladen kunt u ook apart aankopen : 290 fr. per exemplaar, 250 fr. vanaf 10 exemplaren, 190 fr. vanaf 20 exemplaren. □

Daidsfonds/Infodok - Brabançonnestraat 95 A - 3000 Leuven - t. 016-22 87 44

BIOTECHNOLOGIE

S

Het zesde Forum for Applied Biotechnology vindt plaats in Brugge op 24 en 25 september. Het forum beoogt het stimuleren van contacten tussen ingenieurs, onderzoekers, technisch-commerciële stafleden enz. die in het domein van de biotechnologie actief zijn. Het wil ook samenwerkingsverbanden tussen industrie en universiteit stimuleren. Daarom stelt het wetenschappelijke onderzoeksresultaten voor met hun praktische of commercialiseerbare toepassingen.

Het programma omvat een academische zitting, parallelle sessies, lezingen en een tentoonstelling van wetenschappelijke apparatuur. Deelnemen kost 6000 fr. vóór 15 juli en 7000 fr. na 15 juli. □ Administratief Centrum FAB - Ph. Tavernier - p/a GOM - W. - Vlaanderen - Baron Ruzettelaan 33 - 8310 Asselbroek - Brugge - t. 050-35 81 31

HET GELD EN DE BANK

S

Een dossier over **geld** voor leerlingen vanaf 15 jaar. De inleiding schetst in grote lijnen het ontstaan van geld als betaalmiddel en de geschiedenis van het bankbedrijf. Daarna volgen een drietal hoofdstukken over de financiële sector in België, zijn samenstelling en reglementering en een overzicht van de voornaamste bankbedrijvigheden en economische ge-

gevens. De volgende hoofdstukken behandelen de betaalsystemen (overschrijving, cheque, kredietkaart enz.), geldschepping en verrekening, krediet en kredietwaarborgen en het beursbedrijf.

De banktelt 124 blz. en kost 400 fr. □ Belgische Vereniging van Banken - Ravensteinstraat 36 bus 5 - 1000 Brussel - t. 02-507 68 11

VERKEERSOPVOEDING

B

De lesbrieven *Verkeersoefeningen* zijn bruikbaar als aanvulling bij elke verkeersonderwijsmethode. Er zijn er nu zes beschikbaar, één per leerjaar lager onderwijs. Elke lesbrieven bevat drie uitgewerkte oefeningen praktische verkeersopvoeding.

De lesbrieven kosten 25 fr. per exemplaar. □

Verkeerspedagogisch Instituut - Spinnersstraat 29 - 8800 Roeselare - t. 051-21 04 17

KUNST IN KIELDRECHT

B

BSG De Wijzer organiseert van 18 tot 20 april haar 21ste Kunstexpo van **Wase kunstenaars**. U vindt er werken van o.a. Nestor De Clercq, Sven De Wilde, Robert Mestdagh en Rudi Van Buel. De toegang tot de tentoonstelling in de schoolgebouwen is gratis. □

BSG De Wijzer - Beukenlaan 9 - 9130 Kieldrecht - t. 03-773 47 90

PATERSHOL

S

U kunt met SOCAK het Gentse *Patershol* bezoeken. Op het programma : een tentoonstelling met etsen van *Simon Van Loo*, een video-impressie, een groepsgebesprek over de vormingsmap, een geleid bezoek aan de beroemde stadswijk en een demonstratie van ets-technieken door de kunstenaar. Het programma duurt een halve dag en kost 2000 fr. voor een groep van maximum 15 volwassenen of leerlingen hoger secundair onderwijs. U kunt ook een programma à la carte samenstellen in overleg met SOCAK.

Wegens het grote succes wordt deze formule verlengd tot einde mei. □ SOCAK - Dienst Kunstzinnige Vorming - Dendermondssteenuweg 319 - 9040 Gent - t. 091-28 90 55

WANDELVOOR-DRACHTEN

A

Schoolen Museum verkent elke woensdagnamiddag een stukje Vlaamse cultuur. Zo kunt u uit de eerste hand kennis maken met de educatieve mogelijkheden van onze musea en andere culturele instellingen. U moet wel op voorhand inschrijven én een kleine bijdrage in de kosten leveren.

Het programma : 22 april : Kunst in de Metro van Brussel (220 fr.); 29 april : Islamitisch Cultureel Centrum in Brussel (50 fr.); 6 mei : Museum van Posterijen en Telecommunicatie in Brussel (gratis); 13 mei : Museum voor Fotografie in Antwerpen (100 fr.); 20 mei : Groeningemuseum in Brugge (150 fr.); 27 mei : David en Alice Van Buurenmuseum in Ukkel (200 fr.); 3 juni : Koninklijke Musea voor Schone Kunsten (periode 1860-1914) in Brussel (100 fr.); 10 juni : Openluchtmuseum Bokrijk (150 fr.).

School en Museum - Koloniënstraat 31 - 1000 Brussel - t. 02-510 36 56

KINDERBOERDERIJ

B

Pietersheim heeft een rijk educatief aanbod voor kinderen van de hoogste kleuterklas tot de zesde klas van de lagere school. Er is voor elk wat wils.

In de **kaboutertocht** gaan de kleuters en de eerste twee klassen in het bos op zoek naar kabouters en lossen allerlei natuuropdrachten op. In de **zuivelklas** maken de kleuters en de eerste drie klassen kaas en boter. Dezelfde kinderen kunnen ook **koekjes** leren bakken.

De vijfde en zesde klas gaat op **speurtocht** langs de mooiste plekjes van het domein. In de **milieues** doen de vierde, vijfde en zesde klas proeven rond de zure regen, maken ze milieubuttons enz. De vijfde en zesde klas kunnen ook meedoen met het ecologisch dagproject van het Provinciaal Natuurcentrum (zie ook **KLASSE 18 p. 37**). Dat project bestaat uit een reeks opdrachten waarin een open en een bosterein worden vergeleken. Hiervoor is een bostas met veldstudiemateriaal en een volledig uitgewerkt lespakket beschikbaar.

Alle lesonderwerpen duren ongeveer 1 u.30. Als u een volledige dag uittrekt kunt u twee onderwerpen afwerken. De algemene toegang is gratis. Voor de begeleiding van één les betaalt u 25 fr. per leerling voor een groep van maximaal 28 leerlingen. Voor de zuivel- en koekjesklassen betaalt u 250 fr. extra voor materiaal en ingrediënten.

Kinderboerderij Pietersheim - Neerbarrenweg 12 - 3620 Lanaken - t. 011-71 21 20

DE NATUUR IN

A

Natuur 2000 is een vereniging voor jongeren van 8 tot 25 jaar die zich willen inzetten voor het behoud van ons leefmilieu. Het hele jaar door organiseert *Natuur 2000 natuurstudie- en werkkampen en excursies*. Ook voor **dia- en filmvoorstellingen** kunt u op hen een beroep doen.

Voor de allerjongsten van 8 tot 12 jaar is er trouwens een aparte «kiemwerking». Voor hen zijn er bijvoorbeeld kampen op Schiermonnikoog (van 16 tot 20 augustus of van 20 tot 24 augustus; 3500 fr.) en in het Zoerselbos (17 en 18 oktober; 900 fr.).

Jongeren vanaf 12 jaar hebben de keuze uit een reeks werkkampen (de Oude Landen, de Zwarte Beek, het Fort Oelegem) en natuurstudiekampen (van de Kalmt-house Heide tot de Slowaakse natuurparken). De prijzen variëren van 500 fr. tot 8000 fr. naargelang van de formule en de lengte van het verblijf. □

Natuur 2000 - Bervoetstraat 33 - 2000 Antwerpen - t. 03-231 26 04